

СТРАТЕГИЈА

**Инвестиционо-развојне банке
Републике Српске а.д. Бањалука**

Бањалука, август 2007. године

САДРЖАЈ

УВОД.....	5
1. ФАКТОРИ КОНКУРЕНТНОСТИ БАНКЕ.....	8
2. КОМПЛЕМЕНТАРНОСТ СА ПРИВАТНИМ КАПИТАЛОМ.....	12
3. PEST АНАЛИЗА.....	13
3.1. Политика.....	13
3.2. Економија.....	15
3.2.1. Бруто домаћи производ.....	15
3.2.2. Индустијска производња у Републици Српској.....	17
3.2.3. Монетарни систем.....	18
3.2.4. Фискална политика.....	19
3.2.5. Финансијско тржиште.....	20
3.2.6. Спољнотрговинска размјена.....	20
3.2.7. Стране директне инвестиције у Републици Српској.....	23
3.2.8. СЕФТА.....	29
3.2.9. Споразум о стабилизацији и придруживању.....	30
3.2.10. Природни потенцијали и ресурси.....	32
3.2.10.1. Пољопривреда.....	32
3.2.10.2. Шумарство.....	35
3.2.10.3. Електро - енергетски потенцијал.....	39
3.2.10.4. Туристички потенцијал.....	42
3.2.11. Концесије.....	42
3.2.12. Ризици.....	44
3.3. Друштво.....	45
3.3.1. Становништво и тржиште рада.....	45
3.3.2. Примања запослених.....	48
3.3.3. Социјална искљученост.....	50
3.3.4. Животна средина.....	50
3.4. Технологија.....	51
3.5. Позиција привреде Републике Српске са становишта ефикасности и ефективности.....	54
4. SWOT - АНАЛИЗА СТАЊА.....	56
4.1. Процес и методологија израде SWOT анализе.....	56
4.2. SWOT анализа привредног амбијента Републике Српске.....	57
4.2.1. SWOT анализа за пољопривреду.....	58
4.2.1. SWOT анализа за мала и средња предузећа.....	60
5. ВИЗИЈА.....	62
6. МИСИЈА.....	62
7. СТРАТЕШКИ И ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉЕВИ.....	63
8. МЈЕРЕ И ПРОГРАМИ.....	65
8.1. Приоритетни циљ број 1.: Унапређење пољопривредне производње.....	66
8.2. Приоритетни циљ број 2.: Подршка малом и средњем предузетништву.....	68
8.3. Приоритетни циљ број 3. : Стамбено - пословна изградња.....	70
8.4. Приоритетни циљ број 4.: Изградња инфраструктурних објеката у Републици Српској.....	72
8.5. Приоритетни циљ број 5.: Повећање запослености.....	74
8.6. Приоритетни циљ број 6.: Подршка производњи за смањење спољнотрговинског дефицита.....	76
8.7. Приоритетни циљ број 7.: Равномјеран регионални развој.....	77

8.8. Приоритетни циљ број 8.: Унапређење корпоративног управљања и тржишта капитала.....	80
8.9. Приоритетни циљ број 9.: Ефикасан процес спровођења приватизације и реструктурирање предузећа у контексту приватизације.....	82
8.10. Приоритетни циљ број 10.: Подршка инвестицијама	84
8.11. Приоритетни циљ број 11.: Заштита животне средине	86
9. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА И КОНТРОЛА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ СТРАТЕГИЈЕ	88
11. ДОДАТАК	
11. ЛИТЕРАТУРА	
12. ИЗВОРИ	

Листа шема	Стр.
Шема бр. 1.	8
Шема бр. 2.	13
Шема бр. 3.	14
Шема бр. 4.	55
Листа графикана	
Графикон бр. 1	21
Графикон бр. 2	22
Графикон бр. 3	22
Графикон бр. 4	23
Графикон бр. 5	36
Графикон бр. 6	37
Графикон бр. 7	49
Листа табела	
Табела бр. 1	15
Табела бр. 2	16
Табела бр. 3	17
Табела бр. 4	21
Табела бр. 5	23
Табела бр. 6	24
Табела бр. 7	25
Табела бр. 8	25
Табела бр. 9	26
Табела бр. 10	26
Табела бр. 11	27
Табела бр. 12	28
Табела бр. 13	32
Табела бр. 14	33
Табела бр. 15	33
Табела бр. 16	34
Табела бр. 17	34
Табела бр. 18	35
Табела бр. 19	37
Табела бр. 20	38
Табела бр. 21	38
Табела бр. 21a	38
Табела бр. 22	40
Табела бр. 23	44
Табела бр. 24	45
Табела бр. 25	45
Табела бр. 26	46
Табела бр. 27	47
Табела бр. 28	48
Табела бр. 29	52
Табела бр. 30	53
Табела бр. 31	54

Скраћенице

АРС	Анкета о радној снази
БДП	брuto домаћи производ
ДЕИ	Дирекција за европске интеграције
ЕРС	Електропривреда Републике Српске
ЕУ	Европска унија
ІРА	Instruments for Pre-Accession (Пред-приступни фонд Еу)
ІТ	информационе технологије
ЈШ	Јавно предузеће шумарства
МСП	мала и средња предузећа
НИР	научно-истраживачки рад
NATO	North Atlantic Treaty Organisation
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Организација за економску сарадњу и развој)
ПДВ	порез на додату вриједност
ПСП	Процес стабилизације и придруживања
PEST	Political, Economic, Social and Technological Analysis (политичка, економска и социјална анализа)
РАК	Регулаторна агенција за комуникације
СДИ	стране директне инвестиције
СТО	Свјетска трговинска организација
SARNET	Српску академска и истраживачка мрежа
SEEREN	академска мрежа југоисточне Европе
SWOT	Strenghts, Weaknesses, Opportunities and Threats (анализа снага, слабости, прилика и пријетњи)
UNDP	United Nations Development Programme (Развојни програм Уједињених нација)
ХОВ	хартија од вриједности
HSEI	индекс социјалне искључености
CARDS	Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation (Фонд ЕУ за реконструкцију, развој и стабилизацију)
CEFTA	Central European Free Trade Area (Средњевропски споразум о слободној трговини)

Влада Републике Српске у функцији Скупштине Инвестиционо-развојне банке Републике Српске а.д. Бањалука, на основу члана 8. став 2. и члана 12. став 2. Закона о Инвестиционо-развојној банци Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 56/06) и члана 14. Статута Инвестиционо-развојне банке Републике Српске а.д. Бањалука, а у складу са Одлуком Надзорног одбора Инвестиционо - развојне банке Републике Српске а.д. Бањалука број: 904/07 од 27.08.2007.године, на сједници одржаној дана ____ . ____ . 2007.године, д о н и ј е л а ј е

СТРАТЕГИЈУ ИНВЕСТИЦИОНО – РАЗВОЈНЕ БАНКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ А.Д. БАЊАЛУКА

УВОД

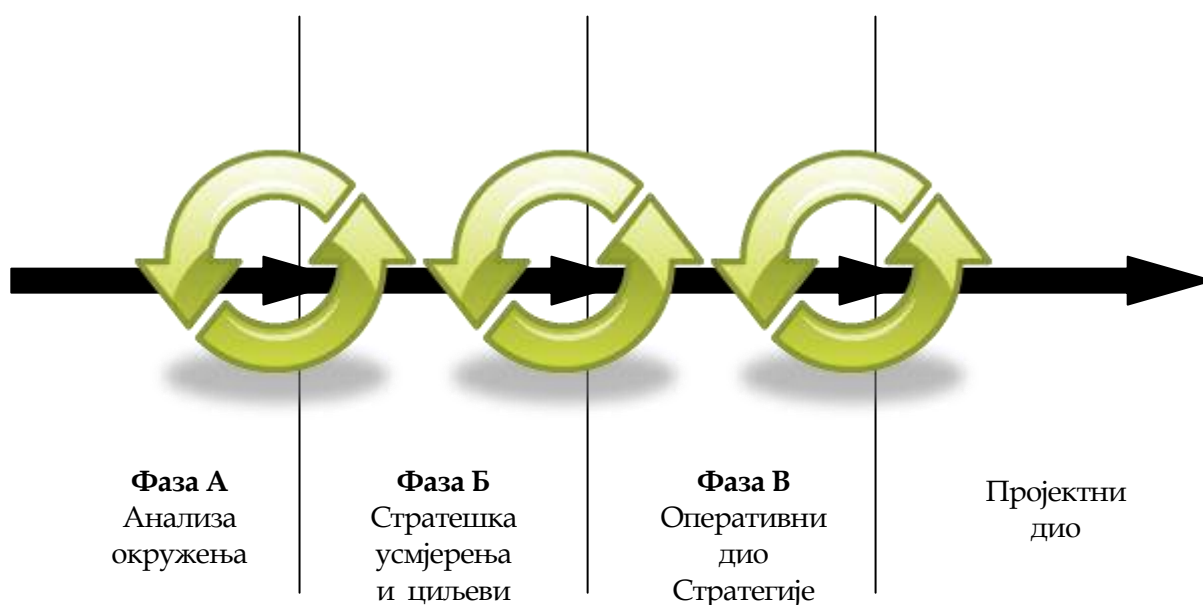
Инвестиционо - развојна банка Републике Српске а.д. Бањалука (у даљем тексту: „Банка“) је финансијска институција која је основана и послује у циљу ефикасног управљања имовином Републике Српске, према стратегији коју усваја Влада Републике Српске (у даљем тексту: „Стратегија“) у складу са утврђеном годишњом економском политиком. Другим ријечима, Банка је професионални менаџер који управља средствима на нивоу Републике Српске, са циљем пружања подршке развојним и инвестиционим пројектима.

Циљ израде стратешког развојног документа је указивање на јасан правац и идентификација стратешких смјерница за будући развој Републике Српске.

Банка ће се, у креирању и провођењу појединих компоненти/дијелова Стратегије фокусирати не само на економске него и на социјалне и еколошке аспекте са крајњим циљем постизања одрживог развоја. При томе, одрживи развој не треба схватати као истовремено остваривање економских, социјалних и еколошких циљева, већ као остварење једног стратешког циља који обједињује све троје. При изради Стратегије Банке кориштене су међународно прихваћене *методологије за израду стратегија локалног и регионалног економског развоја* (Свјетска банка, ЕУ, GTZ, OSCE итд.) а алгоритам корака приказан је у наставку:

Претходно приказани алгоритам израде Стратегије условно се може подијелити у три фазе: анализа окружења, стратешка усмјерења и циљеви и оперативни дио Стратегије на основу којих ће менаџмент банке креирати пројектни дио и континуирано га унапређивати. Повратне везе међу фазама су приказане у наставку.

Приликом израде Стратегије, релевантним су се сматрале оне информације које су давале одговоре на питања приказана у наставку, а у складу с тим примјењиване су и адекватне технике, односно модели.

Питања	Технике/модели
Гдје смо сада и зашто? - дијагноза -	<ul style="list-style-type: none"> • Benchmarking • PEST анализа
Гдје можемо бити? - предвиђање -	<ul style="list-style-type: none"> • Gap анализа • SWOT анализа
Гдје намјеравамо да будемо? - визија и циљеви -	<ul style="list-style-type: none"> • Оптимизирање
На који начин остварити циљеве? - стратегија -	<ul style="list-style-type: none"> • SWOT анализа • PEST анализа
Како синхронизовати активности и ресурсе? - имплементација-	<ul style="list-style-type: none"> • Комуницирање • Мотививисање • Мрежни планови • Буџетирање
Да ли се ради у складу са планираним -контрола- и могућим -ревизија-?	<ul style="list-style-type: none"> • Тржишна • Финансијска • Output • Управљачка контрола • Контигентни планови

Сходно напријед наведеном, Стратегија Банке је подијељена на девет дијелова/цјелина.

У *првом дијелу* су приказани основни фактори конкурентности Банке, уз објашњење разлога за њено формирање, принципа на основу којих ће Банка управљати средствима те фондови чијим ће средствима она управљати: Акцијски фонд Републике Српске, Фонд становања Републике Српске, Фонд за управљање некретнинама и потраживањима¹ Републике Српске, Фонд за реституцију Републике Српске, Фонд за развој и запошљавање Републике Српске и Фонд за развој источног дијела Републике Српске.

У *другом дијелу* Стратегије приказани су аргументи у прилог комплементарности пословања Банке са доступним изворима приватног капитала.

Трећи дио представља PEST анализу у оквиру које су идентификовани политички, економски, друштвени и технолошки фактори окружења у којем ће Банка пословати. У овом дијелу су описани природни потенцијали Републике Српске, концесије над њима као и ризици који се односе на Босну и Херцеговину и Републику Српску.

Четврти дио Стратегије се базира на тзв. SWOT анализи помоћу које се препознају снаге и могућности којима располаже Република Српска а помоћу којих се требају избјећи слабости те заобићи пријетње одрживом развоју.

У *петом дијелу* Стратегије је дефинисана визија, а у *шестом* мисија банке.

Седми дио Стратегије посвећен је рашчлањивању стратешких циљева на приоритетне циљеве. Идентификована су два основна стратешка циља: подршка инвестицијама и развоју, а из њих је дефинисано једанаест приоритетних циљева.

У *осмом дијелу* је извршено детаљно рашчлањивање сваког од приоритетних циљева на конкретне мјере, програме, подпрограме који подржавају њихово остварење, док су у *деветом дијелу* описани основни начини имплементације Стратегије те развијени контролни механизми и начин ревизије исте.

¹ Често се у употреби може наћи и назив Фонд пасивног подбиланса

1. ФАКТОРИ КОНКУРЕНТНОСТИ БАНКЕ

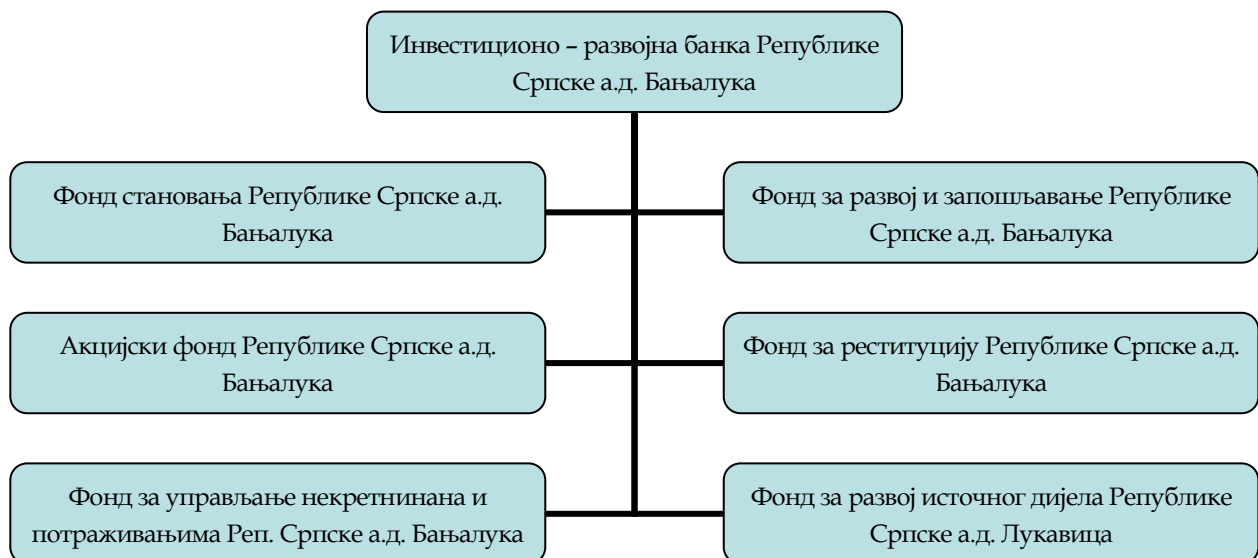
Са намјером да покрене привредни развој, Република Српска је у досадашњем периоду, усмјерила свој развојни потенцијал у низ појединачних праваца кроз различите организационо независне правне облике и институције (Фонд за развој и запошљавање, Фонд становања, Дирекција за приватизацију Републике Српске, Агенција за развој малих и средњих предузећа и др.). Када се говори о развојном потенцијалу, првенствено се мисли на постојеће ресурсе, али и на доступна повољна кредитна средства и донације од међународних институција, која правилним и рационалним управљањем треба да буду основ за покретање развоја у свим сегментима друштва. Чињеница је да се до сада та средства у појединим случајевима нису користила плански те да је долазило до преклапања у смислу усмјеравања ка истим или сличним циљевима због ниског нивоа координације.

Садашње стање развоја је незадовољавајуће с обзиром на ресурсе којим Република Српска располаже. Правци по којим се дјелује, као и институције које управљају изворима, немају пуно додирних тачака ни заједничких програма и пројеката. Њихове активности често неусклађене са развојним потенцијалима и прелазе у потпуно комерцијални карактер, без икакве одговорности за праћење ефеката дјеловања. Институције које управљају развојним потенцијалом Републике Српске дјелују самостално, а неке још нису ни основане, што указује на закључак да појединим ресурсима Републике Српске нико активно није управљао. Синергетски ефекат је неопходан да би унаприједили садашње стање и кренули путем развоја те планирано и циљано ишли ка самоодрживој привреди, независној од донација и међународне помоћи.

Када се сагледа тренутно стање очигледна је потреба за оснивањем институције која би рационално и плански управљала средствима поменутих извора те имала два циља- **ИНВЕСТИЦИЈЕ** и **РАЗВОЈ**. Оснивањем Инвестиционо - развојне банке Републике Српске наведена два циља укључено су у поље дјеловања једне институције, чији ће се ефекти позитивно одразити на развој како реалног тако и финансијског сектора.

Као што је наведено, Банка се оснива и послује у циљу ефикасног управљања имовином Републике Српске, према стратегији коју утврђује Влада, а у складу са утврђеном годишњом економском политиком. Имовина Републике Српске којом Банка управља формално-правно се региструје у одговарајућим посебним правним лицима - фондовима (Шема бр.1).

Шема бр. 1: Фондови чијим средствима управља Банка

Дјелокруг рада и досадашње активности фондова чијим средствима управља Банка биће укратко приказани у наставку.

Фонд становања Републике Српске је основала Влада Републике Српске² као независну институцију, која се бавила прикупљањем средстава од приватизације државних станова. Процес приватизације државних станова, отпочет 2001. године, у највећој мјери је завршен до краја 2006. године. Закључно са 31. 12. 2006. године извршен је откуп око 96%³ станова у државном власништву.

Средства прикупљена по основу откупа станова Фонд је пласирао путем комерцијалних банака, а у облику стамбених кредита. Закључно са децембром 2006. године пласирано је укупно 90.991.398 КМ, од чега је 4.416.372 КМ пласирано кроз зајмове према 18 општина Републике Српске, а 86.575.026 КМ је пласирано кроз 4.448 зајмова физичким лицима. Фонд је идентификовао циљне групе подобне за финансирање под условима повољнијим од тржишних те на тај начин омогућио релативну реализацију како социјалних тако и комерцијалних циљева.

Према важећем закону⁴, Фонд може обезбједити средства на сљедеће начине: откуп станова у државној својини, закупнине за државне станове, из средства остварених приватизацијом гаража и пословних просторија у стамбеним и стамбено-пословним зградама као и закупнинама истих, из остварене добити по основу пословања Фонда, емисијом ХОВ, кредитним задужењем код домаћих и међународних институција итд.

У наредном периоду Банка планира проширити дјелатности овога Фонда и на област станоградње на који се начин планира додатно стимулирати рјешавање стамбене проблематике посебних категорија становништва у Републици Српској, а под условима повољнијим од тржишних.

Фонд за развој и запошљавање Републике Српске је формиран Одлуком Владе Републике Српске⁵ у функцији имплементације развојних пројеката финансираних од стране Свјетске банке, Владе Републике Српске и других међународних и домаћих организација и институција. Фонд је, од свог оснивања до данас, био одговоран за реализацију укупно 11 пројеката Свјетске банке и три револвинг фонда настала отплатом раније пласираних кредита: кредитна линија за општине, кредитна линија за подршку приватном сектору и кредитна линија за микрокредитне организације.

У оквиру пројекта Свјетске банке⁶ и односног револвинг фонда - кредитна линија за општине, укупно је пласирано око 11,500,000 КМ. Средства су пласирана преко комерцијалних банака у 15 општина у Републици Српској, а намијењена су реконструкцији водоводног система, канализационе мреже, путне мреже, санацији уличног освјетљења, спортских дворана, итд.

Револвинг фонд за подршку развоју приватног сектора формиран је из два пројекта Свјетске банке⁷ и из тих извора је у периоду 1998. – 2006. година пласирано око 57,700,000 КМ кредитних средстава малим и средњим предузећима у Републици Српској.

Имплементацијом два пројекта Свјетске банке⁸ и односног револвинг фонда за микрокредитирање, пласирано је око 20,000,000 КМ микрокредитним организацијама у Републици Српској⁹.

² Закон о Фонду становања Републике Српске, „Службени гласник РС” бр. 56/06

³ Фонд становања РС, извјештај за 2006. годину

⁴ Закону о Фонду становања Републике Српске, „Службени гласник РС” бр. 11/00 и 56/06

⁵ Ова Одлука престаје да важи ступањем на снагу Закона о Фонду за развој и запошљавање РС, „Службени гласник РС” бр. 56/06

⁶ Пројекат локалног развоја

⁷ Хитни пилот пројекат кредитирања и Пројекат кредитирања приватног сектора

⁸ Први и Други пројекат локалних иницијатива

⁹ Извјештај о раду за 2006. годину, Фонд за развој и запошљавање, фебруар 2007. године

Према Закону о приватизацији државног капитала у предузећима из 1998. године држава је преузела обавезу формирања **Фонда за реституцију Републике Српске**. Разлози за формирање поменутог фонда произишли су из потребе обезбјеђења надокнаде свим онима који имају право на реституцију имовине, која им је одузета од стране државе у периоду од 1946. до 1958. године. У настојању да се обезбједе средства за обештећење поменутих категорија становништва, приликом утврђивања концепта процеса приватизације крајем 90-тих, у законску регулативу из ове области уграђена је одредба према којој се 5% акција државног капитала сваког предузећа у поступку приватизације преноси на Фонд за реституцију.

Поред тога, утврђено је да ће се управљање поменутим средствима, као и пословање и ликвидација Фонда за реституцију регулисати посебним законом. У складу са поменутим одредбама закона, у току спровођења процеса приватизације у Републици Српској, у Фонд за реституцију је издвајано 5% акцијског капитала сваког предузећа укљученог у процес приватизације или припадајући дио новца остварен продајом државног капитала предузећа у којима је вриједност овог капитала мања од 300.000 КМ. Међутим, с обзиром да Фонд за реституцију није био формиран, није било обезбјеђено управљање поменутим средствима. Имајући у виду да се ради о значајним средствима која захтијевају активно управљање, у циљу очувања и увећања њихове вриједности, коначно је у јуну 2006. године усвојен Закон о фонду за реституцију Републике Српске¹⁰ којим је управљање овим фондом повјерено Банци.

Акцијски Фонд Републике Српске, формиран од стране Владе Републике Српске¹¹, у свом портфељу има све акције државног капитала у предузећима, банкама и осигуравајућим кућама у Републици Српској те новац добијен у процесу приватизације. С обзиром на методе приватизације (тендер, лицитација, специјална лицитација, директна продаја, изношење државног капитала на берзу, прихватање јавне понуде за преузимање, као и комбинације наведених метода), Дирекција за приватизацију није била задужена да води рачуна о очувању вриједности државног капитала у предузећима, као ни о репласману средстава добијених из приватизације, већ је вршила само продају државног капитала. С обзиром да је првобитно било замишљено да се укупан процес продаје државног капитала заврши у року од двије године (до 2000. године), резултат приватизације није задовољавајући.

Концепција управљања Акцијским фондом је управљање портфолиом хартија од вриједности, очување реалне вриједности капитала и подизање нивоа ефикасности рада финансијских институција. Вриједност портфеља се утврђује у складу са Уредбом о методологији за утврђивање нето вриједности имовине Акцијског фонда Републике Српске и Фонда за реституцију Републике Српске¹². Од новца прикупљеног кроз процес приватизације вршиће се докапитализација портфеља Фонда (емисија акција и обвезница), што има за циљ повећање дубине финансијског тржишта Републике Српске. На овај начин отвара се могућност да привредни субјекти обезбједе повољније изворе финансирања него што су кредити комерцијалних банака.

¹⁰ Закон о Фонду за реституцију Републике Српске, "Службени гласник РС" бр. 56/06

¹¹ Закон о Акцијском фонду РС, „Службени гласник РС” бр. 56/06 и 1/07

¹² „Службени гласник РС” бр. 95/06, 2/07, 7/07.

Оснивач **Фонда за управљање некретнинама и потраживањима у власништву Републике Српске**¹³ је Република Српска¹⁴. Законом о почетном билансу стања у поступку приватизације државног капитала у банкама значајна потраживања банака према корисницима кредита су искњижена у корист државе. У претходном периоду се врло мало или никако радило на наплати ових потраживања. Такође, активности на пољу управљања имовином предузећа изван Републике Српске су биле на ниском нивоу, а не постоји ни комплетна евиденција о овој имовини на једном мјесту. Због тога је неопходно приступити креирању свеобухватне и ажурне базе података која би обухватила сву имовину. Фонд за управљање некретнинама и потраживањима Републике Српске је акционарско друштво и акције се уписују у судски регистар, али се не уписују у Централни регистар Хартија од вриједности.

Основни капитал Фонда чине:

а) процијењене вриједности имовине исказане у пасивном подбилансу банака Републике Српске¹⁵,

б) процијењене вриједности имовине исказане у пасивном подбилансу предузећа¹⁶.

Додатна средства овај Фонд прикупља продајом некретнина, наплатом потраживања из портфеља Фонда и наплатом закупнине за некретнине којима управља. Укупним средствима Фонда управља Банка и она је дужна да благовремено обавјештава јавност о продаји некретнина и потраживања из портфеља Фонда, обезбјеђујући потпуну информисаност потенцијалних купаца.

Фонд за развој источног дијела Републике Српске је основан од стране Владе Републике Српске са циљем да подржи развојне пројекте који се односе на источни дио¹⁷ Републике Српске. Фонд има статус правног лица и уписује се у судски регистар као акционарско друштво. Иницијални износ од 50.000 КМ за оснивање овог Фонда обезбјеђује Влада Републике Српске, док ће за његов рад из средстава од продаје државног капитала предузећа у Републици Српској бити осигуран износ од 200 милиона КМ. Поред ових, додатна средства за подршку наведеним пројектима ће бити обезбјеђена из буџета Републике Српске и буџета општина као и путем кредита домаћих и међународних организација и институција и других извора у складу са законом. Формирањем револвинг фонда, односно акумулирањем средстава у циљу њихове мултипликације, омогућиће се њихово поновно кориштење за значајне развојне пројекте на овом простору Републике Српске. Средства Фонда користиће се према програму који ће одобравати Влада, а који предлаже Банка која и управља средствима овог Фонда.

Банка ће управљати средствима напријед наведених фондова уз уважавање принципа: *транспарентности, сигурности, профитабилности, ликвидности, дисперзије ризика и очувања и увећања реалне вриједности капитала*.¹⁸

¹³ Фонд пасивног подбиланса

¹⁴ Закон о Фонду за управљање некретнинама и потраживањима у власништву Републике Српске, „Службени гласник РС” бр. 56/06

¹⁵ Чланом 6, став 1, тачка 4. и 9. Закона о почетном билансу стања у поступку приватизације државног капитала у банкама

¹⁶ Члан 9, 15 и 18. Закона о почетном билансу стања у поступку приватизације државног капитала у предузећима.

¹⁷ Општине које спадају у овај дио су наведене у Закону о Фонду за развој источног дијела РС

¹⁸ Члан 8. став 3. Закона о ИРБ РС, „Службени гласник РС” бр. 56/06

2. КОМПЛЕМЕНТАРНОСТ СА ПРИВАТНИМ КАПИТАЛОМ

У остваривању стратешких и приоритетних циљева Банка ће се водити принципом комплементарности са приватним капиталом. Другим ријечима, у изради и имплементацији ове Стратегије, фокус Банке је на идентификацији тржишних ниша и сектора, односно сегмената привреде у којима постоји потреба а не постоји адекватна или довољна понуда производа и услуга од стране постојећих учесника на тржишту. На овај начин минимизира се негативан ефекат "изгуравања" приватног капитала са финансијског тржишта који представља ситуацију у којој се средствима Банке финансира одређени пројекат који је могао бити финансиран приватним капиталом.

У функцији напријед наведеног, Банка је извршила детаљну анализу стања и услова на финансијском тржишту у Републици Српској. Поред званичних публикација, подаци су добијени и на основу интервјуаа проведених са представницима 11 банака које послују на територији Републике Српске. Полазећи од утврђених развојних приоритета Републике Српске, извршено је поређење постојеће понуде од стране финансијских институција са секторима, односно сегментима привреде за које се сматра да су генератори будућег развоја. На бази тога, идентификоване су сектори или групе предузећа који нису адекватно покривени постојећом понудом комерцијалних банака (пољопривреда, start-up предузећа, један дио МСП). Такође су идентификовани и основни разлози слабе, недовољне или неадекватне покривености истих: непостојање пословне историје ових клијената, недостатак регистрације пословања, недостатак адекватног колатерала, слаба способност израде бизнис планова итд.

Усмјеравањем средстава, којима ће управљати Банка, на ове кориснике, одражава се функција комплементарности капитала Банке у односу на друге изворе финансирања. Да би ово остварила, Банка ће дјеловати двојачко:

- Банка ће кредитним путем финансирати првенствено оне сегменте, односно секторе привреде за које не постоје или постоје неадекватни кредитни производи понуђени од стране постојећих финансијских институција (развој ширине финансијског тржишта тј. покривености свих сектора привреде).
- Банка ће кроз откуп хартија од вриједности на тржишту капитала потстицати све економске агенте на прибављање финансијских средстава путем емисије хартија од вриједности (развој дубине тржишта капитала и диверсификација финансијских инструмената у активној употреби).

Из напријед наведеног закључујемо да ће Банка, као најзначајнија финансијска институција у Републици Српској, пружати подршку и подстицати развој не само реалног него и финансијског сектора, а у функцији остварања стратешких циљева и, с тим у вези, стварања елементарних претпоставки за одрживи развој Републике Српске.

3. PEST АНАЛИЗА

Под PEST анализом (енг. Political, Economic, Social and Tehnological) се подразумева оквирна слика различитих (политичких, економских, друштвених и технолошких) утицаја из макроокружења. Она је корисно средство за анализу пословног окружења и олакшава доношење стратешких управљачких одлука, неопходних за испуњавање зацртаних циљева.

3.1. Политика

Република Српска се простире на површини од 25.053 km² (према Дејтонском мировном споразуму), са процјењеним бројем становника од око 1.487.000.

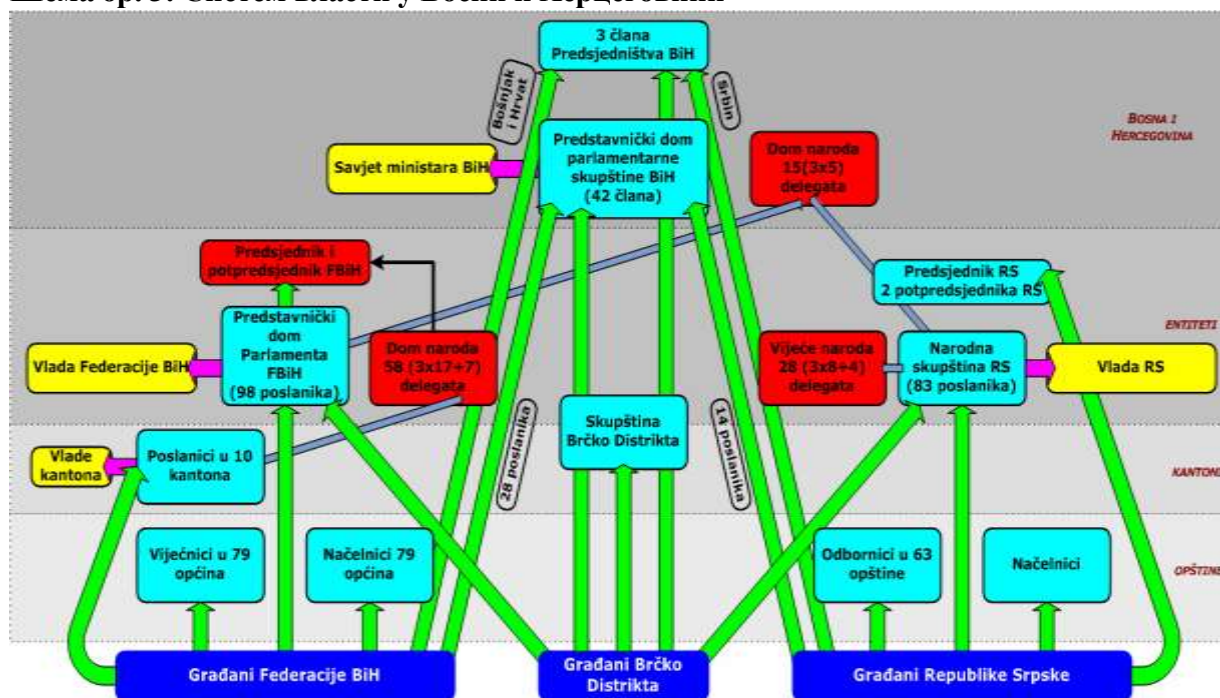
Шема бр. 2: Мапа Босне и Херцеговине

Према Дејтонском споразуму, Република Српска је уређена као посебан и цјеловит ентитет у оквиру Босне и Херцеговине, са значајним надлежностима. При томе, државни ниво Босне и Херцеговине има следеће надлежности: вањска политика, војска, вањскотрговинска политика, царинска политика, монетарна политика, финансирање институција и међународне обавезе Босне и Херцеговине, регулисање питања имиграције, азила и избјеглица, провођење међународних и међуентитетских кривичних прописа као и сарадња са Интерполом, контрола ваздушног саобраћаја, успостављање и функционисање органа власти. Остале надлежности су у домену ентитетских власти.

Систем власти у Републици Српској је централизован, при чему је локална власт организована кроз 2 града и 61 општину. Анализом структуре власти у Босни и Херцеговини долази се до закључка да је она веома сложена и организована кроз четири нивоа власти (општински, кантонални – у Федерацији Босне и Херцеговине, ентитетски и државни).

Шема бр. 3: Систем власти у Босни и Херцеговини

Извор: NDI: Приручник за студенте стажисте у HCPC, USAID, 2005.

Влада Републике Српске је у претходном периоду показала политичко одређенење за значајно унапређење економско-социјалног амбијента тиме што је иницирала реформе у више сектора (нпр. фискална политика, судство, високо образовање, „Гиљотина прописа”), што би се требало одразити на побољшање пословне климе. Долазак крупних страних инвестиција (Телеком, Рафинерија) указује на чињеницу да Република Српска постаје политички све стабилније подручје.

Документом Економска политика за 2007. годину, Влада Републике Српске је идентификовала и низ нерешених проблема: недовршен процес приватизације и реструктурирања предузећа (спори процеси стечаја и ликвидације), висок спољнотрговински дефицит, висока стопа незапослености, проблем планирања динамике измирења јавног дуга (како спољњег тако и унутрашњег).

У погледу пословања Банке у наредном периоду, битно је напоменути да ће Влада Републике Српске, као оснивач и једини акционар, имати стратешка овлаштења у односу на пословање Банке. Вршећи функцију скупштине акционара Банке, Влада Републике Српске има сљедеће надлежности:

- а) доноси Статут,
- б) доноси етички кодекс,
- в) доноси план рада и ревидирани план рада,
- г) доноси програм инвестиција за плански период који обухватају обезбјеђење материјалних и техничких услова за пословање Банке,
- д) доноси инвестициону политику,
- е) предлаже Народној скупштини Републике Српске кандидате за именовање Надзорног одбора Банке,
- ж) именује и разрјешава Одбор за ревизију,
- з) разматра годишњи извјештај о пословању Банке и фондова којим Банка управља са извјештајем независног спољног ревизора те исти доставља на усвајање Народној скупштини Републике Српске,

- и) одлучује о расподјели годишње добити и покрићу губитака,
- к) одлучује и о другим питањима у складу са законом и Статутом Банке.

У циљу очувања независног и транспарентног процеса одлучивања у Банци, биће донесен низ интерних докумената у складу са принципима корпоративног управљања који ће дефинисати процедуре пословања и доношења одлука у свим сегментима рада Банке.

3.2. Економија

3.2.1. Бруто домаћи производ

Бруто домаћи производ (у даљем тексту: „БДП“), као главни макроекономски индикатор, је у 2006. години у Републици Српској забиљежио стопу раста од 15,7% у текућим цијенама и 7,8%¹⁹ у сталним цијенама, што одражава експанзију економије Републике Српске. БДП по глави становника је такође забиљежио повећање са 3.404 КМ у 2004. на 4.368 КМ у 2006. години.

Табела бр. 1: Кретање БДП-а Републике Српске у периоду од 2004 – 2006. године

	2004.	2005.	2006.
Номинални БДП (текуће цијене, у 000 КМ)²⁰	5.008.464	5.616.861	6.498.792
Номинална стопа раста (текуће цијене, у %)	13,2	12,1	15,7
Реална стопа раста (сталне цијене, у %)	7,0	7,0	7,8
Становништво²¹	1.471.529	1.479.634	1.487.785
БДП per capita (у КМ)	3.404	3.796	4.368

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске

У 2006. години, БДП Републике Српске је забиљежио вишу стопу раста од већине земаља у региону, а превазишао је и стопу раста БДП-а у Босни и Херцеговини који је у споменутом периоду износила 12,9% у текућим и 6,2% у сталним цијенама. У складу са значајнијом стопом раста, порасло је и учешће Републике Српске у БДП-у Босне и Херцеговине са 31,7% у 2004. на преко 34% у 2006. години²².

Слично као и у већини европских земаља у транзицији, у протеклој декади је забиљежен значајан раст потрошње као једног од најзначајнијих покретача раста БДП-а. У Републици Српској, раст потрошње, потпомогнут растом плата, које су у периоду 2002.-2006. повећане за преко 50%, као и пензија које су у истом периоду порасле за 80% убрзали су раст БДП-а.²³ Овом тренду је значајно допринијела експанзија банкарског сектора и

¹⁹ Републички завод за статистику РС је у 2007. годни по први пута објавио стопу раста БДП-а у сталним цијенама за период 2004-2006. годину. За обрачун бруто домаћег производа у сталним цијенама је кориштена метода једноструке дефлације на бруто вриједност производње или метода једноструке екстраполације, у зависности од расположивих индикатора. Због ограничења у погледу адекватних дефлатора није кориштена фиксна базна година већ се раст у сталним цијенама рачунао у односу на цијене у претходној години.

²⁰ Такође је по први пут у обрачун БДП-а укључена процјена непокривене економије (NOE). Илегалне активности нису обухваћене.

²¹ Због недостатка пописа становништва презентовани подаци базирају се на процјени

²² Према подацима Агенције за статистику БиХ, БДП Босне и Херцеговине у текућим цијенама је порастао са 15.785.971 милиона КМ у 2004. на 19.105.885 милиона КМ у 2006. години Бруто домаћи производ БиХ по становнику је порастао са 4.108 КМ на 4.969 КМ.

²³ Споменуте стопе раста се односе на номинални раст просјечних плата и пензија у 2002. у односу на 2006. годину и нису усклађене за раст инфлације.

снижаване каматних стопа, што је становништву омогућило приступ средствима за финансирање даље потрошње. Значајну улогу у финансирању потрошње имале су и дознаке из иностранства, које, према подацима Централне банке о платном билансу Босне и Херцеговине, износе око 3 милијарде КМ на годишњем нивоу у последње 3 године, од чега према процјенама око 1/3 отпада на Републику Српску.

Осим повећања потрошње у протеклим годинама, у последње три године је забиљежено и значајно повећање извоза те стагнација увоза, што је резултовало смањењем трговинског дефицита и узроковало значајнији раст БДП-а. Према подацима о спољној трговини, дефицит робне спољнотрговинске размјене Републике Српске се смањио са око 1,86 милијарди КМ у 2004. на нешто више од 1,2 милијарде КМ у 2006. години, што је увећало износ БДП-а.

Табела бр. 2: БДП Републике Српске у периоду 2004.-2006. година

	Бруто додана вриједност у текућим цијенама (у 000 КМ)			Структура у %	Индекс
	2004.	2005.	2006.	2006.	2006/05
Пољопривреда, лов и шумарство	726.884	795.286	883.606	16,4	111,1
Рибарство	1.593	2.132	2.389	0,0	112,1
Вађење руде и камена	71.321	103.841	114.958	2,1	110,7
Прерађивачка индустрија	322.230	365.347	451.835	8,4	123,7
Производња и снабдјевање ел. енергијом, гасом и водом	294.821	324.907	334.992	6,2	103,1
Грађевинарство	213.409	221.225	225.866	4,2	102,1
Трговина на мало и велико, оправка мотор. воз. и предмета за лич. употребу	674.834	747.281	963.670	17,8	129,0
Хотели и ресторани	192.758	195.743	272.453	5,0	139,2
Саобраћај, складиштење и везе	386.322	431.025	451.205	8,3	104,7
Финансијско посредовање	146.232	160.534	155.680	2,9	97,0
Активности у вези с некретнинама, изнајмљивање и пословне активности	425.828	483.140	504.726	9,3	104,5
Држ. управа, одбрана и обавезно соц. осиг.	416.491	443.879	506.343	9,4	114,1
Образовање	159.081	170.773	242.647	4,5	142,1
Здравствени и социјални рад	165.380	174.730	204.975	3,8	117,3
Остале комуналне, друштвене и личне услужне активности	113.001	138.306	185.630	3,4	134,2
FISIM	69.280	91.184	97.594	1,8	107,0
Укупно по подручјима	4.240.905	4.666.965	5.403.381	100,0	115,8
Порези на произ., услуге и увоз минус субвен.	767.559	949.896	1.095.411		
БДП, у тржишним цијенама	5.008.464	5.616.861	6.498.792		

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске

Највеће учешће у БДП-у у 2006. години су остварили сектори трговина на велико и мало (17,8%) и пољопривреда (16,4%). У истом периоду, три сектора која чине индустријску производњу (вађење руда и камена, прерађивачка индустрија и производња и снабдјевање електричном енергијом, гасом и водом) а који представљају значајне генераторе додате вриједности, су у кумулативном износу учествовали у БДП-у Републике Српске са око 16,7%.

У 2006. години, у поређењу са претходном годином, најзначајнија стопа раста је забиљежена у секторима образовања (+42,1), туризма и угоститељства (+39,2%), трговине на мало и велико (+29,0) те прерађивачке индустрије (23,7%). Ови подаци сугеришу да, иако трговина и даље значајно доприноси расту БДП-а у Републици Српској, што је било евидентно и у претходним годинама, је у 2006. години ипак дошло до убрзаног развоја прерађивачке индустрије као носиоца секундарног производно оријентисаног сектора, те туризма и угоститељства као сектора значајног за извоз услуга. Иако је забиљежен значајан раст у сектору образовања у 2006. години, ниско учешће овог сектора у укупном БДП-у умањује допринос кумулативном расту. Финансијско посредовање је једини сектор који је забиљежио пад (-3%) у 2006. у односу на претходну годину.

3.2.2. Индустријска производња у Републици Српској

Стопа раста индустријске производње у последње три године показује почетак снажног процеса реиндустријализације у Републици Српској, који је био присутан и у неким земљама Централне Европе, прије свега Мађарској, Чешкој и Словачкој, почетком и средином прошлог десетљећа. Просјечна стопа раста индустријске производње у Републици Српској је у периоду 2003.-2006. износила значајних 13,5%. Важно је нагласити да се више не може искључиво говорити о релативно ниској почетној бази која резултује високим стопама раста, јер је бруто вриједност индустријске производње Републике Српске у 2005. години износила скоро 2,5 милијарди КМ. У случају да се овај тренд значајног раста настави, физички обим индустријске производње би се удвостручио у следећих 6-7 година и довео до даљег пораста учешћа индустријске производње у БДП-у.

Усљед ратних дешавања на простору Републике Српске, процес реиндустријализације, као саставни дио економске транзиције, касни десетак година у односу на европске транзицијске земље, али је у посљедњем периоду окарактерисан значајним растом физичког обима индустријске производње и извоза. Поређења ради, просјечан раст физичког обима индустријске производње у Србији је у периоду 2003.-2006. износио 2,4%.

Табела бр. 3: Стопа раста физичког обима индустријске производње у Републици Српској у периоду 2003. - 2006. године

	2003.	2004.	2005.	2006.
Вађење руда и камена	22,4	36,7	18,0	20,6
Прерађивачка индустрија	-0,5	7,2	23,2	21,3
Производња и снабдјевање електричном енергијом, гасом и водом	16,3	5,7	6,9	9,7
Индустрија, укупно	5,7	9,7	19,8	19,1

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске, Бања Лука

Иако квантитативно обим индустријске производње у Републици Српској достиже и прстиже већину земаља из региона, треба споменути да се квалитативна трансформација индустријске производње, од производње минералних сировина и полупроизвода, послова

дораде и прераде производа (тзв. „lohn“ послови) према производњи финалних производа са већим учешћем додате вриједности, не налази у жељеној фази. Међутим, у оквиру прерађивачке индустрије Републике Српске идентификовани су значајни развојни потенцијали које је потребно искористити у наредним годинама, првенствено у циљу квалитативне трансформације као и квантитативне пролиферације производње.

3.2.3. Монетарни систем

Основни циљеви и задаци Централне банке Босне и Херцеговине су утврђени законом сагласно Општем оквирном споразуму за мир у Босни и Херцеговини. Новац Републике Српске и Босне и Херцеговине је конвертибилна марка која је фиксно везана за евро (1 КМ : 0,51129 EUR). Међународна банкарска шифра (ISO CODE) за конвертибилну марку јесте BAM. Број валуте је 977. Централна банка дефинише и контролише провођење монетарне политике, управља службеним девизним резервама оствареним издавањем домаће валуте, помаже и одржава одговарајуће платне и обрачунске системе, те координише дјелатности агенција за банкарство оба ентитета, при чему су и Централна банка и Агенције за банкарство надлежне за издавање дозвола за рад и супервизију банака.²⁴

Централна банка Босне и Херцеговине функционише на принципу новчаног одбора. Новчани, монетарни или валутни одбор су синоними који означавају институцију за спровођење монетарне политике. Новчани одбор (енг. *currency board*) је посебан аранжман монетарне политике којим се, фиксирањем девизног курса и гарантовањем конвертибилности валуте, држава практично одриче права на дискрециону монетарну политику те преузима монетарну политику земље за чију се валуту девизни курс веже. Основно правило је веома једноставно: монетарна власт штампа домаћу валуту само у износу који је покривен резервама и то по фиксном курсу, односно врши аутоматску емисију и повлачење домаћег новца у обиму у коме постоји еквивалентни прилив и одлив девиза, те у исто вријеме гарантује конвертибилност домаћег новца у изабрану резервну валуту. Успоставља се са циљем да се обезбиједи и очува монетарна стабилност у земљи у којој се уводи. Данас новчани одбор постоји на Бермудима, Кајманским Острвима, Фокландским Острвима, Гибралтару, Фарским Острвима, Брунеима, у Босни и Херцеговини, Цибутију, Естонији, Литванији, Летонији, Бугарској, Хонг Конгу и Јужним Карибима.²⁵ У некој од ових земаља је имао мање, а у другима више успјеха. Нарочито је карактеристично његово успостављање у земљама које се налазе у транзицији и земљама које се налазе у постконфликтном периоду, односно у земљама са дугом историјом инфлације.

Обично се говори о два основна разлога за увођење новчаног одбора у Босни и Херцеговини. Први разлог је потреба за номиналним сидром и фиксним девизним курсом у несигурној послеријатној економској ситуацији у Босни и Херцеговини. Други разлог односи се на сложеност политичке структуре у Босни и Херцеговини, усљед које не би могла ефикасно да се води монетарна политика Централне банке.

Основне карактеристике новчаног одбора јесу одсуство дискреционе монетарне политике и конвертибилност уз фиксни девизни курс. Резултати који су постигнути примјеном овог режима укључују обезбјеђење повјерења у домаћу валуту и јачање финансијске дисциплине због немогућности кредитирања државе за покриће дефицита. Обезбјеђењем повјерења у домаћу валуту долази до пораста привредне активности на бази нових инвестиција. Наиме, инвеститори могу на поузданији начин да праве своје прорачуне. Нарочито је значајно што се овим стварају претпоставке за прилив страног капитала

²⁴ <http://www.cbbh.ba/cp/onama.html>

²⁵ <http://www.cepr.org> Centar for Economic Policy Research

(акумулације), који је посебно неопходан за земље у развоју и оне у транзицији, и то кроз елиминисање тржишног (курсног) ризика. Међутим, аутоматизам има и лоше стране. Због тако крутих правила и елиминисања дискреционе монетарне политике искључене су злоупотребе али и онемогућено вођење активне монетарне политике када је то неопходно (нпр. за ублажавање и компензацију унутрашњих и спољних шокова до којих непланирано може да дође у привреди сваке земље).

Одсуством дискреционе монетарне политике губи се и могућност макроекономског усклађивања преко суптилнијих инструмената (нпр. каматних стопа, операција на отвореном тржишту и сл.) и ово усклађивање мора се остварити на друге, економски болније начине (преко прилагођавања цијена, привредне активности, запослености и сл.).

Дакле, монетарна политика земље са валутним одбором је у потпуности подређена одржавању фиксног девизног курса, па се каже да се спољна равнотежа одржава на терет унутрашње. Према томе, прихватањем система фиксног девизног курса истовремено се прихватају и сви недостаци које он са собом носи.

Поред напријед наведених предности валутног одбора, значајно је нагласити да исти подстиче и здраво банкарство и присуство страних банака у домаћој привреди. Пошто у систему новчаног одбора не постоји могућност кредитирања пословних банака од стране банке „последњег уточишта“, већина домаћих банака теже опстаје у самосталном облику на финансијском тржишту па тако често долази до аквизиције од стране већих иностраних банака, што је био и случај у Босни и Херцеговини, односно Републици Српској. Истина је да стране банке подстичу здраво банкарство и стварају један здравији банкарски сектор. Међутим, треба нагласити да овакав банкарски систем, који се састоји у цјелини или највећим дијелом од страних банака које прикупљају домаћу штедњу и акумулацију, није рјешење које је најбоље за једну транзицијску земљу у свим аспектима развоја. Наиме, постоје одређени сектори економије (нпр. пољопривреда) гдје су банкарски пласмани веома слабо присутни а средства које се пласирају, због вишег степена ризика у односу на друге секторе, носе изразито неповољне услове, чиме се банке штите од високог ризика и осигуравају остварење њиховог примарног циља, а то је позитиван финансијски резултат. Банка ће кроз своје активности настојати да надомјести овај недостатак банкарског сектора .

3.2.4. Фискална политика

У претходним годинама највеће реформе су извршене у области пореза. Порез на промет је замијењен порезом на додату вриједност (у даљем тексту: „ПДВ“) као вишефазним порезом, са циљем повећања ефикасности у наплати индиректних пореза. Уведена је јединствена стопа пореза на додату вриједност од 17%. Такође, дошло је до преноса надлежности у наплати индиректних пореза са Републике Српске на ниво Босне и Херцеговине. Међутим, актуелан је проблем у прикупљању статистичких података о крајњој потрошњи по основу ПДВ пријава и дефинисању коначне методологије расподеле прихода између Федерације БИХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта. Ипак, ПДВ се у приходовном смислу показао ефикаснијим о чему свједочи пораст прикупљених прихода у првој години примјене од 34% у односу на порез на промет из претходне године. Због свог вишефазног система опорезивања, ПДВ је успио да захвати један додатни дио сиве економије. Овакво умањење пореске евазије представља значајан допринос напорима да се елиминише простор за нелојалну тржишну конкуренцију.

ПДВ се такође показао компатибилан са циљем развоја извозних капацитета стварајући могућност за комплетније пореско растерећење извозних производа. Као примјер можемо навести трошкове електричне енергије или телефонских услуга које су биле опорезоване порезом на промет док обвезници у систему ПДВ-а имају право одбитка ПДВ-а зарачунатог на ове трошкове што их чини цјеновно конкурентнијим.

Директни порези су остали у надлежности Републике Српске, а усвајањем Закона о порезу на доходак и Закона о порезу на добит комплетирана је њихова реформа. Усвајањем наведених закона, наше законодавство је у овој области усклађено са европским принципима и стандардима опорезивања дохотка и добити, као и са Међународним рачуноводственим стандардима. С обзиром да су ови закони ступили на снагу 01. 01. 2007. године њихови ефекти ће се знати тек крајем исте године. Такође, Законом о порезу на доходак штити се сиромашнији слој становништва. Годишњи доходак до износа који чини дванаест најнижих плата утврђених Општим колективним уговором не опорезује се. На годишњи доходак преко износа неопорезивог дохотка до износа од четири просјечне годишње нето плате у претходној години, према подацима надлежног органа за статистику у Републици Српској, примјењује се пореска стопа од 10%. На годишњи доходак изнад овог износа примјењује се стопа од 15%.²⁶ Важно је нагласити да су приходи по основу пореза на доходак и социјалних доприноса у супротности са појавом рада на црно, који представља један сегмент сиве економије. ПДВ је, као што смо рекли, успио да умањи величину сиве економије која се тиче трговине неопорезованих производа док се смањење сиве економије у области рада на црно очекује кроз досљеднију примјену нових законских рјешења у области радних односа.

Такође, значајно је поменути да је стопа пореза на добит у Републици Српској 10% што представља конкурентну стопу за читав регион, док је иста стопа у Федерацији Босне и Херцеговине три пута већа и износи 30%. Реформом пореза на добит омогућено је малим пореским обвезницима да одаберу могућност обрачуна пореза на добит по стопи од 2% на укупан годишњи приход малог предузећа²⁷. Важно је поменути да је омогућена убрзана амортизација на период од три године: прве године 40% и наредне двије године по 30%. Поред тога, не постоје ограничења при износу добити и дивиденде из земље.

Развоју тржишта капитала и даље погодује нулта стопа на приходе од улагања у хартије од вриједности.

3.2.5. Финансијско тржиште

Финансијско тржиште се састоји од тржишта капитала, новца, девиза и финансијских деривата. Финансијско тржиште у Републици Српској није довољно развијено на што првенствено указује непостојање тржишта финансијских деривата (фјучерси, опције). Тржиште капитала и новца постоји у оквиру система банака и микрокредитних организација, док се трговање акцијским капиталом одвија путем Бањалучке берзе хартија од вриједности.

С обзиром да је Банка финансијска институција са планираним значајним активностима на више поља финансијског тржишта, у току израде Стратегије је било неопходно спровести детаљну анализа различитих сегмената овог тржишта па је израђен документ „Анализа финансијског тржишта у Републици Српској”. Овај документ представља преглед стања финансијског тржишта Републике Српске, анализу његове развијености, финансијских услова, расположивих облика финансирања и адекватности у смислу покривености свих сегмената економије.

3.2.6. Спољнотрговинска размјена

Спољнотрговинско пословање Републике Српске у последњих 5 година одликује већа вриједност увоза од извоза што резултује негативним спољнотрговинским билансом. Међутим, у последње двије године примјетно је постепено смањивање трговинског дефицита. У 2006. години је дошло до значајног смањења вриједности увоза праћеног

²⁶ Члан 4. Закона о порезу на доходак, „Службени гласник РС”, бр. 91/06.

²⁷ Закон о порезу на добит, „Службени гласник РС”, бр. 91/06

повећањем вриједности извоза од преко 30%²⁸ што је смањило трговински дефицит са 1,82 милијарди КМ на 1,22 милијарди КМ. Значајно повећање извоза у 2006. години је у складу са високим стопама раста индустријске производње.

Највећи извозници су приватизована предузећа Републике Српске у која су приспјеле стране директне инвестиције (у областима производње глинице, руде гвожђа, прераде метала, производње папирне конфекције и обуће). Поред тих предузећа извоз електричне енергије је имао значајно учешће у укупном извозу. Увођење пореза на додату вриједност имало је стимулативни ефекат на извоз, а уједно и на смањење нивоа сиве економије²⁹. С друге стране, на пад вриједности увоза у 2006. години је дјелимично утицало повећање залиха увезене робе у последњем кварталу 2005. године, да би се избјегло плаћање већег ПДВ-а у односу на порез на промет.

Табела бр. 4: Спољнотрговинска размјена Републике Српске, 2004. – 2006. година

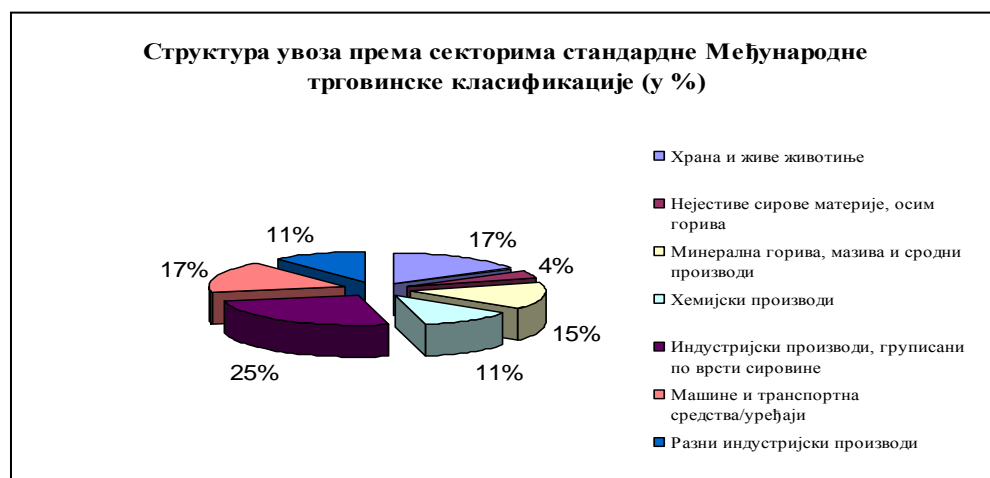
	2004.	2005.	2006.
Извоз (у 000 КМ)	842.920	1.130.518	1.539.228
Увоз (у 000 КМ)	2.702.771	2.953.177	2.760.157
Трговински биланс (у 000 КМ)	-1.859.851	-1.822.659	-1.220.929
Укупна трговина	3.545.691	4.083.695	4.299.385
Дефицит по становнику (КМ)	-1.263	-1.232	-821
Покрив. увоза извозом (%)	31,2%	38,3%	55,8%
Извоз-Увоз / БДП (%)	37,1	32,4	18,8
Извоз/БДП (%)	16,8	20,1	23,7

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске, Бањалука

Покривеност увоза извозом у 2006. години у Републици Српској износила је 55,8%, док је исти показатељ за цјелокупну Босну и Херцеговину износио око 45%.

Структура увоза, односно извоза у 2006. години, према секторима Међународне трговинске класификације (у %) приказана је на Графикону бр.1. и Графикону бр.2.

Графикон бр. 1:

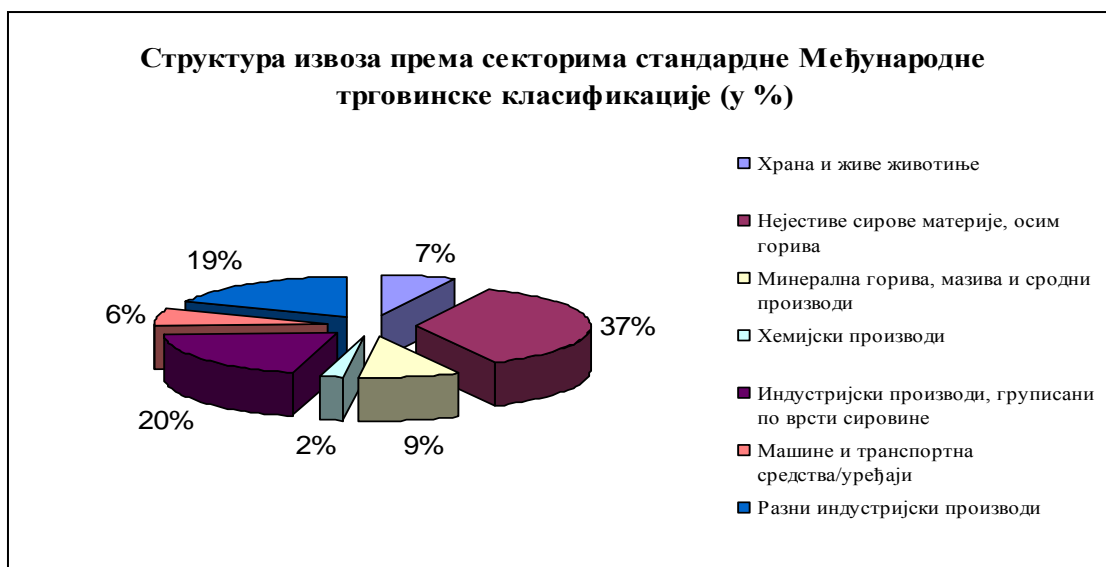

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске, Бањалука

²⁸ Номинална стопа раста вриједности извоза у 2006. у односу на 2005. годину

²⁹ Ефекти су детаљније описани у дијелу Фискална политика.

Графикон бр. 2:

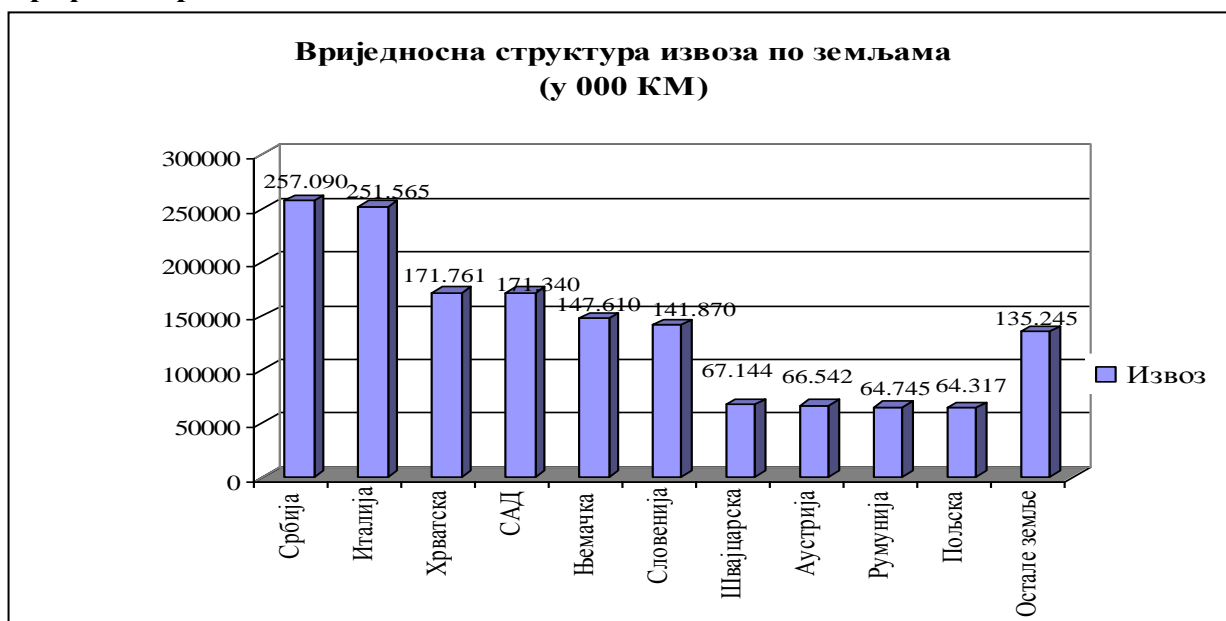

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске, Бањалука

На основу напријед приказаног, може се уочити да у структури увоза доминирају индустријски производи (25%), који су по правилу високе финалне обраде, а затим слиједе у истом омјеру од 17% храна и живе животиње, и машине. Увоз машина је позитиван увоз јер се стимулише производња, док је увоз хране у оволиком омјеру неоправдан с обзиром на потенцијале Републике Српске у датој области. У структури извоза највеће учешће имају нејестиве сирове материје (37%), што имплицира низак степен финализације производа. Алармантно је да и поред компаративних предности од укупног извоза само 7% отпада на храну и живе животиње.

На Графикону бр.3. приказана је вриједносна структура извоза, а на Графикону бр.4. структура увоза по земљама у 2006. години.

Графикон бр. 3:

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске, Бањалука

Графикон бр. 4:

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске, Бањалука

Као што је напријед приказано, главни спољнотрговински партнери Републике Српске су Србија, Хрватска и Италија са којима се остварују спољнотрговински дефицити у износима 463.182.000 КМ, 166.676.000 КМ и 47.382.000 КМ респективно.

3.2.7. Стране директне инвестиције у Републици Српској

Узимајући у обзир економске индикаторе у Републици Српској и посебно висок дефицит спољнотрговинске размјене, није потребно посебно наглашавати значај страних директних инвестиција (у даљем тексту: „СДИ“) за развој Републике Српске.

У протекле двије године (2005. и 2006. године), узимајући у обзир улагања од преко 100.000 КМ, Република Српска привукла је 442 милиона КМ директних страних улагања³⁰. Од тог износа већински дио од 69% СДИ дошао је у 2005. години, а у споменутој години Република Српска је била успјешнија и од Федерације Босне и Херцеговине (види табелу бр. 5). Важно је напоменути да се у 2007. години очекује рекордан прилив СДИ у Републици Српској који би по процјенама могао да надмаши кумулативни прилив СДИ у периоду 1994 -2006.

Табела бр. 5: СДИ по ентитетима

у 000 КМ

	ФБиХ	РС	Дистрикт Брчко
2005.	256.465	307.986	2.619
2006.	251.160	134.473	17.405

Извор: МВТЕО

³⁰ У овој анализи користе се подаци Министарства вањске трговине и економских односа (МВТЕО)

Пад прилива у 2006. години се једним дијелом може објаснити смањењем учешћа страних инвеститора у процесу приватизације. Иако је Република Српска остварила напредак у приватизацији државних предузећа у 2006. години (види табелу 6)³¹, удио приватизационих пројеката у укупном регистрованом приливу СДИ у Републици Српској за 2006. годину био је 7,8%, за разлику од 2005. када је износио 38,6%³².

Табела бр. 6: Приватизовани капитал (предузећа) од стране страних инвеститора у БиХ у КМ

	2005.			2006.		
	Број предузећа	Вриједност капитала	Плаћена цијена	Број предузећа	Вриједност капитала	Плаћена цијена
ФБиХ	3	14.811.634	992.001	0	0	0
РС	3	102.744.881	600.000	6	90.984.788	25.587.049
БД	1	17.305.433	200	0	0	0
УКУПНО:	7	134.861.948	1.592.201	6	90.984.788	25.587.049

Извор: Агенција за приватизацију Федерације Босне и Херцеговине, Дирекција за приватизацију Републике Српске, Уред за приватизацију Брчко Дистрикта

3.2.7.1. Структура страних директних инвестиција по секторима

Један дио објашњења за пад прилива СДИ у прошлој години може се наћи и у структури страних директних инвестиција по секторима. Наиме, велики пад у 2006. години у односу на претходну десио се у сектору индустрије и то од 83%. Треба рећи да је једна инвестиција од 90 милиона КМ, у случају приватизације Јелшинград Бањалука од стране Ливар Словенија, чинила 47% укупних улагања у 2005. години у индустрији. С друге стране, сектор банкарства преузео је примат највећег примаоца страних инвестиција у 2006. години, иако је у односу на претходну такође забиљежио пад од 15%.

У Табели бр.7. и Табели бр.8. на сљедећој страници приказани су подаци о СДИ по секторима у Републици Српској у 2005., односно 2006.години.

³¹ Из табеле је видљиво да је дошло до значајног повећања прилива у кешу (плаћена цијена) и поред тога што је продана мања вриједност капитала

³² Теба узети у обзир да се поједини приватизациони уговори у МВТЕО-у региструју за закашњењем. Тако има случајева да се потписани уговори у 2004. години (односно 2005. години) у Агенцији/Дирекцији/Уреду региструју у МВТЕО-у тек у 2005. години (односно 2006. години). Као регистровани износ страног улагања у статистици МВТЕО-а у правилу узима вриједност (преузетог) капитала а не плаћена цијена

Табела бр. 7: СДИ по секторима у Републици Српској у 2005. години

у 000 КМ

	Износ	%	Бр. инв. пројеката
Производња/ Индустија	191.711	62,2	39
Банкарство	99.092	32,2	4
Трговина	10.468	3,4	9
Саобраћај	4.269	1,4	4
Остале услуге	734	0,2	4
Туризам	712	0,2	1
Остало	1.000	0,3	1
Укупно	307.986	100	62

Извор: МВТЕО

Табела бр. 8: СДИ по секторима у Републици Српској у 2006. години

у 000 КМ

	Износ	%	Бр. инв. пројеката
Банкарство	84.063	62,5	5
Производња/Индустија	32.247	24,0	25
Остале услуге	8.395	6,2	4
Трговина	5.091	3,8	6
Туризам	3.925	2,9	2
Саобраћај	497	0,4	2
Остало	255	0,2	1
Укупно	134.473	100	45

Извор: МВТЕО

У Табели бр.9. и Табели бр.10. приказане су СДИ у индустрији и грађевинарству у Републици Српској у 2005., односно 2006.години.

Табела бр. 9: СДИ у Индустрији и грађевинарству у Републици Српској у 2005. години
у 000 КМ

	Износ	%	Бр. инв. пројеката
Базни метали	90.031	47,0	1
Производња и прерада хране	28.030	14,6	5
Производи од метала	27.526	14,4	5
Рударство - произ. ел. ен.	22.865	11,9	2
Производи од дрвета	6.438	3,4	4
Грађевинарство	4.214	2,2	3
Енергија	3.149	1,6	1
Машине и опрема	1.989	1,0	6
Текстил	1.191	0,6	1
Хемијски производи	454	0,2	1
Кожа и обућа	255	0,1	1
Остало нераспоређено	5.569	2,9	9
Укупно	191.711	100	39

Извор: МВТЕО

Табела бр. 10: СДИ у Индустрији и грађевинарству у Републици Српској у 2006. години

у 000 КМ

	Износ	%	Бр. инв. пројеката
Производња папира	7.442	23,1	1
Производи од метала	7.070	21,9	3
Производња и прерада хране	6.303	19,5	6
Машине и опрема	4.308	13,4	3
Кожа и обућа	2.726	8,5	1
Текстил	583	1,8	2
Енергија	408	1,3	1
Производи од дрвета	164	0,5	1
Грађевинарство	143	0,4	1
Остало нераспоређено	3.100	9,6	6
Укупно	32.247	100	25

Извор: МВТЕО

Анализом прилива СДИ у сектору индустрије, видљиво је да подсектори металне индустрије, базни метали у 2005. години (искључиво захваљујући поменутој приватизацији Јелшинграда) и производи од метала, биљеже највеће приливе. Значајан износ СДИ у Републици Српској је привукао и подсектор производње и прераде хране, који уједно има и највећи број приватизационих пројеката (укупно 11 у претходне двије године). Подсектор производње папира биљежи највећи прилив у 2006. години због једне инвестиције која је у ствари докапитализација (додатно улагање) СХП Selex Бањалука од стране ЕЦО Инвест Словачка.

3.2.7.2. Структура страних директних инвестиција по земљама инвеститорима

Словенија је у 2005. била највећи улагач у Републици Српској, захваљујући поменутој СДИ у Јелшинград која је чинила 87% инвестиција ове земље у тој години. Из ове земље је у протекле двије године и дошао највећи износ СДИ – 130 милиона КМ или 30%. Аустрија као земља поријекла СДИ у 2005. и 2006. години била на другом мјесту. Србија³³ је у претходне двије године уложила готово исти износ, чиме је била у врху земаља - инвеститора, а забиљежен је и највећи број инвестиционих пројеката из ове земље, укупно 24 (види табеле 11. и 12.). Интересантно је да на Хрватску која је водећа земља - инвеститор у Босни и Херцеговини за цијели период праћења СДИ (мај 1994.-2006. година), у задње двије године отпадају веома мали износи што сугерише да је већина директних страних улагања из ове земље отишло у Федерацију Босне и Херцеговине.

У Табели бр. 11. и Табели бр.12. приказане су СДИ у Републици Српској по земљама поријекла у 2005., односно 2006. години.

Табела број 11: СДИ у Републици Српској по земљама поријекла у 2005. години

у 000 КМ

Земља поријекла	Износ	%	Бр. инв. пројеката
Словенија	103.580	33,6%	7
Аустрија	72.103	23,4%	6
Србија и Црна Гора	29.400	9,5%	13
Данска	26.425	8,6%	3
САД	14.565	4,7%	4
Холандија	13.222	4,3%	1
Египат	10.997	3,6%	1
Швајцарска	10.920	3,5%	1
Хрватска	10.119	3,3%	8
Остале	16.655	5,4%	18
Укупно	307.986	100%	62

Извор: МВТЕО

³³ До 2005. улагања из Србије и Црне Горе у статистици Министарства вањеске трговине и економских односа су вођена заједно, али и тада је велика већина долазила из Србије.

Табела број 12: СДИ у Републици Српској по земљама поријекла у 2006. години

у 000 КМ

Земља пројекла	Износ	%	Бр. инв. пројеката
Србија	29.137	21,7	11
Аустрија	28.533	21,2	3
Словенија	26.934	20,0	8
Њемачка	15.124	11,2	4
Италија	9.659	7,2	3
Словачка	8.348	6,2	3
Лихтенштајн	7.127	5,3	1
САД	2.640	2,0	1
Кипар	2.512	1,9	2
Хрватска	2.402	1,8	3
Остале	2.057	1,5	6
Укупно	134.473	100	45

Извор: МВТЕО

До краја 2006. године приватизовано је 60,2% од планираног капитала за приватизацију у Републици Српској, а приватизација преосталог дијела државног капитала стратешких предузећа планира се у сљедећих неколико година. Република Српска ће фаворизовати привлачење “greenfield“ инвестиција (улагања у потпуно нове објекте и капацитете) и заједничких улагања, са евидентним дугорочним ефектима на раст запослености и извоза те преносу знања и технологије на домаће привредне субјекте.

3.2.7.3. Предвиђања за наредни период

СДИ у Републици Српској ће и у 2007. години бити углавном генерисане приливима кроз процес приватизације, првенствено кроз приватизацију Телекома Републике Српске и Рафинерије нафте Брод (укључујући Рафинерију Уља Модрича и Петрол) чиме био остварен планирани прилив СДИ од око 1,5 милијарду КМ. У наредне три до четири године очекују се значајни приливи СДИ кроз изградњу нових електро-енергетских постројења, гдје је већ најављен улазак неких страних партнера – ТЕ Станари, ТЕ Угљевик, ТЕ Гацко, те реализацију програма приказаних у Стратегији.

Банка ће активно радити на пружању подршке инвестицијама те осталим активностима комплементарним са тим. Потребно је радити на побољшању имица земље и упознавању потенцијалних инвеститора са ресурсима и могућностима у Републици Српској. Веома конструктиван је и приједлог професора Филипа Котлера: „Постоје разни начини да се промијени негативан имиц. Један од начина је да се доведе неколико најјачих инвеститора у свијету, а онда да их приме предсједник, премијер и министри који би им показали праве могућности инвестирања. Други начин је довести новинаре из иностранства,

дати им краљевски смјештај и водити их свуда гдје они желе. Направити такав амбијент да не пожелe тако лако да оду из ваше земље”³⁴

3.2.8. СЕФТА

Споразум СЕФТА (енг. *Central European Free Trade Area*) је потписан 21.12.1992. у Пољској од стране земаља оснивача: Чехословачке, Пољске и Мађарске. Основни мотив оснивања СЕФТА-е је удруживање снага посткомунистичких земаља чланица у трансформацији својих економских, политичких, правних и сигурносних система према начелима ЕУ. Један од битних циљева је консолидација тржишних економија у земљама чланицама, што је веома значајно због чињенице да су све споменуте земље пролазиле кроз процес економске транзиције. СЕФТА је замишљена као процес припреме за конкурентно тржиште ЕУ, а земље оснивачи СЕФТА-е су планирале да постану чланице Европске Уније, што се и остварило. Другим ријечима, једна од идеја је била да се олакша процес трансформације економија ових држава са система централног планирања ка тржишно оријентисаном конкурентном систему земаља Западне Европе.

Током година дошло је до проширења СЕФТА-е, приступом Словеније 1996., Румуније 1997., Бугарске 1998., Хрватске 2003. и Македоније 2006. године. У 15 година свог постојања, СЕФТА је испунила своју најважнију улогу а то је да омогући земљама, које планирају да постану чланице ЕУ, континуирани економски раст те постепено прилагођавање европским интеграцијама и условима тржишне економије. Након проширења Европске Уније 2004. и 2007. године све земље чланице, осим Хрватске и Македоније, су напустиле СЕФТА-у те су интегрисане у економски и политички систем ЕУ као пуноправне чланице.

У децембру 2006. године, приступом Босне и Херцеговине, Албаније, Србије, Црне Горе и Молдавије³⁵ дошло је до проширења СЕФТА-е. Нове земље чланице су приступиле СЕФТА-и из истих разлога као и земље оснивачи, дакле прије свега због припреме за потенцијално ЕУ чланство као и због повећања самог обима трговине између земаља чланица. Чланство у СЕФТА-и би требало да омогући инвеститорима и компанијама које функционишу унутар зоне примјену јединствених трговинских правила, хармонизованих са ЕУ, која ће замијенити компликовану мрежу од 32 дисхармонизована билатерална споразума о слободној трговини која су на снази између поменутих земаља.

За Босну и Херцеговину/Републику Српску најзначајније новине СЕФТА споразума у односу на постојеће билатералне споразуме су:

- а) могућност примјене дијагоналне кумулације³⁶ поријекла робе,
- б) увођење постепене либерализације трговине услугама,
- в) обавеза уједначавања услова за инвестирање у региону путем примјене правила Свјетске трговинске организације (у даљем тексту: „СТО“) и обезбјеђивање једнаког третмана домаћих и инвеститора из региона,

³⁴ Семинар „Како бити конкурентан и победити на конкурентном тржишту”, Центар „Сава”, Београд 25.05.2007.

³⁵ Иако су споменуте земље потписале приступање СЕФТА-и, ступање споразума на снагу се очекује крајем 2007. године, након ратификације споразума у земљама чланицама.

³⁶ Бесцаринска, односно преференцијална трговина, према споразумима о слободној трговини, односи се само на робе које имају статус домаћег поријекла. За разлику од СЕФТА Споразума, билатералним споразумима о слободној трговини који су у примјени у региону Југоисточне Европе постоји могућност примјене само билатералне кумулације поријекла робе. Примјена дијагоналне кумулације поријекла робе у трговини између земаља у региону и касније региона са ЕУ, према одредбама СЕФТА Споразума значи да се компоненте са поријеклом партнера (пословни партнер – фирма из региона, чланица СЕФТА-е) третирају као домаће поријекло.

- г) постепено отварање тржишта јавних набавки и једнак третман домаћих и добављача из земаља у региону,
- д) обезбјеђење заштите права интелектуалне својине у складу са међународним стандардима,
- е) побољшање механизма за рјешавање спорова до којих долази у току примјене Споразума, што је иначе био недостатак билатералних споразума,
- ж) обавеза придржавања правила СТО, без обзира да ли је земља чланица или не.

Међутим, ступање споразума на снагу неће довести до потпуне либерализације трговине између земаља чланица. И даље ће постојати заштитне мјере које ће се примјењивати на дио пољопривредних производа, у складу са постојећим билатералним споразумима, што је посебно значајно за Босну и Херцеговину и Републику Српску због великог дефицита у трговини пољопривредним производима и храном.

Трговина између земаља региона је далеко испод свог оптимума, великим дијелом због административних и трговински баријера. С обзиром да је раст извоза један од главних покретача раста бруто домаћег производа, очекује се да ће пролиферација трговинских активности, насталих као резултат СЕФТА-е, имати позитиван утицај не цијелу економију. Босна и Херцеговина и Република Српска би требале да достигну значајно повећање извоза у земље чланице СЕФТА-е, прије свега због повећања тржишта које ће у случају Босне и Херцеговине порастати са 3,8 на више од 20 милиона потенцијалних купаца. Међутим, треба узети у обзир и чињеницу да ће Босна и Херцеговина великим дијелом отворити своје тржиште иностраним компанијама што би, као посљедицу, могло имати и позитивне и негативне ефекте, а у зависности од спремности домаћих предузећа да се носе са конкуренцијом.

С обзиром да постоји концензус у Босни и Херцеговини и Републици Српској да је чланство у ЕУ коначни циљ интеграционих процеса, СЕФТА-у треба посматрати као припремни период за чланство у ЕУ, те као фацилитатор европских интеграција.³⁷ Босна и Херцеговина и Република Српска ће добити прилику да убрзају процес транзиције, повећају продуктивност, извоз и привлачење страних директних инвестиција. Поред наведеног, доћи ће до отварања тржишта ка земљама истог или сличног нивоа економског развоја што би могло да припреми земљу на конкуренцију са много конкурентнијим економијама унутар ЕУ.

3.2.9. Споразум о стабилизацији и придруживању

Приступање ЕУ је стратешки приоритет Босне и Херцеговине/Републике Српске. Међутим, сам процес придруживања ЕУ се састоји из више корака и захтјева свеобухватно прилагођавање економских политика, институционалног оквира и правног система европским стандардима у свим областима. Потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању, и што је још битније, сама имплементација овог споразума, би значајно приближила Босну и Херцеговину/Републику Српску европским интеграцијама.

Споразум о стабилизацији и придруживању (у даљем тексту: „ССП“) је нова, трећа генерација европских споразума понуђена искључиво земљама Западног Балкана, у склопу Процеса стабилизације и придруживања. ЕУ је 1999. године креирала нови концепт придруживања за пет земаља региона (Босна и Херцеговина, Албанија, Хрватска, Србија, Црна Гора и Македонија) путем Процеса стабилизације и

³⁷ У прилог томе говори и чињеница да је до овог круга проширења СЕФТА-е, један од услова за чланство било и потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ. Међутим, овај услов као и услов за чланства у СТО прије приступања СЕФТА-и су уклоњени.

придруживања (у даљем тексту: „ПСП“). Три кључна инструмента Процеса стабилизације и придруживања су ССП, CARDS³⁸, као инструмент финансијске помоћи ЕУ земљама процеса и мрежа преференцијалних трговинских аранжмана. Условним се може сматрати четврти елемент ПСП о регионалној сарадњи³⁹.

Споразум о стабилизацији и придруживању састоји се од 10 поглавља и то:

- а) Општа начела
- б) Политички дијалог
- в) Регионална сарадња
- г) Слободно кретање роба
- д) Кретање радника, пословни планови, пружање услуга, капитал
- е) Усклађивање права, провођење права и правила тржишног такмичења
- ж) Правосуђе и унутрашњи послови
- з) Облици сарадње
- и) Финансијска сарадња
- к) Институционалне, опште и завршне одредбе.

Основни циљ ССП-а је да започне трансформацију економског, политичког и правног система Босне и Херцеговине и Републике Српске по начелима ЕУ. Другим ријечима, успјешна имплементација овог споразума би резултовала значајном хармонизацијом домаћег законодавства са одредбама из *acquis communautaire*, односно правне стечевине ЕУ. Хармонизација прописа којима се између осталог уређују и аспекти економских политика, прије свега слободно кретање роба, услуга, капитала и радника, на којима се заснива економија ЕУ, је од круцијалног значаја за убрзање економског раста Босне и Херцеговине и Републике Српске.

Такође, треба споменути да би потписивањем и имплементацијом ССП-а Босна и Херцеговина и Република Српска учиниле значајан корак ка чланству у ЕУ што би довело до даљње изградње кредибилитета земље код институција и држава чланица ЕУ као и код других међународних организација и институција. Процес приближавања ЕУ кроз потписивање ССП-а би био адекватан сигнал страним инвеститорима о стабилности домаће економије и тржишта, што би довело до повећаног интересовања и раста нивоа страних директних инвестиција.

Веома битан дио ССП-а је успостављање подручја слободне трговине између Босне и Херцеговине и Европске Уније, што у пракси значи обострано укидање царина и количинских ограничења у међусобној трговини производима поријеклом из Босне и Херцеговине⁴⁰ и ЕУ. Битно је напоменути да се од БиХ стране не очекује потпуна либерализација цјелокупне трговине одмах након потписивања ССП-а, већ ће се то десити постепено, у зависности од степена осјетљивости различитих грана домаће производње, што је договорено при самом процесу преговарања ССП-а. Овај приступ би требао да омогући неким слабије развијеним гранама домаће привреде прелазни период од неколико година при коме би се царинска и количинска ограничења постепено либерализовала, што би на крају резултовало потпуном либерализацијом.

Као резултат слободне трговине требало би доћи до развоја конкурентности домаћих извозника те повећања инвестиција и запослености у домаћој економији. Евроскептици у овом споразуму виде могућност повећања конкурентског притиска предузећа из ЕУ на домаћа предузећа. Међутим, са становишта либерализације трговинских односа који важе

³⁸ Cards је заједно са четири друга предприступна инструмента помоћи замјењен са IPA (Instrument for Pre accession Assistance) у 2007. години.

³⁹ Стратегија Интегрисања БиХ у ЕУ, ДЕИ, <http://www.dei.gov.ba>

⁴⁰ Очекује се да ће се након потписивања СЕФТА и ССП споразума прмјењивати правила дијагоналне кумулације између земаља чланица СЕФТА-е и ЕУ.

унутар ЕУ, домаћа предузећа ће свакако за пар година бити изложена том притиску. Кроз имплементацију ССП-а и постепено укидање трговинских баријера, домаћа предузећа имају могућност да се постепено прилагођавају условима јаче конкуренције која влада на тржишту ЕУ. Такође и чланство Босне и Херцеговине у СЕФТА-и има за циљ прилагођавање домаће економије оштријој „тржишној утакмици“ тако да ова два споразума дјелују комплементарно.

Потписивањем ССП са ЕУ, стварају се основне претпоставке за разговоре о либерализацији визног режима што би требало довести до пролиферација пословних контаката (због могућности лакшег и чешћег путовања у земље ЕУ, резултујући повећањем економске сарадње између домаћих и привредника из ЕУ). Након потписивања ССП-а, Босна и Херцеговина добија могућност кориштења средстава из предприсупних фондова ЕУ, што олакшава процес прилагођавања и повећава инвестиције.

Битно је напоменути да би након потписивања ССП-а слиједио процес ратификације споразума у Европском парламенту, Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине и парламентима земаља чланица Европске Уније.

Потписивањем, имплементацијом и ратификацијом ССП-а, Босна и Херцеговина би послала јасан сигнал ЕУ о спремности за добијање статуса кандидата, након чега би слиједило отпочињање преговора о чланству у ЕУ. Такође, потписивањем ССП-а с ЕУ, означава се формална припремљеност земље потписнице за преузимање и провођење стандарда Уније, који су предуслов за почетак преговора о пуноправном чланству.

3.2.10. Природни потенцијали и ресурси

3.2.10.1. Пољопривреда

Пољопривредно земљиште представља значајан природни ресурс којим располаже Република Српска. Укупна површина пољопривредног земљишта у Републици Српској, према подацима Привредне коморе Републике Српске, износи 1.299.000 ha (51.4% удјела у Босни и Херцеговини), што у односу на број становника чини приближно један хетар по становнику, а то је изнад свјетског просјека (0,24 ha по становнику) и европског просјека (0,40 ha по становнику). Међутим, појединачне земљишне парцеле по власницима су у великом броју мање од 5 ha, што је по свјетским становиштима минимално да би се постало пољопривредним произвођачем. Такође, процјењује се да се око 1/3 укупно обрадивих површина не обрађује.

Структура пољопривредног земљишта је дата у табели бр. 13:

Табела бр. 13: Структура пољопривредног земљишта

у 000 ha

	укупно пољ. површине	Обрадиве површине					пашњаци	рибњаци	трстици и баре
		оранице и баште	воћња.	виногр.	ливаде	укупно			
РС 2000.	1.299	616	54	0,7	238	908	386	4	0,8
БиХ 1990.	2.525	1.018	93	6	468	1.585	932	4	4
РС / БиХ	51,4	60,5	58,1	11,7	50,8	57,3	41,4	100,0	20,0

Извор: Привредна комора Републике Српске

У привредном развоју Републике Српске пољопривреда, по свом учешћу у БДП-у, заузима значајно мјесто (види Табелу бр.14.).

Табела бр. 14: Пољопривреда, лов и шумарство

Година	Удио у БДП-у (у %)	Раст у % (г/г)	Број запослених	Број запослених у укупном броју запослених у РС (у %)
2006	16,4	11,1	8074	3,2
2005	17	9,41	8453	3,5
2004	17,1	-	8817	3,7

Извор: Републички завод за статистику РС

Из претходне табеле је уочљиво да је у Републици Српској у периоду 2004. – 2006. забиљежен значајан раст бруто додате вриједности сектора пољопривреде, лова и шумарства и да је он у посматраном периоду у просјеку растао за 16,83% годишње. На основу званичне статистике се може закључити да од укупног броја запослених у Републици Српској њих 3,2% ради унутар овог сектора те ствара 16,4% БДП-а. Међутим, због великог утицаја сиве економије на овај сектор евидентно је да је број запослених унутар овог сектора вишеструко већи⁴¹ те да се не ради о високој продуктивности унутар пољопривреде као што би се на први поглед могло закључити.

Пољопривредном производњом и услугама у пољопривреди бави се: 350 фирми (предузећа и задруга) са 4.800 запослених и 240.000 домаћинстава у којима живи око 860.000 становника (57,80% од укупног броја становника). Ипак, један значајан број ових домаћинстава чине тзв „старачка домаћинства“ а њихов број је у сталном порасту.

Најзначајније гране привређивања су: ратарство (производња кукуруза и пшенице), сточарство (живинарство, свињарство, говедарство, овчарство и пчеларство), воћарство (шљиве, јабуке и крушке) и повртларство (кромпир, купус, парадајз, паприка, краставци и др.). У табели бр.15. приказана је структура сточарске производње у Републици Српској у 2005. и 2006. години.

Табела бр. 15: Сточарство - структура производње животиња у Републици Српској

Врста	Заклана стока и живина				% промјене (2006/2005)	
	2005		2006		Број грла	Нето тежина (t)
	Број грла	Нето тежина (t)	Број грла	Нето тежина (t)		
Говеда	35.493	6.500	34.240	6.041	-3,53	-7,06
Овце	10.109	157	8.438	136	-16,53	-13,38
Свиње	65.093	4.298	75.914	5.157	16,62	19,99
Живина	1.798.265	2.889	2.213.543	3.575	23,09	23,75

Извор: Републички завод за статистику РС

⁴¹ Претпоставља се да велики број људи који су запослени у пољопривреди не улазе у званичну статистику запослености те се налазе унутар неформалног тржишта рада.

У Републици Српској је у 2006. у односу на 2005. годину дошло до пада броја закланих грла говеда (-16,53%) и оваца, (-3,53%), док је значајан раст забиљежио број закланих грла свиња (+16,62%) и живине (+23,09%). Ако се узме у обзир да Република Српска увози храну онда овај пад броја закланих грла говеда и оваца додатно негативно утиче на биланс робне размјене са иностранством. У наредној табели је приказана покривеност увоза извозом у сектору хране и живих животиња.

Табела бр. 16: Храна и живе животиње - покривеност увоза извозом

Сектор	Покривеност увоза извозом (у %)	
	2005.	2006.
Храна и живе животиње	19,34	24,12

Извор: Републички завод за статистику

Иако је у сектору храна и живе животиње у 2006. у односу на 2005. годину дошло до повећања покривености увоза извозом са 19,34% на 24,12% то није задовољавајуће, па ће Банка своју пажњу усмјерити и у овом правцу.

Најзначајније гране привређивања у извозу су: прерада воћа и поврћа, кондиторска и тјестеничарска индустрија.

Табела бр. 17: Сточарство, структура сточне производње у Републици Српској

Врста производа	Сточна производња		Промјена у %
	2005.	2006.	
Млијеко, хиљ. лит.	324436	350627	8,07
Вуна, тона	525	633	20,57
Јаја, мил. ком.	304	311	2,30
Мед, тона	1169	1370	17,19

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске

Као што је приказано у претходној табели, у 2006. у односу на 2005. годину је дошло до раста сточне производње, а највећи раст од 20,75% забиљежила је производња вуне. У прехрамбеној и дуванској индустрији постоји 314 предузећа са 7.300 радника и годишњим приходом од 502 милиона КМ. Уз предузећа, производњом се бави и знатан број самосталних занатских радњи (пекарство, мљекарство и др.).

С обзиром на значај који има у привредном развоју Републике Српске и саму расположивост пољопривредног земљишта, потребно је повећати и државну подршку овој области јер је пољопривреда била и остаће значајан сектор и за ЕУ. Ово потврђује и чињеница да је ЕУ око 50% свог законодавства посветила пољопривреди. Такође ЕУ око половине свог буџета троши на подршку овом сектору привреде⁴². За разлику од ЕУ, планирана подршка пољопривреди у Стратегији средњорочног развоја пољопривреде и села у Републици Српској износи 6 – 8% буџета и то до 2015. године. Ово је значајно повећање издвајања у односу на претходни период (у 2006. години субвенције су износиле 41,06 милиона КМ) али је и даље недовољно у поређењу са ЕУ узимајући у обзир и чињеницу да су потребна све већа државна издвајања (како би се могла издржати слободна конкуренција са произвођачима из ЕУ те да би се у исто вријеме могли задовољити и високи стандарди који постоје у ЕУ у овој области).

⁴² Средњорочна Развојна стратегија БиХ 2004. – 2007. година

Као додатни разлог за повећање подршке у овом сектору може се навести и почетак преговора о стабилизацији и придруживању Босне и Херцеговине и ЕУ. Из искуства других земаља се може закључити да је највећа подршка пољопривреди потребна у овом периоду и да је управо овај сектор један од кључних за усаглашавање законске регулативе и усклађивање стварног стања с европским стандардима.

Тренутно стање, које одражава вишеструко већи увоз хране од извоза, ниску продуктивност производње, недовољне нове инвестиције и страна улагања, као и недовољна средства за подстицај овом сектору, би могло довести до даљњег смањења удјела пољопривреде у БДП-у. С обзиром на чињеницу да је пољопривреда идентификована као компаративна предност Републике Српске, Банка ће посебну пажњу посветити овом сектору.

3.2.10.2. Шумарство

У овом одјељку намјера је приказати шумско богатство Републике Српске кроз преглед апсолутне и релативне шумовитости Републике Српске, структуре шумске површине и шумског земљишта према врсти и према власништву, залиха свеукупне дрвне масе по врсти и власништву, прираста свеукупне дрвне масе, годишњег обим сјеча као и висине планираног обима сјече и производње шумских дрвних сортимената у ЈПШ „Шуме Републике Српске” за 2007. годину.

3.2.10.2.1. Преглед апсолутне и релативне шумовитости

Према апсолутној шумовитости (40%) и укупним залихама у нето прирасту дрвне масе Република Српска заузима значајно мјесто у Европи. Такође, релативна шумовитост је, у поређењу са земљама окружења, веома висока 0,67 ха по глави становника, што је приказано у Табели бр. 18.

Табела бр. 18: Шумарство, територијална структура површина

Назив територије	Површ. (у 000 ха)	Број становника (у 000)	Обрасло шум. зем. (у 000 ха)	Апсолутна шумовитост (%)	Релативна шумовитост (ха/становн)
Земља- копно	13.583.600	6.062.000	3.584.692	26	0,59
Европа –конт.	567.782	564.890	194.953	34	0,35
Србија	8.836	9.314	2.313	26	0,25
Хрватска	5.654	4.601	2.013	36	0,44
Федер. БиХ	2.608	2.327	1.332	51	0,57
Реп. Српска	2.505	1.487	999	40	0,67
Македонија	2.571	1.909	906	35	0,47
Словенија	2.035	1.892	1.013	50	0,54
Црна Гора	1.381	584	545	40	0,93

Извор: Монографија: Десет година Српских шума, 1993.-2002.године

Подаци о броју становника у Федерацији Босне и Херцеговине и Републици Српској су узети на основу процјене броја становника из децембра 2006. године, а с обзиром да је велики број нерезидената укључен у укупан број становника, сматра се да је релативна шумовитост (ха по становнику) још виша.

3.2.10.2.2. Структура површина шума и шумског земљишта у Републици Српској⁴³

Власништво над шумским фондом Републике Српске може се подијелити на четири групе: државне шуме, приватне шуме, шуме у власништву националних паркова и шуме у власништву а.д. „Индустијске плантаже”. Државне шуме су шуме којима управља ЈПШ „Шуме Републике Српске”. У Републици Српској постоје два национална парка: Национални парк Козара и Национални парк Сутјеска, који се простиру на 3.520 ha и 17.500 ha, респективно. „Индустијске плантаже” а.д. су се 22.12.2005. године одвојиле од матичног предузећа „Incel-Holding” а.д. у засебно акционарско друштво и тренутно газдују шумама на површини од 8.000 ha у општинама Лакташи, Челинац, Србац и Прњавор.

На Графикону бр.5. је приказана површина шумског земљишта у Републици Српској, према власничкој структури (у %).

Графикон бр. 5:

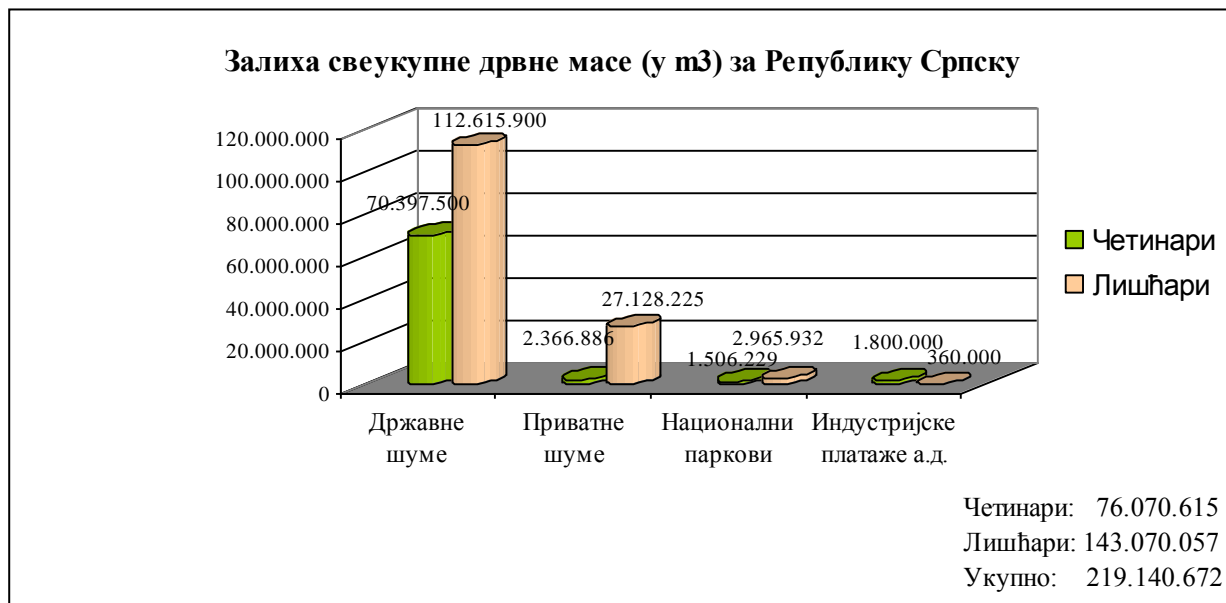

Извор: Монографија „Десет година Српских шума“ и http://www.sumers.org/portal/o_preduzecu/sumskifond.html

У циљу израде плана годишњих сјеча дрвне масе неопходно је утврдити залихе дрвне масе, а затим и годишњи прираст дрвне масе. Залихе свеукупне дрвне масе по власницима (у m³) за Републику Српску су приказане на Графикону бр.6.

⁴³ Подаци у доле приказаним табелама су узети из монографије: Десет година Српских шума, 1993-2002 и са интернет странице http://www.sumers.org/portal/o_preduzecu/sumskifond.html

Графикон бр. 6:

Важно је нагласити да је квалитет дрвне масе из приватних шума у просјеку веома лош, па се углавном користи за огрев, што је посљедица непрофесионалног газдовања шумским фондом.

Годишњи запремински прираст у државним шумама за четинаре износи 2,41 м³/ха а за лишћаре износи 3,14 м³/ха. По осталим власницима шума годишњи запремински прирасти износе приватне шуме 3,92 м³/ха и Индустријске плантаже а.д. 11,31 м³/ха.

Висина планираног обима сјече и производње шумских дрвних сортимената у државним шумама одређена је Смјерницама за израду Производно финансијског плана ЈПШ „Шуме Републике Српске”. У току реализације плана не смије се вршити прекорачење планираног годишњег обима сјечиве дрвне масе, нити одступати од планираних одјељења за које су урађени Изведбени пројекти и у којима је предвиђена реализација планираног обима сјече.

Планирани обим сјече, односно производње шумских дрвних сортимената за 2007. годину за ЈПШ „Шуме Републике Српске” са освртом на оцјену остварења за 2006. годину приказан је у Табели бр.19. и Табели бр.20.

Табела бр. 19: Планирани обим сјече шумских дрвних сортимената за 2007. годину за ЈПШ „Шуме Републике Српске” (у м³)

Врста дрвета	Оцјена остварења 2006. год.	Планирано у 2007. години				Индекс= план/остварење
		Обло дрво	Целулозно дрво	Огревно дрво	Укупно	
Четинари	710.444	640.772	100.290	0	741.062	104
Лишћари	1.110.691	412.727	78.726	648.875	1.140.328	103
Укупно	1.821.135	1.053.499	179.016	648.875	1.881.390	103

Извор: Производно - финансијски план за 2007. годину, ЈПШ Шуме Републике Српске Соколац, децембар 2006. године

Табела бр. 20: Планирани обим производње шумских дрвних сортимената за 2007. годину за ЈПШ „Шуме Републике Српске” (у м3)

Структура облог дрвета							
Врста дрвета	Ф ⁴⁴	Л	за резање	ТТ стубови	Рудно дрво	Остала обловина	Укупно
Четинари	3.048	3.209	554.914	10.145	63.359	6.097	640.772
Лишћари	5.101	11.577	392.410	0	3.404	235	412.727
Укупно	8.149	14.786	947.324	10.145	66.763	6.332	1.053.499

Извор: Производно - финансијски план за 2007. годину, ЈПШ Шуме Републике Српске Соколац, децембар 2006. године

Планирани обими сјече и производње шумских дрвних сортимената су количински веома блиски и односе се само на сјечу и производњу у државним шумама. У табели бр. 21 приказани су производња и продаја у периоду 2004. – 2006. година. Из квантитативних података израчунати су и индекси, који показују благи тренд раста производње и продаје у 2006. години, од 9,20% и 12,97 % респективно (Табела 21.а.).

Табела бр. 21: Производња и продаја шумских сортимената у државним шумама (у м3)

	Производња			Продаја		
	2004.	2005.	2006.	2004.	2005.	2006.
Производња и продаја шумских сортимената у државним шумама	1.735.820	1.739.689	1.911.926	1.791.974	1.715.929	1.938.407

Извор: Производно - финансијски план за 2007. годину, ЈПШ Шуме Републике Српске Соколац, децембар 2006. године

Табела 21.а.: Индекси производње и продаје шумских сортимената у државним шумама

	Производња		Продаја	
	2005./2004.	2006./2005.	2005./2004.	2006./2005.
Производња и продаја шумских сортимената у државним шумама	100,22	109,20	95,76	112,97

Извор: Производно - финансијски план за 2007. годину, ЈПШ Шуме Републике Српске Соколац, децембар 2006. године

Завод за статистику Републике Српске, у својим мјесечним извјештајима, објављује индексе индустријске производње и то на бази хомогене производње, при чему се производи групишу у одговарајуће области полазећи од шифре производа без обзира на претежну дјелатност предузећа у коме су произведени.

Подаци добијени од Завода за статистику Републике Српске говоре да је прерада производа од дрвета и плуте забиљежила пад у 2005. години у односу на 2004. и то у стопи од 18,10%, док је у 2006. забиљежен раст од 191,6% у односу на 2005. годину. Ово је највећи раст производње поредећи са свим другим индустријским областима обухваћеним индексима индустријске производње. Може се рећи да постоје два разлога за то. Прво, дрвопрерађивачка индустрија је претходних година имала веома висок степен нерегистроване производње.

⁴⁴ Ф је класа за обло дрво за сјечени фурнир, а Л класа за љуштени фурнир.

Увођењем ПДВ-а и уз помоћ развијеног акцијског плана Владе Републике Српске, потпомогнутим од стране неколико међународних организација, ниво сиве економије је смањен, што се читовало у расту статистичких показатеља индустријске производње. С друге стране, прије ратних сукоба у Босни и Херцеговини, сектор дрвне производње из Босне и Херцеговине је био интернационално познат, тако да је у посљедње вријеме дошло до обнављања једног броја уговора између иностраних компанија и домаћих предузећа.

Као резултат наведених активности, уз чињеницу да је цијена радне снаге у Републици Српској нижа у односу на развијене земље и да је дошло до пораста цијена производа од дрвета на свјетским тржиштима, створени су погодни услови за повећање извоза у овој области⁴⁵.

3.2.10.3. Електро - енергетски потенцијал

Посебну пажњу треба посветити развоју електро - енергетског сектора због веома значајних производних и извозних потенцијала Републике Српске. Потражња за електричном енергијом превазилази улагања у нова енергетска постројења у ЕУ, те јој пријети несташица електричне енергије у сљедећој декади. У складу с тим, Европска комисија је креирала акциони план који има за циљ смањење потрошње електричне енергије од 20% до 2020. године. Овај план предвиђа читав низ мјера смањења потрошње енергије, а објављен је у раздобљу у којем се широм свијета биљежи раст потрошње плина, нафте и електричне енергије. Наставак актуелног тренда неефикасне потрошње повлачи за собом директне трошкове који ће до 2020. године у ЕУ премашити 100 милијарди евра годишње.

Међутим, већ сада је евидентно да ће се ЕУ и поред очекиваних ефеката поменутог акционог плана, суочити са енергетским дефицитом у сљедећим годинама. С обзиром да привредни развој директно зависи од доступности енергетских ресурса, евентуални недостаци електричне енергије би проузроковали застоје и у привредном развоју европских земаља.

У складу са напријед наведеним, развој електро-енергетског потенцијала Републике Српске би могао не само да поштеди грађане евентуалног недостатка електричне енергије већ би довео и до трансформисања Републике Српске у једног од највећих извозника струје у региону. Ако се узме у обзир хидро-енергетски потенцијал који Република Српска посједује ова трансформација је остварива уз реализацију неколико кључних пројеката у овом сектору.

У 2006. години, сектор Производње и снабдјевања електричном енергијом, водом и гасом је учествовао у БДП-у Републике Српске са 6,2%.⁴⁶ Број запослених у споменутом сектору у септембру 2006. године је износио 8.616 особа или 3,4% укупне запослености у Републици Српској. Иако је стопа раста физичког обима производње у сектору Производње и снабдјевања електричном енергијом, водом и гасом у 2006. години износила импресивних 9,7%, битно је напоменути да је тренутна искориштеност укупних потенцијала за производњу електричне енергије у Републици Српској око 30%, што говори о могућностима улагања и развоја овог сектора. Најзначајнији произвођач електричне енергије у Републици Српској, Електропривреда Републике Српске, са својим капацитетима, РиТе Гацко, РиТе Угљевик, ХЕ на Требишњици, ХЕ на Дрини и ХЕ на Врбасу, у 2006. години је произвела

⁴⁵ Економски трендови I-IX мјесец 2006. године, Јединица за економско планирање Савјета министара БиХ

⁴⁶ У истом периоду сектори пољопривреде и грађевинарства који су такође идентификовани као носиоци компаративних предности су учествовали са 16,4% и 4,2% респективно у БДП-у РС.

преко 5.400 GWh електричне енергије од чега се у потрошњу пласирало око 3.500 GWh, остављајући преко 1.500 GWh као тржишни вишак за продају⁴⁷.

Инсталисана снага тренутно расположивих електро-енергетских капацитета у Републици Српској износи око 1300 MW, која би се након реализације неколико капиталних пројекта требала утростручити. Од капиталних пројеката и улагања у електро-енергетски сектор Републике Српске треба издвојити планирану инвестицију компаније ЕФТ, која је до сада уложила око 40 милиона евра у рудник лигнита Станари, у изградњу термоелектране снаге 420 мегавата у околини рудника са почетком у 2007. години. Вриједност укупног пројекта се процјењује на преко милијарду КМ. Електропривреда Републике Чешке у сарадњи са Електропривредом Републике Српске је потписала уговор о заједничкој изградњи ТЕ Гацко 2 капацитета 660 мегавата, као и отварању новог и обнављању постојећег рудника те модернизацију постројења за производњу електричне енергије у вриједности око 2,7 милијарде КМ. Такође се очекује и реконструкција постојећих и изградња нових блокова у ТЕ Угљевик у вриједности од око 1,4 милијарде КМ. Најављен је и почетак изградње новог гасовода Република Србија - Нови Град.

На ријеци Дрини је планирана изградња ХЕ Бук Бијела као и ХЕ Дубровник 2. Значајан допринос се очекује и од планираног повећања производње у ХЕ Требишњица као резултат пуштања у погон тунела „Фатничко поље“ који ће обезбједити већи прилив воде у акумулацију Билећког језера. Планиране инвестиције у наредној декади приказане су у Табели бр. 22.

Табела бр. 22: Планиране инвестиције у РС у сектору производње електричне енергије за период 2007.-2017. године

	Назив електране	Ријека/ општина	Инсталисана снага (MW)	Производња ел.ен. (GWh/год)	Процијена инвестиц. (млн. КМ)	Период изгр. (год.)
Приоритети ЕРС	Б-1	Бистрица/ Фоча	16,6	59,99	38,03	3
	Б-2а	Бистрица/ Фоча	7,94	28,24	27,32	
	Б-3	Бистрица/ Фоча	16,5	66,99	38,17	
	Дубровник II	Требишњица/ Требиње	304	320	342,17	4
	Фоча	Дрина/ Фоча	55,5	195	164,07	
	Паунци	Јањ/ Шипово	42,3	159,6	134,4	5
	Јањски Отоци	Лим/ Рудо				
	Мрсово		43,8	165	178,69	4
ЕРС и ЕПЦ	Бук Бијела	Дрина/ Фоча	450	1150	548,29	4,5
	ХЕС на Врбасу	Врбас/ Бањалука	85,7	326,9	313,37	5
Концеси ја	Дабар	Заломка/ Берков., Невесиње	160	270,6	327,94	4,5
	Билећа					

⁴⁷ Од укупног вишка електричне енергије 252 GWh је испоручено Брчко Дистрикту, а 140 GWh компанији ЕФТ по уговору за тунел Фатничко Поље – Билећа.

	РиТЕ Гацко		660	4.500,00	2.700	5
	РиТЕ Угљевик		660	4.500,00	1.400	5
Мале хидроелектране на више локација			230	300-400	350	
ЕФТ-Станари/Добој			420	1.000	1.000	4

Извор: Министарство привреде, енергетике и развоја Републике Српске

Укупна инсталисана снага би се, у случају реализације планираних инвестиција, повећала са садашњих 1300 MW на преко 4000 MW. Годишња производња електричне енергије, након пуштања у погон наведених капацитета, би превазишла 12.000 GWh. С обзиром да се планира умјерен раст потрошње енергије због повећања привредних активности који би у сљедећим годинама требао да превазиђе 4.000 GWh, може се закључити да би за размјену и извоз остала значајна количина, што би довело електричну енергију на мјесто најзначајнијег извозног артикла Републике Српске, смањујући трговински дефицит, као и дефицит текућег рачуна. Укупна улагања у производњу електричне енергије у сљедећој декади би требала да пређу 7 милијарди КМ.

Када је ријеч о мини хидро-електранама, Влада Републике Српске је до сада издала значајан број концесија за градњу ових објеката, укупне инсталисане снаге око 230 MW. Цијена изградње малих хидро-електрана, у зависности од планираног капацитета, креће се од 1-2 милиона евра по MW. Међутим, постоје значајни проблеми који ограничавају реализацију планираних инвестиција у мале хидро-електране и то:

- Цијена струје за откуп из мини електрана износи 4,96 фенинга по киловат сату што није економски оправдано са становишта улагања капитала. Влада Републике Српске и Регулаторна комисија за електричну енергију су у процесу утврђивања цијене која би била стимулативна за инвеститоре.
- Удаљеност од дистрибутивне мреже и трошкови прикључења на исту.
- Добијање сагласности локалних заједница представља проблем који се мора рјешавати на локалном нивоу.

Посебну пажњу потребно је посветити редукацији губитака на дистрибутивној мрежи који су износили око 19% у прва три мјесеца 2007. године. У структури губитака око 10% су технички губици, 2% губици на мјерном мјесту, док се остало приписује нелегалној поторшњи.

У складу са европским трендовима и у Републици Српској се почело размишљати о обезбјеђењу енергије из обновљивих извора. Овдје се првенствено мисли на коришћење извора енергије вјетра и сунчеве енергије за производњу електричне енергије. Такође је битно споменути и производњу енергената из обновљивих извора попут био-дизела и био-гаса. Влада Републике Српске је исказала своје опредјељење за градњу оваквих објеката. С обзиром да је Европска комисија донијела одлуку да се удио био-дизела у укупној потрошњи бензина и дизела у ЕУ повећа на 10% до 2020. године и ова производња би имала извозни карактер.

Значајан утицај на индустријску производњу у Републици Српској ће имати покретање производње у Рафинерији нафте Босански Брод, Рафинерији уља Модрича као и дистрибутивном предузећу Петрол од стране руске компаније Зарубежнефт. Обзиром да је увоз нафте и нафтних деривата у Босну и Херцеговину у 2006. години износио око 1,3 милијарде КМ годишње (што је око 11% укупног БХ увоза), од чега на Републику Српску отпада око 400 милиона КМ, покретање домаће производње би имало значајане резултате у смањењу трговинског дефицита. Очекују се и позитивни аспекти са становишта пореске наплате на основу покретања производње у рафинеријама као и запошљавање значајног броја радника и покретање око 50 малих и средњих кооперантских предузећа. Према најавама компаније Зарубежнефт, иста се обавезала да прерада сирове нафте након

остваривања пуног капацитета (покретања старе и инсталирања нове производне линије) у Рафинерији Босански Брод достигне 4,2 милиона тона годишње, прерада уља и мазива у Рафинерији уља у Модричи 130.000 тона годишње, а пласман деривата преко Петрола минимално 2.500 тона годишње. У случају остваривања пуног капацитета производне од преко 4 милиона тона годишње створили би се услови за задовољавање цјелокупних потреба Републике Српске и Босне и Херцеговине као и осигуравање значајних количина за извоз нафте и нафтних деривата.

3.2.10.4. Туристички потенцијал

У 2006. години, је регистровано значајно повећање броја страних туриста који су посјетили РС. Број страних туриста је порастао за 33% у 2006. години у поређењу са претходном годином што је значајно убрзање стопе раста у односу на претходне године (раст броја страних туриста у 2005. у односу на 2004. је износио свега 3%, а у 2004. у односу на 2003. годину свега 7%)⁴⁸. Туристи из бивших југословенских држава чине највећи проценат у структури страних туриста. Овдје су прије свега предњачиле Србија и Црна Гора, са удјелом од 50% страних туриста у Републици Српској.

Осим наведених, у 2006. години, Републику Српску је посјетио значајан број туриста из Италије, Аустрије и Њемачке. У децембру 2006. године Република Српска је располагала са капацитетом од 3.696 соба, односно 7.818 лежаја⁴⁹.

Олимпијска планина Јахорина је за сада највећи туристички потенцијал Републике Српске која бильежи највећи број долазака иностраних туриста. Република Српска има изузетно повољне услове за развој бањског туризма, а тиме и за развој wellness туризма. Тренутно су у Републици Српској познате бање: Мљечаница, Слатина, Српске Топлице, Лакташи, Врућица, Кулаши, Дворови, Губер, Вилина Влас.

Поред тога, потенцијали за развој се налазе и у областима: културно-историјског туризма, сеоског, етно и еко туризма, спортског туризма као што су спортско пењање, падобранство, рафтинг и кајакаштво (потенцијали ријеке: Уна, Сана, Врбас, Укрина, Дрина, Тара; планине: Зеленгора, Трескавица, Јахорина, Романија, Грмеч, Козара, Озрен), конгресног туризма, вјерског туризма (манастири Тврдош, Добрићево, Ловница, Озрен, Гомионица, Моштаница, Липље, самостан у Трапистима, бројне цркве брвнаре) и националних паркова (Козара, Сутјеска).

У оквиру Националног парка Сутјеска налази се и једина прашума у Европи-Перућица са 8 глечерских језера на планини Зеленгори, са великим бројем ендемских биљних врста и разноврсним животињским свијетом.

3.2.11. Концесије

Концесионарство је важно за Републику Српску јер оно омогућава активирање домаћи природних ресурса уз помоћ приватних, најчешће иностраних финансијских средстава. Један од облика привлачења страних инвестиција јесте модел концесионарства који је пожељан нарочито ако је у питању пројекат који без добијене концесије на неки природни ресурс не може бити реализован.

Народна скупштина Републике Српске, је 2002. године усвојила Закон о концесијама којим је детаљније уређена ова област. Концесија у смислу овог Закона, подразумијева право обављања привредне дјелатности кориштењем природних богатстава, добара у

⁴⁸ БиХ, Економски трендови, Дирекција за економско планирање, 2006.

⁴⁹ Републички завод за статистику, Република Српска, фебруар 2007.

општој употреби и обављање дјелатности од општег интереса. Предмет концесије може бити.⁵⁰

- а) кориштење или изградња и кориштење: путева и припадајућих инфраструктурних објеката, жељезничких пруга, пловних канала и лука и аеродрома;
- б) кориштење водотока и других вода;
- в) изградња енергетских објеката;
- г) изградња и/или кориштење хидроакумулација, изузев преноса електричне енергије;
- д) истраживање и/или кориштење енергетских и других минералних сировина;
- е) истраживање и/или кориштење сирове нафте и земног гаса;
- ж) кориштење грађевинских земљишта;
- з) кориштење шума и шумског земљишта;
- и) ловство и риболов;
- к) изградња, кориштење и управљање цјевоводним транспортом нафте и гаса и складиштење у цјевоводима и терминалима;
- л) игре на срећу;
- м) поштанске и телекомуникацијске услуге, изузев заједничких и међународних комуникација из члана III, тачка 1. (х) Устава Босне и Херцеговине;
- н) путнички и теретни жељезнички саобраћај;
- о) јавни линијски превоз лица;
- п) кориштење љековитих, термалних и минералних вода;
- р) истраживање и/или кориштење неметалних минералних сировина, укључујући све секундарне минералне сировине утврђене посебним законом;
- с) хидромелиорациони системи и системи за вађење материјала из водотока и водних површина;
- т) уређивање и/или кориштење корита, обала ријека и језера;
- у) кориштење пољопривредног земљишта;
- ф) простори и објекти природног и грађевинског наслеђа;
- х) друга добра у смислу члана 2. утврђена у Документу о политици додјеле концесија из члана 14. овог закона.

Концедент може бити било које надлежно министарство или орган власти Републике Српске које Влада Републике Српске овласти, а концесионар – правно лице, основано према законима Републике Српске, без обзира у чијем је власништву (домаће, страно или мјешовито). Одлуку о давању концесије доноси искључиво Влада Републике Српске, али уговор, уз сагласност Владе Републике Српске, може закључити и друго тијело.

Вријеме трајања концесије не може бити дуже од 30 година, изузев за улагања која захтјевају дужи период, при чему се ни тада не може потписати уговор на дуже од 50 година. Концесија се може обновити на период који не смије бити дужи од пола трајања првобитне концесије. За вршење послова из ове области Влада Републике Српске је основала посебну институцију – Комисију за концесије која обавља функције неопходне за давање концесије. У случају да се предмет концесије налази у оба БиХ ентитета, надлежност за давање концесије прелази на Заједничку комисију за концесије. Надлежности Комисије су сљедеће:⁵¹

- праћење цјелокупног рада концесионара у циљу обезбјеђивања снабдијевања услугама потрошача на адекватан начин, а којима се при томе наплаћује одговарајући износ накнаде;

⁵⁰ <http://www.vladars.net/cr/ekonomija/koncesije/index.html>

⁵¹ Закон о концесијама, чл 13. и 14. („Сл. гласник БиХ“, 32/02)

- одобравање рокова и услова стандардног уговора о пружању услуга потрошачима;
- разматрање жалби потрошача у вези са износом накнаде или условима за снабдијевање услугама од стране концесионара и
- одлучивање о сваком поднесеном захтјеву или захтјеву за ревизијом, поднесеним у складу са овим законом.
- припрема Документа о политици додјеле концесија у којем се даје опис привредних сектора и индустријских области које се могу делегирати и додијелити домаћим и страним правним лицима.

Након што добије концесију, концесионар има право посједовања и кориштења средстава и имовине који су предмет уговора, а за вријеме трајања концесије нема право промјене дјелатности у односу на ону која је наведена у њему.

Тренутно су у Републици Српској⁵² су дате концесије у три сектора: пољопривредном, минерално – сировинском и за мале хидроелектране, што је приказано у Табели бр. 23.

Табела бр. 23.: Структура концесија у Републици Српској

Област давања концесије	Број закључених уговора	Бр. датих сагласности за закључење уговора	Бр. датих сагласности за вођење преговора
Минерално-сировински комплекс	33	22	35
Пољопривреда	3	31	30
Мале хидроелектране	75	18	16

Треба напоменути да је у претходном периоду раскинуто или је повучена сагласност за закључивање уговора (вођење преговора) за 38 концесија, као и да је извршена контрола од стране Комисије за концесије на скоро свим концесијама за које је уговор закључен.

3.2.12. Ризици

Више институција врши евалуацију финансијског ризика према различитим методологијама и не постоји евалуација ризика одвојено по ентитетима. Стога је приказано неколико показатеља ризика на нивоу Босне и Херцеговине.

Према извјештају OECD-а из јануара 2007. године ризик Босне и Херцеговине се није мијењао и остао је на највишем нивоу: ниво 7. Поређења ради у земљама окружења само Србија има исти ниво ризика, док Македонија има 5 (2006. је имала 6), Хрватска има 4 (није имала помака), Словенија 0 (2006. је имала 1).⁵³

С друге стране, међународна агенција за евалуацију ризика Moody's повећала је 2006. године кредитни рејтинг Босне и Херцеговине са В3 с позитивним изгледима на В2 са стабилним изгледима⁵⁴, што се правда економским и институционалним побољшањима, као и покретањем преговора о Споразуму о стабилизацији и придруживању са ЕУ. Овај рејтинг је задржан према објави Moody's Investor Service од 05.06.2007.⁵⁵ Као основно ограничење

⁵² Подаци закључно са 31.12.2007.

⁵³ <http://www.oecd.org/dataoecd/47/293782900.pdf>

⁵⁴ Постоје три нивоа кредитног ризика земље (Ва, В, С), при чему група Ва означава најмањи, а С највиши ризик. Такође, унутар сваке словне групе постоји још једна трослојна градација. На овај начин БиХ припада групи земаља са средњим кредитним ризиком унутар које је опет сврстана у средину.

⁵⁵ http://www.moody.com/moodys/cust/research/MDCdocs/05/2006600000439378.asp?doc_id=2006600000439378&frameOfRef=corporate&namedEntity=Announcement

даљем побољшању рејтинга истиче се мањак текућих трансакција и неуспјех уставних реформи.

Свјетска банка врши рангирање 175 земаља према критерију подобности за инвестирање и на тој скали Босна и Херцеговина заузима 95 мјесто (2006. год.), биљежећи пад са 91 мјеста (2005. год.)⁵⁶.

Канцеларија Transparency International је у својој Студији перцепције корупције рангирала Босну и Херцеговину по индексу перцепције корупције (енг. *Corruption Perception Index*) на 96 мјесто од могућа 163, у рангу са Аргентином и Јерменијом.

3.3. Друштво

3.3.1. Становништво и тржиште рада

С обзиром да је последњи попис становништва извршен 1991. године, број становника се мора процјењивати. Процијењено кретање броја становника приказано је у наредној табели.

Табела бр. 24.: Процјена броја становника у Републици Српској, 2004. – 2006. година

Година	2004.	2005.	2006.
Број становника (у 000)	1.478	1.480	1.487

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске, Бањалука

Процјена броја становника по општинама Републике Српске за 2006. годину дата је у наредној табели.

Табела бр. 25.: Процјена броја становника по општинама за 2006.годину

Општина	Број становника	Општина	Број становника
Бањалука	227046	Милићи	10351
Берковићи	2832	Модрича	28944
Бијељина	110298	Мркоњић Град	20227
Билећа	12409	Невесиње	19149
Босанска Костајница	7975	Нови Град	31487
Босански Брод	20591	Устипрача	3131
Братунац	23263	Осмаци	4875
Вишеград	19659	Оштра Лука	3359
Власеница	20712	Пале	27185
Вуковавље	5522	Пелагијево	6496
Гацко	10410	Петровац	195
Градишка	62112	Петрово	12183
Дервента	43248	Приједор	99679

⁵⁶<http://www.buyusa.gov/bosniaandherzegovina/en/38.html#section1>

Добој	81426	Прњавор	50349
Доњи Жабар	2948	Рибник	9095
Зворник	52306	Рогатица	15018
Источни Дрвар	68	Рудо	9920
Источни Мостар	812	Соколац	17595
Источни Стари Град	3218	Србац	24979

Табела бр. 25.: Процјена броја становника по општинама за 2006.годину - наставак

Општина	Број становника	Општина	Број становника
Језеро	13351	Сребреница	22102
Калиновик	4933	Теслић	49606
Касиндо	16893	Требиње	31620
Кнежево	12422	Трново	2617
Козарска Дубица	35319	Угљевик	17220
Котор Варош	20217	Фоча	25795
Крупа на Уни	1969	Хан Пијесак	4941
Купрес	492	Чајниче	5367
Лакташи	40743	Челинац	17728
Лопаре	17220	Шамац	23640
Лукавица	9209	Шековићи	10304
Љубиње	4300	Шипово	10721

Поред проблема непостојања тачног броја становника, праћење кретања нивоа запослености има и додатни проблем с обзиром на високу заступљеност рада на црно (неформални сектор). Званични подаци о запослености су приказани у наредној табели:

Табела бр. 26.: Стопа незапослености у Републици Српској

	Република Српска	
	Завод за статистику 2006.	АРС ⁵⁷ 2006.
Стопа незапослености (укупно)	36,2	28,5
Стопа незапослености (15-24 година)	64,4	52,0
Стопа незапослености (25-64 година)	36,9	26,6

Према Анкети о радној снази од укупног броја становника 43,3 % је радно активно, док је 56,7 % неактивно.

⁵⁷ Анкета о радној снази- спровођена од стране Завода за статистику РС, Федералног завода за статистику и Агенције за статистику БиХ

Незапосленост је у 2006. години процијењена на око 36,2%. Ако се узму у обзир неформални послови, процијењује се да је незапосленост мања чак за 11% и ближа проценту од око 25,2% радно способног становништва. Највећи дио нето новостворених радних мјеста био је у неформалном сектору. Од 2001. до 2004. године у Републици Српској је удио неформалног сектора порастао са 41 на 49%⁵⁸. Запосленост у неформалном сектору у Републици Српској је великим дијелом концентрисана у пољопривредном сектору. Она је знатно варијала у односу на образовни ниво те, нажалост, била висока међу младима.

Незапосленост младих у Републици Српској приближна је оној у другим земљама Југоисточне Европе. Међутим, однос незапослености млади - одрасли је посебно висок у Републици Српској. Стопа незапослености код младих у Републици Српској је 44,6%. Отприлике једна од три младе особе између 15 и 19 година нити иде у школу нити је запослена. Пошто се може рећи да систем образовања у Републици Српској још увијек у потпуности не прати потребе тржишта рада, постоји изражена потреба за програмима за преквалификацију и доквалификацију радне снаге што би премостило јаз између тражње и понуде на тржишту рада, а у складу са компаративним предностима Републике Српске. Слиједи прикази квалификационе и старосне структуре незапослених.

Табела бр. 27.: Квалификациона структура незапослених у Републици Српској

Квалификациона структура	12/2005	12/2006
1-нк	43.169	41.838
2-пк-нсс	4.346	4.424
3-кв	54.334	55.272
4-ссс	33.575	34.944
5-вкв	2.344	2.171
6-1 вшс	2.428	2.715
6-2 вшс сп	4	7
7-1 всс	2.117	2.719
7-2 магистри	10	14
8- доктори наука	4	2

Као што је очигледно из претходне табеле, упоређивањем података из децембра 2005. и из децембра 2006. године, у Републици Српској се смањило број незапослених доктора наука, вкв и нк лица, а код свих осталих категорија се тај број повећао.

По подацима Завода за запошљавање Републике Српске, у 2006. години најбројнија занимања су била: III степен (КВ) – продавач, аутомеханичар, бравар, конобар, IV степен (ССС) – економски техничар, матурант гимназије, машински техничар, медицинска сестра.

Република Српска је посебно дефицитарна у занимањима везаним за информациону технологију, прије свега програмерима, систем инжењерима и web дизајнерима (ИТ сектор), на шта би требало обратити пажњу при креирању стратегије образовања.⁵⁹ Према подацима министарства просвјете Републике Српске, најбројнија занимања високе стручне спреме у

⁵⁸ Извјештај Свјетске банке о тржишту рада БиХ 2005. год.

⁵⁹ Веома корисни су примјери Индије и Кине на пословима IT-outsourcinga, посебно узимајући у обзир географски положај РС.

фебруару 2007. године, која су се налазила на бироу била су: дипломирани економист (чак 724) и дипломирани правник (297). Такође, када је у питању виша стручна спрема, највише незапослених је било економиста (1.213) и правника (241).

С друге стране, у 2006. години 41,5% анкетираних послодаваца је изражавало потребе за додатним запошљавањем 7.431 радника, од чега 63% на неодређено вријеме. Највеће потребе су исказане за квалификованим радницима – 50,7% (нпр. грађевинска занимања, обућар, кројач). Потребне за средњом и високом стручном спремом износе по 10% од укупно исказаних потреба (из ССС групе, највише за економским, дрвним и шумарским техничарима, а из области ВСС највише су тражени економисти и правници).

Табела бр. 28: Старосна структура незапослених у Републици Српској

Старосна структура	12/2005	12/2006
15-18	270	243
18-20	5212	5146
20-24	15718	15458
24-27	11956	12062
27-30	12391	11859
30-35	20476	19843
35-40	19878	19483
40-45	19733	20430
45-50	18088	17755
50-55	14136	14622
55-60	4473	6144
60-65	0	1061
лица у 65-ој години	0	0
преко 65 година	0	0

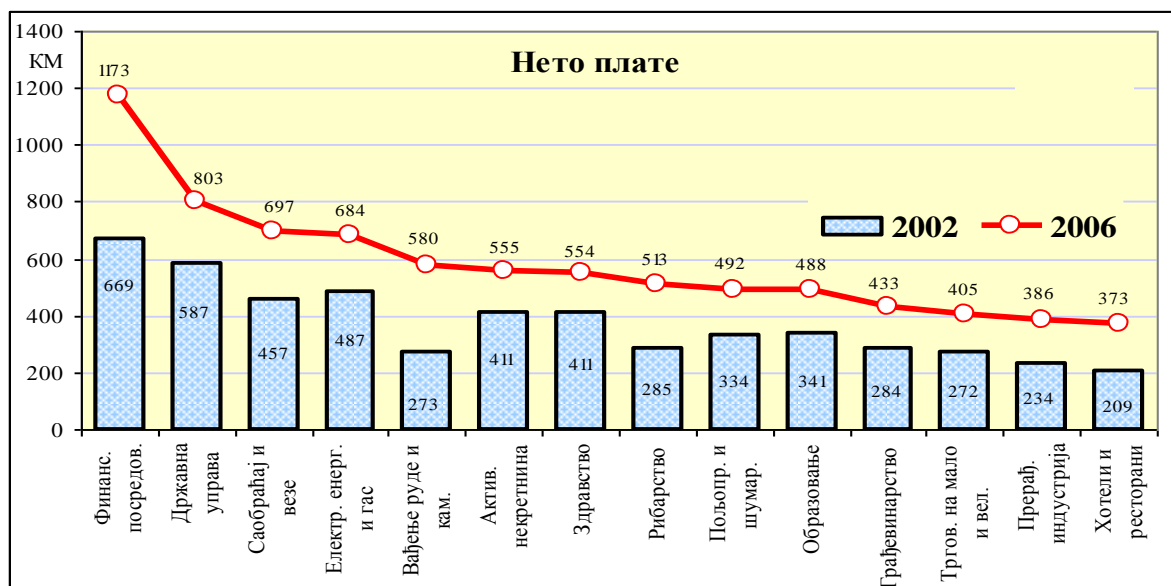
Извор: Завод за запошљавање Републике Српске

Када је ријеч о старосној структури, повећан је број незапослених лица старосне доби од 24 до 27 година и од 40 до 65. Остале категорије су имале пад броја незапослених лица у формалној економији.

3.3.2. Примања запослених

Као и у претходним годинама, просјечне нето плате у Републици Српској су забиљежиле значајан раст у 2006. години. Повећање плата је допринијело повећању приватне потрошње, као један од битних фактора заслужних за раст БДП-а. Ипак, плате изнад просјека примају запослени у финансијском посредовању, јавним службама и јавним монополским предузећима, док су плате испод просјека у преосталим секторима (Графикон бр.7. на следећој страници).

Графикон бр. 7: Кретање нето плата по секторима (2002.-2006.године)

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске, Бањалука

Релативно ниска цијена радне снаге у поређењу са развијеним земљама региона је једна од битних компаративних предности Републике Српске, посебно у дјелатностима прерађивачке индустрије везане за *lohn* послове⁶⁰. У 2006. години у Републици Српској просјечна потрошачка корпа износила је 483,3 КМ или 93% од просјечне плате. Номинални раст просјечних нето плата у 2006. години за Републику Српску износио је 11,9%, што је једна од највећих стопа раста у региону, чиме се могу изазивати велики проблеми ако раст плата истовремено не прати и раст продуктивности. Треба узети у обзир да је, за разлику од претходних година, стопа инфлације мјерена индексом трошкова живота достигла ниво од 9,5 %, што је умањило реални раст плата као и расположиви доходак у земљи.

У складу са растом плата, ниво пензија у Босни и Херцеговини такође прати растући тренд. Просјечна пензија у Босни и Херцеговини у 2006. години је износила 229,2 КМ⁶¹ и представља повећање од 9,9% у односу на претходну годину. Овај раст је у складу са растом у 2005. години који је износио 10,3% г/г. Просјечна пензија у 2006. години у Републици Српској је износила 214,9 КМ. Посматрајући БиХ ентитете, може се идентификовати тренд изједначавања просјечног нивоа пензија које и у 2006. години брже расту у Републици Српској (13,5% г/г) него у Федерацији Босне и Херцеговине (8% г/г) која има виши номинални ниво просјечних пензија. У истом периоду, просјечна пензија у Дистрикту Брчко је повећана за 10,7% г/г у односу на 2005. годину⁶².

Раст броја пензионера, скупа са сталним повећањем нивоа пензија у Републици Српској може довести до проблема финансирања пензија. Пензионо - инвалидски фондови задужени за исплату пензија нису у могућности да врше исплате само на основу прикупљања новца од доприноса запослених особа, па су принуђени да се дијелом финансирају из ентитетских буџета. С обзиром да је модел међугенерациске солидарности, који је моделисан у бившој СФРЈ, конструисан у условима претпоставке да у просјеку 4 или више запослених уплаћују доприносе на сваког пензионера, очигледно је да исти систем престаје бити самоодржив ако се тај однос смањи на 1,3 запослених по пензионеру, какав је случај према подацима из септембра 2006. године.

⁶⁰ *lohn*-послови су послови дораде производа

⁶¹ Просјечну просјечне нето пензија у БиХ израчунава ДЕП на основу ентитетских нивоа пензија пондерисаних односом укупног броја пензионера у сваком од БХ ентитета и Дистрикту Брчко.

⁶² Републички завод за статистику Републике Српске

3.3.3. Социјална искљученост

Проблем социјалне искључености се намеће као једно од значајних питања које оптерећује велики дио популације у Републици Српској и Босни и Херцеговини. Социјална искљученост је стање у коме се налазе одређени појединци, првенствено ради њиховог сиромаштва, непосједовања основних вјештина и знања, немогућности цјеложивотног учења, дискриминације или физичких недостатака. Социјално искључене особе су углавном искључене из учешћа у друштвеним и социјалним токовима те ускраћене за приступ социјалним, економским и политичким правима која су доступна другима. Ово их удаљава од могућности запошљавања, остваривања зарада, образовања те остваривања социјалних права унутар заједнице.

Развојни програм Уједињених нација (UNDP), који сваке године редовно врши истраживања о хуманом развоју у 177 земаља широм свијета, представио је Извјештај о хуманом развоју за Босну и Херцеговину о социјалној искључености.⁶³ Према овом извјештају, у којем је представљен и индекс социјалне искључености у Босни и Херцеговини (HSEI), 50,32% становништва у земљи је по једном или више основа искључено, односно обесправљено у различитим друштвеним процесима. По подацима UNDP-а, 21% популације се суочава с неким од облика крајње искључености док их је 47% у ризику од дугорочне социјалне искључености. Међу најугроженијим групама су инвалиди, млади, старије особе, жене и други⁶⁴.

ЕУ такође посвећује посебну пажњу проблему социјалне искључености, те је потребно развити механизме побољшања стања у овој области, прије свега због претендовања Босне и Херцеговине и Републике Српске ка европским интеграцијама, а самим тим и потребе за имплементацијом европских стандарда у контексту социјалне искључености.

У Економској политици за 2007. годину Влада Републике Српске је препознала проблем социјалног раслојавања и неравномјерне регионалне развијености.

У складу с тим, Банка ће кроз своје развојне програме обратити посебну пажњу на ове групе становништва у циљу повећања социјалне укључености која представља процес којим се осигурава да они који су у ризику од сиромаштва и социјалне искључености, добију могућности и ресурсе потребне како би у цјелости судјеловали у економском, друштвеном и културном животу и уживали животни стандард и благостање који се сматрају нормалним у друштву у којем живе.

3.3.4. Животна средина

Неконтролисана урбанизација и развој, под притиском сиромаштва и масовне миграције становништва из села у град, представља озбиљну опасност за бројне значајне екосистеме исто колико и за људско здравље те озбиљно угрожава могућности за одрживи развој у Републици Српској.

Проблематика заштите животне средине, према Уставу Босне и Херцеговине, у надлежности је ентитетских министарстава: Федералног министарства просторног уређења и околиша у Федерацији Босне и Херцеговине, а у Републици Српској Министарства просторног уређења, грађевинарства и екологије. У Федерацији је одговорност за околину подјељена са кантонима, док је уређење у овој области у Републици Српској централизовано.

⁶³ <http://www.undp.ba>

⁶⁴ Социјална укљученост у Босни и Херцеговини, Извјештај о хуманом развоју 2007, <http://www.undp.ba>

На нивоу Босне и Херцеговине Министарство спољне трговине и економских односа одговорно је, у сарадњи са ентитетским министарствима, за извршење међународних еколошких обавеза на подручју цијеле земље. Узимајући у обзир специфичности овог сегмента, дошло је до међуентитетске сарадње која се огледа у конституисању Међуентитетског тијела за заштиту животне средине, чији је основни задатак хармонизација еколошких стандарда међу ентитетима. Резултат овог рада је, између осталог, и приједлог Закона о заштити животне средине који би ускоро требао да буде пуштен у процедуру у Заступничком дому Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.

На нивоу Републике Српске планира се формирање Агенције за заштиту животне средине док је Фонд за заштиту животне средине⁶⁵ у фази формирања.

Активности на заштити животне средине су посебно значајне у контексту обавеза које Босна и Херцеговина преузима на путу приближавања евроатлантским интеграцијама. Негативни ефекти који настају небригом за природно окружење не односе се само на Републику Српску и Босну и Херцеговину већ на читав регион. Стога се процјењује да на путу ка ЕУ Босна и Херцеговина треба да донесе и имплементира још око 300 различитих прописа из ове области. Иако већ постоји одређена легислатива, прилагођавање стандардима ЕУ је обавеза која се мора испунити.

Тренутна издвајања за заштиту животне средине у Републици Српској (према процјенама стручњака из Министарства за просторно уређење, грађевинарство и екологију) износе око 4 КМ по глави становника, док је у Словенији овај износ 400 евра, што је свакако алармантно и захтјева већа издвајања из буџета, али и других извора у будућности.

Највећи приоритет овог сектора тренутно јесте рад на управљању отпадом који се огледа у формирању регионалних депонија. Иако су неке већ формиране (Бањалука), проблем одлагања отпада изражен је у осталим регијама. Формирање оваквих депонија може бити организовано и кроз јавно – приватно партнерство јер су ови пројекти дугорочно одрживи а њихови ефекти се мултипликују путем раздвајања отпадних материја, односно прикупљања секундарних сировина и њихове рециклаже.

Такође, једна од активности која се очекује у наредном периоду јесте и повећање процента заштићених подручја са 0.8% на 16%. Република Српска има само два национална парка, са значајним потенцијалима, који омогућавају да се одрживим пројектима сачува значајан број ендемских биљних и велики број угрожених животињских врста⁶⁶ те да у перспективи развије и туристички сектор у овим срединама.

3.4. Технологија

Важна баријера економском развоју Републике Српске јесте застарјелост производне опреме у предузећима која значајним дијелом датира из пријератног периода. Битан помак извршен је првенствено у банкарском сектору, али досадашњи помак остварен у привреди није задовољавајући. Један од узрока оваквог стања јесте и непостојање понуде дугорочних инвестиционих зајмова под повољним условима на домаћем финансијском тржишту. Наиме, банке овакве зајмове третирају као ризичне, посебно у случајевима када је инфраструктура која стоји на располагању за сврхе колатерала такође застарјела. Помак једино омогућавају аранжмани за куповину опреме на лизинг. Из наведених разлога менаџери су често приморани одређивати краткорочне развојне хоризонте што увелико смањује дугорочну конкурентност.

⁶⁵ „Сл. гласник РС“ 51/02

⁶⁶ Република Српска нема тзв. Црвене књиге, односно Црвене листе са угроженим биљним односно животињским врстама и гљивама.

Сматра се да је и до 80% постојеће опреме у домаћој привреди застарјело у одређеној мјери, док је стање најкритичније у неприватизованим предузећима. Процент је овако висок јер је и у пријератном периоду постојала висока технолошка застарјелост, у рату је уништено доста опреме а међународна заједница углавном није у финансијском смислу подупирала државна предузећа. Старост опреме је од 1 године (неколико машина у појединим предузећима) до 30 година (у већини предузећа). Релативна старост опреме је процјењена на 18,5 година.

Акцент при употреби средстава помоћи у послератном периоду је стављен на обнову инфраструктуре, што показује и чињеница да је од укупне стране помоћи и домаћих средстава 82% утрошено на реконструкцију стамбених објеката, енергетског сектора, транспорта, водног снабдијевања, социјалних услуга и пољопривреде (око 1,75 милијарди USD за 4.500 пројеката), док је само 18 % пласирано у кредите пословном сектору (око 385 милиона USD за 919 пројеката). Из тог разлога не изненађује чињеница да је пословни сектор у фази повоја и далеко од самоодрживог нивоа.

Заједно са растом БДП у Републици Српској у периоду 2001. - 2006. године дошло је и до постепеног раста улагања у научно – истраживачки рад (НИР) и развој технологије, што се види из Табеле бр.29.

Табела бр. 29.: Буџетска средства за финансирање науке и технологије у Републици Српској

Година	Проц. броја ст. (у мил.)	Буџет РС (у мил. КМ)	Издавања за НИР и технологију			
			КМ	% БДП	% Буџета	КМ/стан.
2001.	1.4	825	813.700	0,027	0,098	0,58
2002.	1.455	1.045	752.519	0,019	0,072	0,52
2003.	1.464	1.020	1.691.100	0,041	0,166	1,16
2004.	1.472	1.035	1.507.260	0,032	0,146	1,02
2005.	1.480	946	2.518.022	0,047	0,266	1,70
2006.	1.487	1.205	2.995.813	0,050	0,248	2,01
2007.	1.492	1.250	4.618.300	0,070	0,369	3,09

Извор: Министарство науке и технологије Републике Српске

Према закону о научно - истраживачкој дјелатности, наука и технолошки развој (НИР) су приоритети Републике Српске, па се средства за НИР обезбјеђују из буџета и то у висини до 0,7% али је годишњи износ углавном мањи од овог законом предвиђеног максималног износа. Без обзира на раст нивоа улагања у ову област, то је знатно мање (и процентуално а и апсолутно) у односу на просјек развијених земаља ЕУ и свијета, што је приказано у табели на сљедећој страници:⁶⁷

⁶⁷ The State of Science and Technology in the World, UNESCO Institute for Statistics 2001.

Табела бр. 30.: Ниво издвајања за научна истраживања у 2001. години у развијеним земљама

	Издавања за НИР		Бр. ст. 2001. (000)	НИР по становнику (ЕУР)
	Мил. ЕУР	Држава		
Грчка	795	0,67	10.565	75
Аустрија	3.922	1,86	8.121	483
Финска	4.960	3,67	5.181	957
Италија	11.524	1,04	57.844	199
Француска	30.153	2,13	59.521	507
Велика Британија	31.207	1,86	59.832	522
Њемачка	52.074	2,52	82.193	634
САД	287.266	2,67	278.059	1.033
Јапан	153.852	2,99	126.772	1.214

Извор: Министарство науке и технологије РС

Овдје је битно напоменути да је Лисабонском стратегијом из 2000. године - стратешким документом ЕУ, као одговор на економску експанзију САД и Јапана, прописано повећање улагања у НИР на преко 3% БДП у наредних десет година, што значи да би подаци из претходне табеле у овом моменту требали бити још већи.

Ипак, тешко је дати неку сигурнију анализу стања у овој области у Републици Српској, највише због тога што не постоји прецизна евиденција о овим улагањима на универзитетима и привреди, већ се они углавном односе на активности Министарства за науку и технологију. Ове активности су подијељене у два сектора: науку и технологију.

У сектору науке у 2006. години, Министарство за науку и технологију је издвојило укупно 2.415.000 КМ за сљедеће намјене:

Финансирање постдипломаца	181.500 КМ
Финансирање магистраната	276.000 КМ
Финансирање доктораната	294.000 КМ
Суфинансирање књига	106.450 КМ
Суфинансирање часописа и зборника	52.000 КМ
Суфинансирање скупова и конференција	156.800 КМ
Финансирање одлазака на скупове у иностранство	65.970 КМ
Набавка опреме	161.280 КМ
Помоћи удружењима	24.000 КМ
Награде	2.000 КМ
Пројекти	1.095.000 КМ

Улагања у сектор технологије у 2006. години износила су 290.803 КМ како слиједи:

Суфинансирање пројеката	108.050 КМ
Подршка удружењима иноватора	19.600 КМ
Подршка иноваторима индивидуалцима	25.700 КМ
Комисије	2.085 КМ
Набавка опреме	118.866 КМ
Суфинансирање одлазака на конференције	7.102 КМ
Суфинансирање конференција и изложби	6.400 КМ
Суфинансирање зборника	3.000 КМ

Слична улагања планирана су и у 2007. години, међу којима посебно треба истаћи даља улагања у Српску академску и истраживачку мрежу (SARNET) - за умрежавање свих високошколских и других научних установа Републици Српској и њихова интеграција у академску мрежу југоисточне Европе (SEEREN).

Статус научно – истраживачке установе има 18 институција у Републици Српској⁶⁸ и то из области пољопривреде, грађевинарства, медицине, економије, природно – математичких наука, екологије и електротехнике.

Због испитивања могућности интернета као канала информисања становништва о дјеланостима Банке, важно је и приказати степен интернет пенетрације⁶⁹ (Табела бр.31.).

Табела бр. 31.: Интернет пенетрација у Републици Српској

Подручје	Бр. становника	Бр. претплатника	Бр. корисника	Интернет пенетрација %
Бањалука ⁷⁰	450.899	48.734	194.936	43,23
Бијељина ⁷¹	143.199	7.426	29.704	20,74
Приједор ⁷²	172.504	5.083	20.332	11,79
Добој	80.464	6.399	25.596	31,81
Зворник ⁷³	137.391	2.942	11.768	8,57
Теслић	49.021	1.875	7.500	15,30
Дервента	42.747	1.382	5.528	12,93
И. Сарајево ⁷⁴	40.315	3.544	14.176	35,16
Требиње ⁷⁵	67.604	4.548	18.192	26,91
Фоча ⁷⁶	74.870	1.975	7.900	10,55
Укупно РС	1.259.014⁷⁷	83.908	335.632	26,66

Извор: Регулаторна агенција за комуникације Босне и Херцеговине

3.5. Позиција привреде Републике Српске са становишта ефикасности и ефективности

На основу прегледа стања у оквиру PEST анализе, могуће је позиционирати привреду Републике Српске према постигнутој ефикасности и ефективности.

Ефективност и ефикасност су у најдиректнијој вези са остваривањем циљева. Могуће су различите селекције и исходи што је приказано на Шеми бр. 4. те је задатак руководиоца

⁶⁸ Закон о научно-истраживачкој дјелатности Републике Српске, „Сл. гласник Републике Српске“ 48/02

⁶⁹ Интернет пенетрација је однос броја корисника интернета и укупног броја становника

⁷⁰ Регија Бањалука обухвата град и општине: Бањалука, Србац, Челинац, Котор Варош, Кнежево, Градишка, Прњавор, Лакташи.

⁷¹ Регија Бијељина обухвата општине: Бијељина, Лопаре, Угљевик

⁷² Регија Приједор обухвата општине: Приједор, Козарска Дубица, Нови Град, Костајница

⁷³ Регија Зворник обухвата општине: Зворник, Милићи, Братунац, Сребреница, Шековићи, Власеница.

⁷⁴ Регија И. Сарајево обухвата: Хан Пијесак, Калиновик, Лукавица, Пале, Соколац, Трново.

⁷⁵ Регија Требиње обухвата општине: Требиње, Билећа, Гацко, Љубиње, Невесиње.

⁷⁶ Регија Фоча обухвата општине: Фоча, Чајниче, Рогатица, Рудо, Вишеград

⁷⁷ Овим бројем није обухваћен укупан број становника у Републике Српске због различитих процјена броја становника по регијама у којима је вршена анкета о интернет пенетрацији.

да обезбиједи праву комбинацију употребе ресурса и остваривања циљева, тј. да смање разлику између потенцијалног и фактичког размака у пословању.

Шема бр. 4.: Различите комбинације управљачке ефикасности и ефикасности

Ефикасна	Циљеви се не остварују -неефективност- Ресурси се не губе -ефикасност-	Циљеви се остварују -ефективност- Ресурси се солидно користе -ефикасност-
	Циљеви се не остварују -неефективност- Ресурси се слабо користе -неефикасност-	Циљеви се остварују -ефективност- Ресурси се слабо користе -неефикасност-
	Неефективно (мали допринос циљевима)	Ефективно (значајан допринос циљевима)
	Остваривање циљева	

Извор: Albert, K., The Strategic Management Handbook, New York: McGraw-Hill

Горњи лијеви квадрант предствља ситуацију ефикасности и неефективности, тј. ради се продуктивно али у погрешним дјелатностима. Наиме, упркос добром кориштењу ресурса, не остварују се циљеви. Доњи лијеви квадрант представља још лошију ситуацију у остваривању циљева јер се због лошег рада расипају ресурси и не остварују циљеви. Горњи десни квадрант представља пожељну комбинацију јер се послује у дјелатностима са компаративним предностима и добром организацијом се постиже ефикасност, те се у пуној мјери се остварују циљеви. Комбинација ефикасности и неефикасности је представљена у доњем десном квадранту, гдје се послује у дјелатностима са компаративним предностима, али организација није одговарајућа.

Дакле циљ је направити стабилан баланс између ефикасности и ефикасности: изабрати дјелатности са конкурентним/компаративним предностима и кроз организацију рада и понуде инструмената обезбиједити да се ангажовани фактори производње што боље користе.

4. SWOT - АНАЛИЗА СТАЊА

Наредна фаза у израде Стратегије према методологији приказаној на Шеми бр. 1. у овом документу је SWOT (S-strengths, W-weaknesses, O-opportunities, T-threats) анализа.

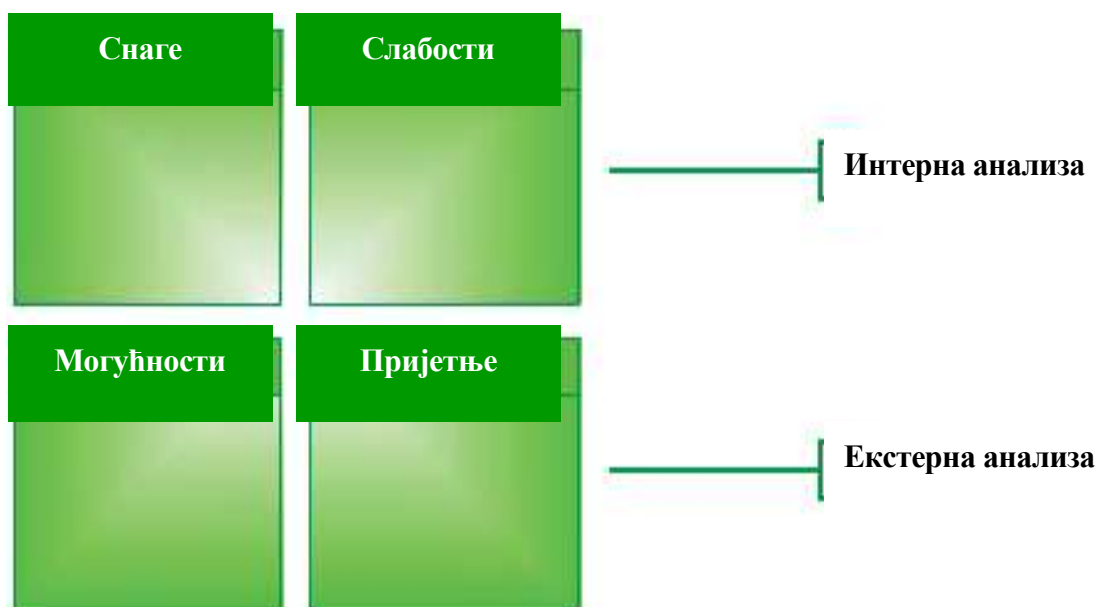
Радна група Банке је извршила SWOT анализу у оквиру четири радионице гдје су идентификоване стратешке смјернице, као и остали елементи Стратегије. Направљен је преглед компаративних предности Републике Српске, слабости, могућности и пријетњи те на основу тога развијена шема циљева, мјера и програма које Банка планира да подржи, а све у циљу развоја Републике Српске.

4.1. Процес и методологија израде SWOT анализе

Методологија се састојала од уводне презентације SWOT анализе, процјене конкурентности Републике Српске, "brainstorming"-а и анализе индикатора интерне ситуације у Републици Српској (снаге и слабости), анализе индикатора екстерног окружења (шансе и пријетње) те на крају сумирања и синтезе резултата радионица. Оснивањем Банке и њеним будућим програмима планирају се искористити снаге, смањити слабости, препознати развојне могућности те утицати на пријетње.

Потребно је напоменути да су при раду кориштене и разне општинске стратегије, стратегија МСП Републике Српске те други извори података о појединим секторима.

SWOT матрица има сљедећи изглед:

4.2. SWOT анализа привредног амбијента Републике Српске

Снаге:

- а) Геостратешка позиција: близина тржишта без језичких баријера и познавање навика у СФРЈ
- б) Климатски услови: двије климатске области⁷⁸ што омогућава диверзификацију дјелатности и производа
- в) Ресурси и потенцијали (дрво, минерали, руде, пољопривредно и грађевинско земљиште, хидропотенцијал, геотермалне и минералне воде, електропотенцијал, туристички потенцијали)
- г) Квалификована радна снага у појединим секторима
- д) Најнижа стопа инфлације у југо-источној Европи и стабилна монета
- е) Најнижа стопа пореза на добит у региону (10%), нема пореза на приходе из ХОВ⁷⁹
- ж) Најниже стопе пореза и доприноса и других давања по запосленом⁸⁰ у региону
- з) Традиција и искуство⁸¹
- и) Национални третман иностраних инвеститора⁸²
- к) Преференцијални извозни режими⁸³
- л) Законска уређеност финансијског тржишта

Слабости:

- а) Мали број испуњених стандарда квалитета неопходних за извоз у ЕУ
- б) Висок степен економске застарјелости опреме
- в) Неусклађеност образовног система са потребама тржишта
- г) Недовољно посвећивање пажње истраживању и развоју
- д) Лоша статистичка база података⁸⁴
- е) Лоша саобраћајна инфраструктура и слаба повезаност источног и западног дијела Републике Српске
- ж) Распрострањеност корупције и нелојалне конкуренције
- з) Недовољно улагање у промоцију земље и предузећа у иностранству
- и) Недовољна укљученост стручњака у доношење стратешких одлука и законских рјешења
- к) Значајне разлике у нивоу развијености источног и западног дијела Републике Српске
- л) Неконкурентност домаће привреде због малих и недовољно искориштених производних капацитета
- м) Компликоване, дуге и скупе административне процедуре и регулисање имовинско-правних односа⁸⁵
- н) Непостојање трговинског и привредног суда

⁷⁸ 1. сјевер и сјеверо-исток: континентална клима (топла љета и хладне зиме), на вишим подручјима умјерена планинска; 2. југ: умјерена медитеранска клима (дуга топла љета са просјечним бројем сунчаних дана око 220 и благе зиме са ријетким снијежним падавинама)

⁷⁹ нпр. стопа порез на добит у Федерацији БИХ је 30%, Словенији 25%, просјек у ЕУ је 31%; стопа пореза на дивиденду је у Хрватској 15%, просјек у ЕУ је 47,9% (заједно са стопом пореза на добит)

⁸⁰ Порез на доходак диференциране двије стопе 10% и 15%, доприноси 42%

⁸¹ Пољопривредна и прехранбена производња, електроиндустрија, грађевинарство, бањско-рекреативни капацитети, зимски туризам

⁸² Потписан СЕФТА споразум, пред уласком у Свјетску трговинску организацију

⁸³ Билатерални споразуми о трговини са ЕУ, Швајцарском, Русијом, САД-ом, Канадом, Јапаном, Аустралијом, Новим Зеландом- подаци из Привредне коморе РС

⁸⁴ Посљедњи попис становништва из 1991. године

⁸⁵ Економска политика Владе РС за 2007. годину

Могућности:

- а) Интеграциони процеси (улазак у евроатлантске интеграције)
- б) Успјешно окончање процеса приватизације⁸⁶
- в) Могућности производње органске хране, љековитог биља, еколошка производња, рециклирање и стакленици
- г) Везивање у кластере, отварање бизнис инкубатора и технолошких и универзитетских паркова
- д) Недовољно искориштене могућности суфицита енергетског сектора
- е) Постојећи пројектни документи за јавне радове (аутопутеви, брзе цесте)
- ж) Тржиште земаља у окружењу је у експанзији
- з) Кориштење искуства држава у окружењу

Пријетње:

- а) Висок постотак сиве економије и рада на црно
- б) Спор процес реформи у свим секторима
- в) Несразмјерно ниске инвестиције у производне дјелатности у односу на трговину што имплицира малу стопу додатне вриједности
- г) Лош имиџ земље у иностранству и висок степен ризика (низак кредитни рејтинг)
- д) Погоршање демографске ситуације (ниска стопа наталитета, лоша старосна структура, одлив мозгова и миграције условљене економском ситуацијом)
- е) Потешкоће у усвајању међународних техничких стандарда за домаће произвођаче
- ж) Уопштено сложена и често неконзистентна законска регулатива која се недовољно примјењује или је немогуће у цјелости примјенити
- з) Долазак мултинационалних компанија⁸⁷

4.2.1. SWOT анализа за пољопривреду

Снаге:

- а) Геостратешка позиција: близина тржишта без језичких баријера и познавање потрошачких навика ех-YU⁸⁸
- б) Климатски услови: двије климатске области⁸⁹ што омогућава диверзификацију производа (од медитеранских до крмних биљака)
- в) Индустијска традиција производње и искуство у различитим подсекторима овог сектора
- г) Површина пољопривредног земљишта per capita је 0,87 ha (у Србији 0,56)⁹⁰
- д) Солидан квалитет земље са веома малим процентом загађења
- е) Велике површине пашњака и ливада погодних за сточарство
- ж) Постојање водних ресурса неопходних за наводњавање у пољопривреди

⁸⁶ Отвара се могућност директних страних инвестиција што доноси нова знања, искуства и технологије

⁸⁷ Ово је мач са двије оштрице, јер иако долазак мултинационалних компанија омогућава нова радна мјеста, раст производње и евентуалне трансфере знања и технологије, зависно од пословне политике компаније може да дође до одлива средстава из земље путем трансферних цијена и изношењем добити и дивиденде. Такође, ту је и опасност од монополизовања тржишта и јачања утицаја на законодавну, судску и извршну власт.

⁸⁸ Потенцијал за извоз

⁸⁹ 1. сјевер и сјеверо-исток: континентална клима (топла љета и хладне зиме), на вишим подручјима умјерена планинска; 2. југ: умјерена медитеранска клима (дуга топла љета са просјечним бројем сунчаних дана око 220 и благе зиме са ријетким снијезним падавинама)

⁹⁰ Површина пољопривредног земљишта/Процијенен бр.ст. у РС у 2006. год. = 1.299.000 ha/1.487.000 st

- з) Знатно мања улагања по радном мјесту у пољопривреди у односу на друге гране привреде

Слабости:

- а) Непостојање стандарда квалитета неопходних за извоз у ЕУ
- б) Контрадикторност домаћих прописа и прописа ЕУ у области аграра⁹¹
- в) Директни и индиректни трошкови регистрације пољопривредне дјелатности за индивидуалне пољопривреднике
- г) Пропусти при контроли животињских пасоша
- д) Непостојање загарантованог откупа⁹²
- е) Уситњени посједи⁹³
- ж) Недовољна промоција домаћих производа на домаћем тржишту
- з) Слаба примјена нових сазнања у области аграра
- и) Знатно мање субвенције за пољопривреду⁹⁴
- к) Временски размак између периода сјетве и времена давања субвенција
- л) Негативни ефекти либерализације тржита - ниске увозне баријере (царине и прелевмани)
- м) Застарјела механизација
- н) Непостојање институције за пружање финансијске подршке сектору пољопривреде
- о) Низак ниво осигурања у пољопривреди и непостојање посебне пољопривредне осигуравајуће куће

Могућности:

- а) Значајно интерно тржиште, снабдјевеност домаћим производима је само око 50%
- б) Раст агрегатне тражње за здравом храном и водом
- в) Извоз меса и месних производа у земље у окружењу⁹⁵
- г) Важност близине тржишта због кварљивости производа, високих трошкова складиштења и транспорта и свјезине производа
- д) Велике могућности за производњу органске хране
- е) Могућност производње у стакленицима и пластеницима
- ж) Еколошка производња и производња љековитог биља
- з) Производња уљане репице и кукуруза за производњу еко-дизела
- и) Удруживање пољопривредних произвођача у кластере
- к) Херцеговина- подручје за произвоњу вина, дувана и љековитог биља
- л) Неискориштена могућност пласирања производа у индустрију залеђене хране
- м) Подизање степена финализације у месној индустрији, јер постоји висока кланичка вриједност

Пријетње:

- а) Дампинг цијене и нелојална конкуренција
- б) Јак увознички лоби
- в) Слаба понуда полиса за осигурање усјева и стоке
- г) Недовољна покривеност читаве територије Републике Српске противградном заштитом

⁹¹ Нпр. у РС је обавезно вакцинисање свиња против свињске куге, а такво месо се не може извозити у ЕУ јер је оно тамо забрањено као нездраво.

⁹² А и ако постоји откуп, откупне цијене су знатно испод тржишних цијена.

⁹³ Само 20% посједа је веће од 5ha што се сматра потребним да би се постало пољопривредним произвођачем.

⁹⁴ 41,6 милиона КМ у 2006., планирано 60 милиона у 2007. години; тј. негдје око 4,8% укупног буџета, док су у оквиру ЕУ буџета та издвајања око 45% .

⁹⁵ Нпр. Албанија и Македонија не производе довољне количине меса за њихове потребе.

- д) Немогућност испуњења захтјева стандарда за извоз у ЕУ од стране малих произвођача
- е) Високе и честе осцилације цијена инпута

4.2.1. SWOT анализа за мала и средња предузећа

Снаге:

- а) Геостратешки положај⁹⁶
- б) Приступ сировинама (дрво, руде, земљиште, воде) и климатски услови што имплицира могућност развоја диференцираних сектора малих и средњих предузећа
- в) Распољивост квалификоване радне снаге (образовна структура становништва)
- г) Културна, језичка и традиционална повезаност као и познавање навика и менталитета потрошача у земљама бивше СФРЈ, што увећава потенцијал тржишта
- д) Макроекономска стабилност (ниска инфлација, стабилна домаћа валута)
- е) Законске олакшице за start-up предузећа (смањење администрације при регистрацији)

Слабости:

- а) Непостојање или слабо постојање великих пословних система који могу ангажовати капацитете МСП-а
- б) Неусклађеност образовног система са потребама тржишта за поједине профиле⁹⁷
- в) Недостатак јединствене базе података о квалификационој структури грађана⁹⁸
- г) Мали број километара брзих цеста, слаба повезаност источног и западног дијела Републике Српске
- д) Непостојање жељезничке увезаности: Босански Брод - Модрича, Брчко - Шамац те неувезаност источног дијела Републике Српске у жељезничку мрежу⁹⁹
- е) Застарјела технологија и опрема
- ж) Висок ниво задужености малих произвођача
- з) Незавршен процес приватизације¹⁰⁰
- и) Распрострањеност корупције и нелојалне конкуренције
- к) Недовољна укљученост стручњака у доношење стратешких одлука и законских рјешења
- л) Слаб ниво повезивања у кластере МСП и великих предузећа¹⁰¹
- м) Велике разлике у развијености источног и западног дијела Републике Српске

Могућности:

- а) Интеграциони процеси (улазак у ЕУ и НАТО)
- б) Долазак младе генерације образоване у предузетничком духу
- в) Могућност искориштавања већ постојећег потенцијала за развој МСП у повећању степена финализације у дрвној, прехранбеној, металној, енергетској индустрији и туризму

⁹⁶ раскрсница путева, олакшан приступ сировинама и пласирању готових производа

⁹⁷ вишак теоретских у односу на практична знања, пасивност актера и непостојање институција за потребе пре- и до - квалификације према потребама тржишта

⁹⁸ Нпр. студенти на мастер и докторским студијама у земљи и иностранству

⁹⁹ Најјефтинији транспорт за МСП, олакшано увезивање МСП као добављача великим предузећима

¹⁰⁰ Неискориштеност могућности spin-off-a, развијање бизнис инкубатора

¹⁰¹ Неопходно за конкурисање на ино тржишту

- г) Фискални подстицаји за смањење извозног дефицита (подстицање финализације производа)
- д) Брз и успјешан завршетак процеса приватизације
- е) Уважавање проблема заштите животне средине - све већи број предузећа у области рециклирања отпадних материјала¹⁰²
- ж) Висок хидроенергетски потенцијал- велика тражња за ел. енергијом¹⁰³
- з) Подршка развоју мреже институционалне подршке МСП-у
- и) Повезивање у кластере, бизнис инкубаторе и искориштавање могућности заједничких улагања (joint-venture)

Пријетње:

- а) Висок степен ризика земље
- б) Висок постотак сиве економије
- в) Недовољно познавање и кориштење алата за подстицај и развој МСП на нивоу локалне управе
- г) Административне препреке (скупе пријаве учешћа на тендерима, гаранције за извршене радове, аконтациони порез на добит за МСП, недовољно колатерала за добијање финансијских средстава)
- д) Спор процес спровођења реформи
- е) Повећан увоз због непостојања стандарда потребних за увозне дозволе и њихова неусклађеност са неопходним стандардима при извозу
- ж) Несразмјерно ниске инвестиције у производне дјеланости у односу на трговину што имплицира низак ниво додатне вриједности
- з) Негативан имиџ земље и недовољно улагање у промоцију земље
- и) Погоршање демографске ситуације (негативан наталитет, лоша старосна структура, миграције, одлив мозга)

¹⁰² Радно интензивна дјелатност - повећан синергетски ефекат са тржиштем рада

¹⁰³ Обновљив ресурс

5. ВИЗИЈА

Визија, као оптимистична слика о развоју дефинисана је за период од 20 година. Дефиниција Визије је заснована на развојном потенцијалу и даје идеју о стратешким оријентацијама и стању којем се треба дугорочно тежити.

Визија Банке:

Постати најважнији стуб финансијске подршке развоју и инвестицијама у партнерству са приватним сектором и међународним финансијским институцијама и тиме омогућити стварање конкурентне и одрживе привреде Републике Српске.

6. МИСИЈА

Мисија је јасна дефиниција разлога постојања, сврхе или функције коју организација жели постићи, основних производа или услуга које ће купцима нудити и примарних метода којима намјерава постићи своју визију.

Мисија Банке:

Банка жели преузети водећу улогу у развоју и диверсификацији финансијског тржишта које ће бити способно да у потпуности одговори потребама економских субјеката Републике Српске.

На основу визије Банке, а као саставни дио њене мисије, у даљем тексту су детаљно описани стратешки и приоритетни циљеви Банке.

7. СТРАТЕШКИ И ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉЕВИ

Идентификација и дефинисање стратешких циљева врши се у складу са визијом, при чему њихово остваривање треба бити временски и просторно реално. Уобичајен период дефинисања статешких циљева је 5 година.

Стратешки циљеви банке су интегрисани у називу ове институције: **ИНВЕСТИЦИЈЕ и РАЗВОЈ**.

Стратешки циљеви су основа за извођење приоритетних циљева и дефинисање мјера за њихово остварење, из којих даље произилазе програми, подпрограми и/или активности.

Стратешки и приоритетни циљеви Банке утврђени су у складу са дугорочним циљевима Економске политике Владе Републике Српске како слиједи:

- одржив макроекономски раст,
- изградња друштва заснованог на знању,
- уравнотежен регионални развој,
- повећање запослености и стандарда становништва,
- заустављање социјалног раслојавања и смањење сиромаштва,
- прикључење ЕУ кроз Споразум о стабилизацији и придруживању,
- смањење криминала и корупције и
- рационализација и повећање ефикасности државне управе.

Преглед стратешких и приоритетних циљева Банке дат је у Табели бр. 32., док је збирни преглед приоритетних циљева, мјера, програма и подпрограма/активности приказан у Прилогу бр.1. овог документа.

Табела бр. 32.: Преглед стратешких и приоритетних циљева Банке

Стратешки циљеви	Приоритетни циљеви
ПОВЕЋАЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА и РАЗВОЈ	1. Унапређење пољопривредне производње
	2. Подршка малом и средњем предузетништву
	3. Стамбено – пословна изградња
	4. Изградња инфраструктурних објеката у Републици Српској
	5. Повећање запослености
	6. Подршка производњи за смањење спољнотрговинског дефицита
	7. Равномјеран регионалан развој
	8. Унапређење корпоративног управљања и тржишта капитала
	9. Ефикасан процес спровођења приватизације и реструктурирање предузећа у контексту приватизације
	10. Подршка инвестицијама
	11. Заштита животне средине

Напријед наведене циљеве Банка ће остваривати кроз процес координисаног професионалног управљања имовином фондова Републике Српске, а у складу са усвојеним планом и пословном политиком те законима који прописују врсте и начин улагања имовине тих фондова.

Из циљева се може закључити да Банка својим активностима има задатак да активно ради на креирању пословног окружења за развој привреде Републике Српске, повећању конкурентности предузећа, порасту запослености, подршци приватизованим предузећима у остварењу дефинисаних циљева, те уравнотежењу развоја регија што је и дефинисано Статутом Банке.

8. МЈЕРЕ И ПРОГРАМИ

Полазна основа за дефинисање конкретних мјера, програма и активности за реализацију напријед наведених циљева је SWOT анализа. Из SWOT анализе за цјелокупан привредни амбијент Републике Српске дедуктивном методом изведене су три парцијалне (секторске) SWOT анализе: за пољопривредни сектор са акцентом на прехранбену индустрију, за мала и средња предузећа и за грађевинарство¹⁰⁴.

Потребно је навести да су се при изради SWOT анализе и одређивању конкурентских/компаративних предности одређених дјелатности узели у обзир макроекономски показатељи (удио у БДП-у и интерсекторска повезаност), претходно искуство и традиција у дјелатностима, постојећи капацитети, потенцијали раста дјелатности на домаћем и међународном тржишту као и препреке које ометају тај раст.

Након извршене анализе привреде Републике Српске, развијене су мјере и програми који произилазе из приоритетних циљева те активности које ће омогућити њихову реализацију.

Дефинисање листе мјера одвијало се по сљедећим корацима:

а) *Груби списак потенцијалних економских мјера.* Ова активност је укључивала експертне групе, била је вођена кроз неколико „brainstorming” састанака и проширена додатно прикупљеним и јавно доступним секундарним подацима (стратегичке локалних заједница, подаци Владе Републике Српске и ресорних министарстава, привредних комора и слично).

б) *Детаљно разрађивање потенцијалне листе мјера.* Ова активност је захтјевала навођење специфичних проблема у привреди те главних активности кроз које би се ти проблеми ријешили; вршена је разрада очекиваних резултата и одређени су индикатори за мјерење резултата.

в) *Идентификација критеријума за одабир мјера.* При одређивању приоритетних мјера кориштени су сљедећи критеријуми:

- Да ли су расположиви ресурси за реализацију мјере?
- Колико конкретна мјера утиче на реализацију циља?
- Да ли мјера омогућава самоодрживост конкретног пројекта?
- Колики је синергетски ефекат са осталим мјерама?
- Да ли је конкретна мјера компатибилна са осталим мјерама?
- Колико дуг временски период је потребан за прве резултате?
- Има ли потенцијалних негативних ефеката?

г) *Дефинисање конкретних мјера* за реализацију приоритетних циљева.

Из утврђених мјера произашли су конкретни програми, а из програма активности путем којих ће Банка дјеловати на реализацији стратешких циљева.

Финансијски производи Банке биће креирани у складу са дефинисаним активностима. Атрактивност, а самим тим и пласман финансијских производа, у великој мјери зависи од стања, потреба и промјена на тржишту те ће се периодично вршити њихова ревизија, измјене и побољшања. Финансијски производи ће бити дефинисани у посебним актима Банке који ће се усвајати по истој процедури као и Стратегија Банке.

¹⁰⁴ SWOT анализа за грађевински сектор није представљена у овом документу.

8.1. Приоритетни циљ број 1.: Унапређење пољопривредне производње

Потенцијали и перспективе сектора пољопривреде у Републици Српској приказане су у претходним дијеловима овог документа. Као што је наведено у SWOT анализи за сектор пољопривреде, са акцентом на прехрамбену индустрију, Република Српска посједује значајне потенцијале и реалне могућности за развој овог сектора. Компаративне предности Републике Српске у сектору пољопривреде, посебно прехрамбене индустрије, евидентне су не само у односу на државе у окружењу него и шире.

Са друге стране, идентификована су значајна ограничења и пријетње за развој пољопривреде, првенствено распарчаност и уситњеност пољопривредних парцела, недовољна или неадекватна помоћ државе, проблеми пласмана производа на тржишту, слаб и неадекватан ниво понуде финансијских производа за пољопривредне произвођаче итд.

Процес унапређења пољопривредне дјелатности подразумијева паралелне активности на измјени и унапређењу важећих законских прописа, обезбјеђења финансијских стимуланса за пољопривредну производњу, промовисања савремених начина удруживања пољопривредника итд.

Унапређење пољопривредне дјелатности имало би вишеструке позитивне ефекте на макроекономске показатеље у Републици Српској, првенствено кроз повећање БДП-а и смањење незапослености, а потом и на смањење дефицита платног биланса.

У Републици Српској је дошло до пораста издвајања за субвенције у посљедњем периоду: у 2006. години 41, 06 милиона КМ, док су планиране субвенције за 2007. годину 60 милиона КМ. Значај пољопривреде за развој Републике Српске потврђује и доношење Стратегије средњорочног развоја пољопривреде и села, у којој је планирано повећање процента издвајања из буџета: са 4% до 2005 год. на 6-8% до 2015. године .

Банка ће дјеловати у правцу унапређења пољопривредне производње кроз сљедеће мјере:

Мјера 1.1. : Развој финансијских инструмената за подршку пољопривреди

Због специфичности пољопривреде пласман средстава у ову област је јако ризичан. Осим проблема обезбјеђења кредита ту се јављају и потребе за дужим грејс периодом због сезонске компоненте, проблем осигурања тих кредита односно приноса од елементарних непогода, те чињеница да се ради о индивидуалним произвођачима. Посебан проблем односи се на опортунитетне трошкове регистрације пољопривредних произвођача чији су мјесечни приходи често недовољни за измиривање доспјелих обавеза. Поред тога, скупе или никакве полисе осигурања у пољопривреди представљају значајан проблем ситним произвођачима који ју себи не могу приуштити, а самим тим ни винкулирати на комерцијалну банку која би им по том основу дала боље услове кредитирања. Сви ови проблеми узрокују висок ризик пољопривредних кредита па је њихова понуда веома ограничена и услови су јако неповољни (нпр. каматне стопе изразито високе - крећу се чак до 18%). Банка има намјеру креирати стимулативнији начин финансирања који би уважавао специфичне проблеме са којима се овај сектор суочава. Програм и односне активности у оквиру ове мјере приказани су у наставку.

Програм 1.1.1.: Финансијски програм за пољопривредну дјелатност

- 1.1.1.1. Финансирање сточарства и рибарства;
- 1.1.1.2. Финансирање ратарства;
- 1.1.1.3. Финансирање вишегодишњих засада;
- 1.1.1.4. Финансирање микро-бизниса у пољопривреди
- 1.1.1.5. Финансијска подршка за пласман пољопривредних производа.

Мјера 1.2. : Подршка кластерима у пољопривреди

Кластери (енг. „cluster“ што значи хрпа или скупина) се могу дефинисати као повезивање предузећа из истих или сродних сектора привреде. Најчешће се удружују предузећа из сектора који су у фази раста или су атрактивни у земљи или региону. Кластери се заснивају на сету односа између предузећа како би се обезбиједила већа индивидуална и колективна ефикасност и конкурентност. Постоје два облика кластера: хоризонтални (удруживање унутар исте дјелатности) и вертикални (удруживање између сродних група дјелатности)¹⁰⁵.

Подстицај за формирање кластера у пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији је важан циљ Банке у функцији ефикаснијег и ефективнијег искориштавања компаративних предности Републике Српске има у овој области.

Неки од основних циљева хоризонталног и вертикалног увезивања јесу обезбјеђивање сигурног тржишта за пољопривредне произвођаче те, са друге стране, обезбјеђење сигурног извора сировина за прехранбене производне капацитете као значајног услова за континуитет производње. Осим тога, удруживањем снага постиже се боља конкурентност, веће могућности за извоз, виши степен финализације производа.

Реализација ове мјере вршиће се преко сљедећих програма и подпрограма:

Програм 1.2.1.: Финансијски програм за кластеризацију у области пољопривредне дјелатности

- 1.2.1.1. Финансирање набавке пољопривредне механизације
- 1.2.1.2. Финансирање набавке сјемена, садница, стоке итд.
- 1.2.1.3. Финансијска подршка за пласман пољопривредних производа.

Програм 1.2.2. : Техничка подршка кластеризацији у пољопривреди

- 1.2.2.1. Промовисање кластеризације у пољопривреди.

Очекивани резултати од реализације напријед наведених мјера, кроз дефинисане програме и активности су сљедећи:

- Развијени финансијски инструменти за подршку развоју пољопривреде ,
- Успостављена прецизна шема за кредитну подршку пољопривреди,
- Повећање разноврсности финансијских извора,
- Повећани производни капацитети пољопривреде,
- Повезани пољопривредни произвођачи и прехранбени капацитети,
- Ефикасније кориштење пољопривредног земљишта,
- Повећан број запослених у пољопривреди и прехранбеној индустрији,
- Повећан извоз пољопривредних производа.

¹⁰⁵ Нпр. између предузећа из пољопривредног сектора и предузећа из прехранбене индустрије - различите фазе обраде.

Индикатори за мјерење успјешности у реализацији овог циља су:

- Број поднесених захтјева за финансирање,
- Број одбијених захтјева и анализа разлога за одбијање (да би се идентификовао проблем и реаговало у правом смјеру),
- Број подржаних пољопривредних произвођача,
- Број подржаних кластера,
- Број подржаних пројеката за производњу органске хране,
- Број новозапослених радника у пољопривреди,
- Вриједности новоинсталираних капацитета (на годишњем нивоу),
- Покривеност увоза извозом пољопривредних производа,
- Промјена вриједности производње пољопривредних производа ,
- Промјена вриједности извоза пољопривредних производа.

8.2. Приоритетни циљ број 2.: Подршка малом и средњем предузетништву

Дефиниција малих и средњих предузећа није јединствена у међународним оквирима, а осим тога она се временом и мијења. У принципу се прави разлика између малих и средњих предузећа¹⁰⁶ на једној и великих предузећа на другој страни. SWOT анализа за мала и средња предузећа приказана у четвртој дијелу Стратегије указује на постојање значајних капацитета и могућности да МСП постану генератор будућег развоја Републике Српске.

Мала и средња предузећа директно утичу на раст стопе запослености, бољу искориштеност постојећих ресурса, равномјернији развој урбаних и мање урбаних подручја, привлачење страних инвеститора итд. Међутим, постојеће пословно окружење, степен развоја инфраструктуре, структура понуде на тржишту радне снаге те недовољна и често неадекватна понуда финансијских производа у Републици Српској ограничавајуће дјелују на развој МСП.

Банка ће, у реализацији приоритетних циљева, директно и индиректно утицати на побољшање стања у напријед наведеним проблематичним сегментима, првенствено путем обезбјеђења квалитетних извора финансирања, подстицање унапређења и усклађивања законодавног оквира, промовисање савремених начина и облика интеграције МСП итд.

На бази напријед наведеног, идентификоване су кључне мјере, програми и активности, којима ће Банка омогућити испуњење овог циља и пружити подршку оснивању и развоју малог и средњег предузетништва у Републици Српској.

¹⁰⁶ Према нормативима ЕУ, мала и средња предузећа су сва самостална предузећа, која запошљавају мање од 250 лица, и имају годишњи промет од највише 50 милиона евра или чија сума годишњег биланса износи највише 43 милиона евра.

У Републици Српској, предузећа се према величини разврставају на микро, мала и средња у зависности од просјечног броја запослених, укупног прихода од продаје и збира билансне активе. Мала предузећа се дефинишу као правна лица која: (1) Запошљавају просјечно годишње од 11 до 50 радника (за микро до 10 радника), (2) Остварују укупни годишњи приход од продаје до 4.000.000 КМ, или (3) Збир билансне активе до 2.000.000 КМ. Средња предузећа су правна лица која: (1) Запошљавају просјечно годишње од 51 до 250 радника, (2) Остварују укупни годишњи приход од продаје до 20.000.000 КМ или (3) Имају збир билансе активе до 10.000.000 КМ.

Мјера 2.1. Развој финансијских инструмената за подршку МСП

МСП су, између осталог, суочене са ограниченом и недовољном а често и неадекватном понудом финансијских производа од стране комерцијалних банака и других финансијских институција. С обзиром на улогу и значај МСП у реализацији стратешких циљева Банке, биће развијени финансијски инструменти који ће стимулативно дјеловати на развој овог сегмента привреде.

У провођењу ове мјере, Банка ће развити широку лепезу финансијских производа фаворизујући при томе савремене начине и облике финансирања емисијом хартија од вриједности (акција и обвезница). Фокус Банке је на идентификацији тржишних ниша, односно посебних група МСП која немају или којима је отежан приступ изворима финансирања (пољопривреда, start-up, ...) те развијање адекватних финансијских производа за исте. Поред тога, а у функцији повећања конкурентности на домаћем и иностраном тржишту, Банка ће стимулисати увођење стандарда квалитета у МСП.

При реализацији ове мјере, Банка ће користити постојећу инфраструктуру финансијских организација и институција у Републици Српској те стимулисати конкуренцију, а све у циљу обезбјеђења што повољнијих услова за крајње кориснике средстава. Програм и активности у оквиру ове мјере су приказани у наставку.

Програм 2.1.1.: Финансијски програм за мала и средња предузећа

- 2.1.1.1. Финансирање набавке основних и обртних средстава;
- 2.1.1.2. Финансирање увођења стандарда квалитета;
- 2.1.1.3. Финансирање start-up предузећа.

Мјера 2.2. Подршка кластерима малих и средњих предузећа

Повезивање предузећа у кластере представља ефикасан начин за јачање конкурентности предузећа, са посебним акцентом на њихово оспособљавање да производе робе и услуге вишег степена прераде са већим удјелом додатне вриједности.

Кључна предност кластера лежи у географској, културној и институционалној близини и усклађености субјеката који их формирају. Близина омогућава дјелење снага и средстава, заједничке активности захтјевају заједничку визију, заједничке циљеве, а личне и друштвене везе јачају поверење и омогућавају бржи проток информација.

Развојем кластера у Републици Српској остварило би се низ побољшања: оптимизирала би се величина предузећа, остварио би се бољи приступ недостајућим факторима производње, снизила би се цијена коштања, заједнички би се користиле одређене административне и рачуноводствене услуге, омогућио би се сигурнији пласман на тржиште и сл., што би резултирало повећањем конкурентске способности МСП.

Провођење ове мјере биће извршено кроз доље наведене програме и активности.

Програм 2.2.1.: Финансијски програм за кластеризацију малих и средњих предузећа

- 2.2.1.1. Финансирање набавке основних и обртних средстава
- 2.2.1.2. Финансирање истраживања и развоја
- 2.2.1.3. Финансирање увођења стандарда квалитета

Програм 2.3.1.: Техничка подршка кластерима малих и средњих предузећа

- 2.3.1.1. Промовисање кластеризације малих и средњих предузећа.

Очекивани резултати од реализације напријед наведених мјера, кроз дефинисане програме и активности су сљедећи:

- Развијени финансијски инструменти за развој МСП сектора;
- Повећане могућности МСП сектора за кориштење финансијских извора;
- Успостављена шема - услови финансирања који су тачно прецизирани са комерцијалним банкама за МСП;
- Повећане могућности повезивања предузећа;
- Побољшана сарадња чланова кластера путем размјене информација и знања ресурса и техничке експертизе, што води смањивању трансакционих трошкова, повећању конкурентности и техничких иновација;
- Повећање броја запослених;
- Повећање пословних иницијатива (start-up предузећа).

Индикатори за мјерење успјешности у реализацији овог циља су:

- Број обрађених захтјева за финансирање МСП;
- Број одбијених захтјева и анализа разлога за одбијање (да би се идентификовао проблем и реаговало у правом смјеру);
- Број и вриједност одобрених пројеката за финансирање;
- Број нових радних мјеста у МСП;
- Квалификациона структура нових радних мјеста;
- Просјечан износ пласираних средстава на једног новозапосленог радника;
- Вриједност новоинсталираних капацитета;
- Вриједност потенцијала годишње производње новоинсталираних капацитета на годишњем нивоу;
- Број новооснованих предузећа;
- Број новоформираних кластера;
- Број поднесених и подржаних пројеката за различите врсте повезивања МСП.

8.3. Приоритетни циљ број 3. : Стамбено - пословна изградња

Девастирање и уништавање грађевинских објеката и крупне миграције усљед ратних дешавања узрок су изражене стамбене проблематике за велики дио становништва Републике Српске. Неријешено стамбено питање узрок је бројних неповољних посљедица на економске и социјалне прилике у Републици Српској (одлазак младих људи у иностранство, низак ниво наталитета итд.).

У процесу транзиције укинута су фондови самодоприноса за станоградњу те се стамбено питање може ријешити само куповином властитим средствима. Куповина или изградња нових или санација и реконструкција постојећих стамбених јединица захтјева значајна финансијска средства којима највећи дио породица у Републици Српској не располаже. Расположиви извори за финансирање куповине, изградње или реконструкције стамбених јединица нису, или су тешко доступни свим категоријама становништва, посебно онима којима су најпотребнији.

Банка ће, кроз идентификацију циљних група становништва и креирање финансијских производа за исте, дјеловати на рјешавање стамбених проблема угрожених социјалних група или социјалних група од посебног интереса за Републику Српску.

Поред наведеног, Банка ће средства Фонда становања Републике Српске инвестирати у изградњу стамбено - пословних објеката и на тај начин утицати на страну понуде стамбених јединица и омогућити повољније услове за рјешавање стамбеног питања у Републици Српској.

У функцији напријед наведеног, Банка је развила доље наведене мјере.

Мјера 3.1. Развој финансијских инструмената за стамбено збрињавање посебних категорија становништва

Финансијске производе намјењене за рјешавање стамбеног питања у Републици Српској карактеришу релативно неповољни услови за корисника и отежан приступ за одређене категорије становништва. Велика потражња за средствима Фонда становања Републике Српске указала је на адекватност овог начина финансирања рјешавања стамбеног питања. Банка ће, кроз ову мјеру, утицати на повећање броја и побољшање квалитета финансијских производа – првенствено кредита циљним групама становништва (породицама са више дјеце, младим брачним паровима који су универзитетски образовани те осталим посебним категоријама становништва).

Програм и активности који ће омогућити провођење ове мјере приказани су у наставку.

Програм 3.1.1. Финансијски програм за стамбено збрињавање

- 3.1.1.1. Финансирање куповине стамбених јединица;
- 3.1.1.2. Финансирање изградње стамбених јединица (за властиту употребу) ; Финансирање санације и реконструкције стамбених јединица (за властиту употребу);
- 3.1.1.3. Изнајмљивање стамбених јединица са опцијом преласка у власништво.

Мјера 3.2. Инвестиције у изградњу стамбено – пословних објеката

Иако су кроз програме Фонда становања Републике Српске је у протеклом периоду постигнути значајни резултати, идентификована је потреба активног учешћа и на страни понуде на тржишту некретнина/станова путем инвестирања средстава у изградњу стамбено - пословних објеката.

Изградња стамбено - пословних објеката допринијеће јачању конкуренције на тржишту некретнина/станова и могућност утицаја на формирање ниже (прихватљивије) цијене квадратног метра стамбеног простора. Поред тога, Банка ће имати могућности да развије и алтернативне начине рјешавања стамбене проблематике популације у Републици Српској (нпр. кроз изнајмљивање станова са опцијом преласка у власништво након одређеног периода) те да оствари приходе продајом пословних простора на тржишту.

Програм и активност који су у функцији реализације ове мјере су приказани у наставку.

Програм 3.2.1.: Инвестиције у изградњу стамбено - пословних објеката

- 3.2.1.1. (Ко) финансирање изградње стамбено - пословних објеката

Очекивани резултати реализације напријед наведених мјера, кроз дефинисане програме и активности су сљедећи:

- Стамбено збрињавање припадника посебних категорија становништва;
- Омогућавање приступа финансирању под повољнијим условима посебним категоријама становништва, ;
- Унапређење конкурентности грађевинског сектора;
- Додатно запошљавање радника;
- Развој тржишта капитала (кроз емисију хипотекарних обвезница).

Индикатори за мјерење успјешности у реализацији овог циља су:

- Број захтјева и одобрених финансијских средстава;
- Број и вриједност одбијених захтјева и анализа разлога за одбијање (да би се идентификовао проблем и реаговало у правом смјеру);
- Површина изграђеног стамбеног простора (финансирано из средстава Фонда становања Републике Српске);
- Постигнута разлика у цијени квадратног метра изграђеног стамбеног простора и важеће тржине цијене (исте или сличне категорије);
- Број збринутих припадника посебних категорија становништва.

8.4. Приоритетни циљ број 4.: Изградња инфраструктурних објеката у Републици Српској

Развијена и изграђена инфраструктура представља окосницу за развој сваке економије. Изградња инфраструктурних објеката захтјева значајне инвестиције што је, посебно у економијама у транзицији, велики проблем.

Услови и рокови савременог пословања постављају пред Републику Српску крупне захтјеве за успостављање адекватне инфраструктуре, посебно у домену саобраћаја. Поред изградње Коридора Vc, који ће Босни и Херцеговини омогућити интеграцију у Пан-европску транспортну мрежу, неопходно је озбиљно приступити изградњи, реконструкцији и модернизацији остале саобраћајне инфраструктуре (регионални, магистрални и локални путеви, жељезница и сл.).

Инвестиције у изградњу саобраћајне инфраструктуре позитивно ће се одразити како на реализацију осталих приоритетних циљева банке, тако и на остварење развојних циљева Републике Српске. С тим у вези, од посебног је значаја нагласити позитивне ефекте на привлачење страних инвестиција, стимулисање развоја сектора у којима Република Српска има компаративне предности (туризам, МСП, и сл.), равномјернији регионални развој итд.

Банка је чврсто определијелена да, кориштењем расположивих средстава у законом прописаном оквиру, активно учествује у изградњи инфраструктурних објеката у Републици Српској. У остварењу овог циља, Банка ће промовисати савремене начине финансирања изградње инфраструктурних објеката путем јавног и приватног партнерства. Поред тога, Банка ће фаворизовати емисију обвезница којима ће Република Српска и једнице локалне самоуправе обезбједити средства за финансирање изградње, реконструкције и модернизације инфраструктурних објеката.

Сходно наведеном, Банка планира остварење овог циља кроз доље наведене мјере.

Мјера 4.1. Подршка изградњи, модернизацији и реконструкцији инфраструктурних објеката

Висок степен корелације економског развоја и адекватне инфраструктурне мреже намеће потребу континуираног улагања у изградњу, модернизацију и реконструкцију инфраструктуре. Стање инфраструктурне мреже у Републици Српској није на задовољавајућем нивоу и озбиљна је препрека њеном даљем развоју. С обзиром да изградња, модернизација и реконструкција инфраструктуре захтјева инвестирање значајнијих износа средстава, Банка је оредијељена да, кроз финансијску у техничку помоћ, пружи допринос рјешавању овог проблема у Републици Српској. С тим у вези, развијени су сљедећи програми и активности:

Програм 4.1.1.: Финансијски програм за изградњу, модернизацију и реконструкцију инфраструктуре

4.1.1.1. (Ко)финансирање изградње, модернизације и реконструкције инфраструктуре

Програм 4.1.2.: Програм техничке подршке у повезивању са страним инвеститорима

4.1.2.1. Успостављање и одржавање контаката са (потенцијалним) страним инвеститорима

4.1.2.2. Промовисање инвестирања у изградњу инфраструктуре путем јавно - приватног партнерства

Мјера 4.2. Подршка изградњи, модернизацији и реконструкцији локалне инфраструктуре

Проблеми неизграђене, застарјеле и неадекватне инфраструктуре представљају један од кључних ограничавајућих фактора у развоју локалних заједница. Издвајања из општинских буџета за ове намјене су неријетко лимитирана како величином буџета тако и законским ограничењима за задуживање јединица локалне самоуправе. У циљу подстицања локалних заједница за инвестирање у инфраструктурне пројекте, Банка ће у оквиру ове мјере имплементирати сљедеће програме и релевантне активности:

Програм 4.2.1. Финансијски програм за изградњу, модернизацију и реконструкцију локалне инфраструктуре

4.2.1.1. (Ко) финансирање изградње, модернизације и реконструкције локалне инфраструктуре

Програм 4.2.2.: Програм техничке подршке у повезивању са страним инвеститорима

4.2.2.1. Успостављање и одржавање контаката са (потенцијалним) страним инвеститорима;

4.2.2.2. Промовисање инвестирања у изградњу инфраструктуре путем јавно - приватног партнерства;

4.2.2.3. Имплементација развојних пројеката међународних организација.

Очекивани резултати од реализације напријед наведених мјера, кроз дефинисане програме и активности су сљедећи:

- Развијена и побољшана регионална и локална инфраструктура;
- Створени бољи услови за развој привреде и привлачење СДИ;
- Допринос уједначавању нивоа регионалне развијености;
- Развој тржишта капитала (кроз емисију муниципалних обвезница).

Индикатори за мјерење успјешности у реализацији овог циља су:

- Број поднесених захтјева од општина и градова за финансирање инфраструктурних пројекта;
- Број и вриједност одбијених захтјева и анализа разлога за одбијање (да би се идентификовао проблем и реаговало у правом смјеру);
- Број и вриједност финансираних инфраструктурних пројеката;
- Број општина и градова које су емитовале обвезнице;
- Број и вриједност емитованих обвезница;
- Финансијски услови под којима су обвезнице емитоване.

8.5. Приоритетни циљ број 5.: Повећање запослености

Стопа незапослености је један од индикатора који се најспорије мијења у послеријатном периоду у Републици Српској. Видљив напредак је изостао и то је свакако један од највећих проблема с којима се данас сусрећемо.

Као што је приказано у PEST анализи, званична стопа незапослености у Републици Српској износи 36,2% док према подацима Анкете о радној снази¹⁰⁷, из 2006. године, ова стопа износи 28,5%.

Такође, према статистичким подацима само 2% укупног броја становника је високо образовано, док се сматра да је око 20% неписмено. Ови подаци сугеришу постојање структурних дебаланса на тржишту рада и потребе за преквалификацију и доквалификацију домаћих радника. Ова и друге мјере би требале премостити јаз између понуде и тражњу на тржишту рада и повећати општи образовни ниво становништва Републике Српске.

Реализација активности Банке имаће за посљедицу повећање обима производње, пораст потражње за радном снагом, али и преквалификацију и доквалификацију радне снаге. Повећање броја запослених би повећало опорезиву базу за директне порезе што би водило већим буџетским приходима. Тиме би се остварила повратна веза, преко ефекта јавних инвестиција, на повећање тражње за радном снагом.

¹⁰⁷ Анкета спроведена на узорку од 3.457 домаћинстава из Републике Српске базирана на препорукама и дефиницијама Међународне организације рада (ILO).

Остваривањем стратешких и приоритетних циљева, на дуги рок, могуће је у великој мјери утицати на смањење стопе незапослености у Републици Српској и то кроз слjedeће мјере:

Мјера 5.1.: Развој финансијских инструмената за подршку запошљавању

Покретање инвестиционог циклуса носи са собом низ позитивних ефеката, од којих је најзначајнији отварање нових радних мјеста. Моделом инвестиционог мултипликатора постепено ће доћи до рјешавања кључних дебаланса у економији и побољшања основних макроекономских параметара. Стратешки циљеви Банке захтјевају озбиљан приступ рјешавању проблема незапослености те су, сходно томе, у функцији ове мјере развијена два програма и одговарајуће активности:

Програм 5.1.1. Финансијска подршка за послодавце

- 5.1.1.1. Финансирање запошљавања незапослених лица;
- 5.1.1.2. Имплементација развојних пројеката међународних организација.

Програм 5.1.2. Финансијска подршка за самозапошљавање

- 5.1.2.1. Финансирање самозапошљавања у пољопривреди;
- 5.1.2.2. Финансирање самозапошљавања у предузетништву;
- 5.1.2.3. Финансирање микро-бизниса;
- 5.1.2.4. Имплементација развојних пројеката међународних институција.

Очекивани резултати од реализације напријед наведених мјера, кроз дефинисане програме и активности су слjedeћи:

- Запошљавање нових радника;
- Запошљавање радника у неразвијеним подручјима и смањење сиромаштва;
- Запошљавање тешко запосливих категорија становништва;
- Доквалификација и преквалификација радника.

Индикатори за мјерење успјешности у реализацији овог циља су:

- Број и вриједност поднесених захтјева;
- Број и вриједност одбијених захтјева и анализа разлога за одбијање (да би се идентификовао проблем и реаговало у правом смјеру);
- Број новозапослених радника;
- Квалификациона структура новозапослених радника;
- Број новозапослених радника по привредним дјелатностима;
- Просјечан износ пласираних средстава на једног новозапосленог радника.

8.6. Приоритетни циљ број 6.: Подршка производњи за смањење спољнотрговинског дефицита

Дефицит робног дијела текућег рачуна платног биланса карактеристичан је за скоро све државе у транзицији па тако и за Босну и Херцеговину/Републику Српску. Побољшање овог макроекономског индикатора могуће је кроз смањење увоза и повећање извоза или кроз привлачење страних инвестиција.

За рјешавање проблема спољнотрговинског дефицита неопходан је низ конкретних и координисаних мјера у дужем временском периоду. Потребно је нагласити да у великој мјери испуњење овог циља зависи и од органа власти који су заслужни за креирање укупног привредног амбијента.

Банка ће на реализацију овог циља дјеловати кроз доље наведене мјере.

Мјера 6.1. Развој финансијских инструмената за подршку пројектима за смањење спољнотрговинског дефицита

Технолошко заостајање, високи трошкови производње, лош менаџмент, административне препреке и сл. су основни разлози спољнотрговинског дебаланса у Републици Српској, чак за робе за чију производњу Република Српска има ресурсе и развијене капацитете за производњу. Са друге стране, позиционирање произвођача из Републике Српске на иностраном тржишту отежано је због ниског ниова конкурентности, како по цијени тако и по квалитету. Кључни проблем је неусклађеност са међународним стандардима квалитета која изискује значајне инвестиције, што додатно повећава цијену коштања и неповољно дјелује на цјеновну конкурентност производа. Иако Босна и Херцеговина ужива преференцијални третман при извозу на ЕУ тржиште, из напријед наведених разлога извоз не расте жељеном динамиком.

Финансијска подршка увођењу савремених технологија, уз запошљавање високостручних кадрова, значајно би допринијела како поспјешивању конкурентности домаћих предузећа тако и побољшању цјелокупног привредног амбијента (spillover ефекат).

За реализацију ове мјере, Банка је развила сљедеће програме и активности:

Програм 6.1.1. Финансирање пројеката који за резултат имају смањење трговинског дефицита

- 6.1.1.1. Финансирање пројеката за повећање извоза;
- 6.1.1.2. Финансирање технолошки пропульзивних пројеката ;
- 6.1.1.3. Финансирање увођења стандарда квалите;
- 6.1.1.4. Финансирање кластеризације.

Мјера 6.2. Промоција сектора са компаративним предностима у Републици Српској

Природни ресурси и остали потенцијали представљају значајну компаративну предност Републике Српске чијим се правилним искориштавањем могу остварити значајна побољшања општег стања привреде. Адекватна презентација и упознавање шире јавности – посебно потенцијалних страних инвеститора, о природним и другим потенцијалима Републике Српске неопходан је корак ка стављању у функцију ових ресурса. Потенцијалним инвеститорима је потребно омогућити и олакшати приступ свим информацијама које су потребне за доношење одлука о инвестирању у Републику Српску.

У функцији наведеног, Банка је развила сљедеће програме и активности:

Програм 6.2.1. Креирање базе података

6.2.1.1. Прикупљање и анализа података.

Програм 6.2.2. Техничка подршка у повезивању са страним партнерима

6.2.2.1. Активности на успостављању контаката са потенцијалним инвеститорима;

6.2.2.2. Активности на успостављању контаката са релевантним институцијама.

Очекивани резултати од реализације напријед наведених мјера, кроз дефинисане програме и активности су сљедећи:

- Унапређење конкурентности домаћих предузећа;
- Примјена међународних стандарда у производњи;
- Интензивирање примјене савремених технологија у производњи;
- Пораст вриједности извоза и смањење спољнотрговинског дефицита ;
- Повећање степена искориштености потенцијала Републике Српске;
- Привлачење страних инвестиција.

Индикатори за мјерење успјешности у реализацији овог циља су:

- Број и вриједност поднесених захтјева;
- Број и вриједност одбијених захтјева и анализа разлога за одбијање (да би се идентификовао проблем и реаговало у правом смјеру);
- Вриједност новоинсталираних капацитета извозних предузећа;
- Вриједност потенцијалне производње новоинсталираних капацитета извозних предузећа на годишњем нивоу;
- Број контаката са страним инвеститорима и број пружених информација из базе података о домаћим ресурсима;
- Број и вриједност реализованих страних инвестиција;
- Вриједност новоинсталираних капацитета путем страних инвестиција;
- Вриједност новоинсталираних капацитета путем страних инвестиција по дјелатностима;
- Вриједност планираног повећања извоза.

8.7. Приоритетни циљ број 7.: Равномјеран регионални развој

Забринутост ради неравномјерног регионалног развоја присутна је како у подручјима која заостају у развоју тако и у развијеним регионима. Развијени региони су неријетко иницијатори стимулације развоја неразвијених и мање развијених региона, из разлога што на тај начин отклањају препреке сопственог развоја. Са овом проблематиком су суочене и развијене западне економије.

Проблем неуједначеног и неравномјерног развоја источног и западног дијела Републике Српске представља један од великих изазова за креаторе и имплементаторе економске политике. Поред тога, присутан је и велики јаз у развоју неразвијених и изразито неразвијених општина, са једне и развијених општина, са друге стране.

Негативне посљедице неравномјерног регионалног развоја у Републици Српској манифестују се, првенствено, кроз миграцију становништва (углавном младих) у развијене дјелове Републике Српске, што неповољно утиче на стопу незапослености и погоршава структуру незапослених лица. Са друге стране, значајни рурални потенцијали остају неискориштени и то још више продубљава јаз између развијених и неразвијених региона.

Банка има за циљ подржати пројекте који омогућавају равномјернији регионални развој и стварају предуслове за виши стандард живота у мање развијеним дијеловима Републике Српске. С тим у вези, развијене су сљедеће мјере:

Мјера 7.1. Развој финансијских инструмената за подршку развоју неразвијених подручја

Недовољна и неадекватна понуда финансијских инструмената један је од кључних ограничавајућих фактора развоја јединица локалне самоуправе. Овај проблем посебно долази до изражаја у неразвијеним и изразито неразвијеним општинама те у источном дијелу Републике Српске. Са друге стране, величина буџета и рочна структура обавеза оквир су који опредјељује кориштење додатних средстава за финансирање развоја.

Узевши у обзир актуелне и потенцијалне проблеме неравномјерног регионалног развоја и идентификовану потребу јединица локалне самоуправе за квалитетним изворима финансирања, Банка је у оквиру ове мјере развила сљедеће програме и активности:

Програм 7.1.1. Финансијски програм за изразито неразвијене и неразвијене општине

- 7.1.1.1. Финансирање развоја локалних заједница;
- 7.1.1.2. Финансирање пројеката у складу са стратегијом локалног економског развоја;
- 7.1.1.3. Имплементација развојних пројеката међународних организација.

Програм 7.1.2. Финансијски програм за источни дио Републике Српске

- 7.1.2.1. Финансирање развоја локалних заједница;
- 7.1.2.2. Финансирање пројеката у складу са стратегијом локалног економског развоја;
- 7.1.2.3. Имплементација развојних пројеката међународних организација.

Мјера 7.2. Промоција сектора са компаративним предностима у неразвијеним подручјима

Неразвијена подручја у Републици Српској су, у правилу, географски дислоцирана од центра, са отежаним приступом, руралним амбијентом и, у највећем броју случајева, значајним природним ресурсима који нису искориштени. Природни потенцијали представљају компаративну предност чијим кориштењем може доћи до значајног побољшања економских и социјалних параметара у Републици Српској.

Привлачење инвеститора, посебно страних, у мање развијена или неразвијена подручја довешће до покретања инвестиционог циклуса, а моделом инвестиционог мултипликатора позитивни ефекти биће пренесени и на остварење осталих приоритетних циљева Банке.

Препознавајући значај потпуне и исправне презентације у циљу анимирања (страних) инвеститора да улажу у развој неразвијених региона, Банка ће интензивно радити на реализацији ове мјере путем:

Програм 7.2.1. Креирање базе података

7.2.1.1. Прикупљање и анализа података.

Програм 7.2.2. Техничка подршка у повезивању са инвеститорима

7.2.2.1. Активности на успостављању контаката са потенцијалним инвеститорима;

7.2.2.2. Активности на успостављању контаката са релевантним институцијама.

Очекивани резултати од реализације напријед наведених мјера, кроз дефинисане програме и активности су сљедећи:

- Пораст инвестиција и запослености у источном дијелу и неразвијеним дијеловима Републике Српске;
- Повећање производних капацитета и конкурентности у источном дијелу и неразвијеним дијеловима Републике Српске;
- Побољшање квалитета живота и смањење сиромаштва у источном дијелу и неразвијеним дијеловима Републике Српске;
- Уједначенији регионални развој Републике Српске;
- Спречавање одласка младих људи из руралних подручја у градске средине.

Индикатори за мјерење успјешности у реализацији овог циља су:

- Број и вриједност поднесених захтјева;
- Број и вриједност одбијених захтјева и анализа разлога за одбијање (да би се идентификовао проблем и реаговало у правом смјеру);
- Вриједност нових инвестиција у источни дио Републике Српске и у неразвијена подручја;
- Вриједност новоинсталираних капацитета у источном дијелу Републике Српске и у неразвијеним подручјима;
- Вриједност потенцијалне производње новоинсталираних капацитета предузећа на годишњем нивоу на овим подручјима;
- Број новозапослених радника;
- Квалификациона структура нових радних мјеста;
- Просјечан износ пласираних средстава на једног новозапосленог радника.

8.8. Проиритетни циљ број 8.: Унапређење корпоративног управљања и тржишта капитала

Корпоративно управљање подразумијева облик правне и функционалне основе преноса управљачких овлашћења са акционара на менаџмент, у коме се, усљед раздвајања функција власништва и управљања, као негативне посљедице могу појавити информациона асиметрија и агенцијски трошкови. У циљу спречавања ових негативних посљедица креирани су стандарди корпоративног управљања.

Успјешно корпоративно управљање представља битан фактор у привлачењу инвестиција, с обзиром да утиче на тржишну цијену и привлачност предузећа за потенцијалне инвеститоре. Сам концепт корпоративног управљања заснива се на одговорности и транспарентности, а изградња ефикасног корпоративног управљања обухвата три кључне области: контролу менаџмента, извјештавање акционара и њихово укључивање у доношење важних одлука, те мониторинг и процјену дугорочних развојних стратегија и рада предузећа уопште. Суштина проблема ефикасног управљања се своди на стварање механизма који осигуравају да менаџмент ради у корист предузећа, власника, запослених, државе и других интересних група.

Други битан фактор у привлачењу нових инвестиција представља и развијеност тржишта капитала и његових институција које гарантују транспарентност и фер однос свих учесника на истом.

Банка ће у реализацији овог циља играти значајну улогу кроз доље наведене мјере.

Мјера 8.1. Јачање управљачких и менаџерских капацитета

Примјена основних принципа корпоративног управљања у предузећима у Републици Српској представља елементарни корак ка утврђивању механизма функционисања и заштите носилаца различитих интереса у акционарским друштвима (постојећи и потенцијални акционари, кредитори, повјериоци, запослени, управа, надзорни одбор и држава). Неопходно је ограничити слободу доношења одлука менаџмента компанија без сазивања скупштина акционара, односно дисциплиновати менаџмент да управљају компанијом у најбољем интересу акционара. Проблем је и у недовољној информисаности акционара о њиховим правима, а усљед уситњености власништва процес доношења одлука је усложен. Јачањем управљачких и менаџерских капацитета кроз доље наведене програме, Банка ће утицати на јачање одговорности и транспарентности пословања акционарских друштава у Републици Српској.

Програм 8.1.1. Програм за јачање управљачких и менаџерских капацитета

8.1.1.1. Учешће у управљању одабраним предузећима;

8.1.1.2. Промовисање примјене стандарда корпоративног управљања.

Мјера 8.2. Активно учешће на тржишту капитала

Законске одредбе из сета закона о Банци право су, али и обавеза, Банке да активно учествује на тржишту капитала. Банка ће, куповином, продајом и емитовањем хартија од вриједности, одржавати адекватну структуру портфеља фондова којима управља и на тај начин обезбједити усмјеравање средстава фондова којима управља у инвестиције и развој. Са друге стране, Банка ће, као институционални инвеститор, утицати на усмјеравање и корекцију кретања и стимулативно дјеловати на обим, вриједност и динамику активности на тржишту капитала у Републици Српској.

Програм 8.2.1.: Програм за управљање портфељом фондова којима управља Банка

8.2.1.1. Продаја хартија од вриједности из портфеља фондова којима управља Банка;

8.2.1.2. Куповина хартија од вриједности;

8.2.1.3. Емитовање хартија од вриједности.

Мјера 8.3. Подстицање развоја тржишта капитала

Развијено и уређено тржиште капитала предуслов је за развој савремене и конкурентне привреде, првенствено из разлога што тржишним учесницима олакшава приступ изворима финансирања и осигурава транспарентност и сигурност у пословању те поспјешује профитабилност, ликвидност, дисперзију ризика и утиче на очување и увећање реалне вриједности капитала. Финансијски производи Банке биће конципирани на начин да подстичу привредне субјекте и јединице локалне самоуправе на активно учешће на тржишту капитала, што ће се позитивно одразити на проширење и продубљивање тржишта. Банка ће реализовати ову мјеру кроз слjedeће програме:

Програм 8.3.1.: Програм за подстицање развоја тржишта капитала

8.3.1.1. Савјетодавна подршка емисијама хартија од вриједности;

8.3.1.2. Промовисање емитовања хартија од вриједности као начина обезбјеђења средстава.

Очекивани резултати од реализације напријед наведених мјера, кроз дефинисане програме и активности су слjedeћи:

- Развијање свијести о важности корпоративног управљања
- Бољи резултати у раду предузећа и активније укључивање на тржиште капитала;
- Креирање додатних извора финансирања кроз увођење нових инструмената на тржиште капитала те уједно повећање ликвидности предузећа;
- Бољи пословни резултати предузећа у којима Банка има активног представника у скупштини акционара;
- Смањење броја предузећа у којима је власник акција држава;
- Повећање броја предузећа регистрованих као акционарска друштва;
- Проширење и продубљивање тржишта капитала у Републици Српској.

Индикатори за мјерење успјешности у реализацији овог циља су:

- Број сазваних и одржаних скупштина акционара у појединим предузећима;
- Број одржаних скупштина акционара на којима је присуствовао представник државног капитала;
- Промјена вриједности портфеља фондова којима управља Банка;
- Број новоуврштених предузећа на берзанско тржиште;
- Број различитих ХОВ тргованих на тржишту капитала (ширина тржишта);
- Квантитет и вриједност тргованих ХОВ на тржишту капитала (дубина тржишта);
- Број предузећа које су извршиле докапитализацију емисијом ХОВ;
- Вриједност докапитализације предузећа кроз емисије ХОВ;
- Број предузећа који је извршио пререгистрацију из ДОО у АД.

8.9. Приоритетни циљ број 9.: Ефикасан процес спровођења приватизације и реструктурирање предузећа у контексту приватизације

Као и остале земље у транзицији, Босна и Херцеговина/Република Српска се суочила са неопходношћу увођења тржишне економије и приватног власништва, као битних претпоставки успјешног економског развоја.

У настојању да оствари поменуте претпоставке Босна и Херцеговина се определијелила за модел приватизације, који представља комбинацију масовне или "ваучерске" приватизације, путем бесплатне подјеле дијела државног капитала грађанима кроз ваучере те комерцијалних метода продаје. Примјеном наведених метода у периоду од 1999. до априла 2007. године у Републици Српској је приватизовано укупно 688 предузећа или 63% од укупног броја предузећа укључених у процес приватизације.

Новим Законом о приватизацији државног капитала у предузећима¹⁰⁸ уведене су извјесне новине у начин провођења процеса приватизације, са циљем ефикаснијег и бржег провођења процеса продаје државног капитала у предузећима у Републици Српској. С тим у вези, Банка преузима улогу овлаштеног продавца државног капитала у предузећима.

Поред улоге овлаштеног продавца, Банка узима учешће у процесу приватизације путем управљања Акцијским фондом и Фондом за реституцију у чијим портфељима се налазе акције ових предузећа.

Ефикасно провођење приватизације кључна је детерминанта успјешне транзиције ка тржишној економији те ће, с тим циљем, Банка радити на примјени сљедећих мјера:

Мјера 9.1. Продаја капитала у поступку приватизације

Законом о приватизацији државног капитала у предузећима, из јуна 2006. године, Банка је преузела улогу овлаштеног продавца државног капитала у Републици Српској. Сходно наведеном, Банка је преузела активности припреме предузећа за поступак приватизације те реализацију самог процеса, примјеном једне од метода дефинисаних поменутиим законом. Банка ће настојати да идентификује предузећа у којима приватизација није могућа те предлагати адекватне начине за рјешавање статуса истих.

Програм 9.1.1. Програм за дефинисање и реализацију плана приватизације

9.1.1.1. Дефинисање плана приватизације

9.1.1.2. Реализација плана приватизације

Програм 9.1.2. Програм за рјешавање статуса предузећа у којима није могућа приватизација

9.1.2.1. Идентификација предузећа у којима није могућа приватизација

9.1.2.2. Иницирање покретања стечаја (или ликвидације)

Мјера 9.2. Реструктурирање предузећа оптерећених дуговима

У циљу успјешније продаје предузећа која су предмет приватизације, законом је омогућено њихово финансијско реструктурирање путем конверзије дуга у акције. Банка ће у овом процесу имати активну улогу кроз пружање савјетодавне подршке предузећима у припреми програма реструктурирања, а затим анализи истих због давања мишљења о прихватљивости самог реструктурирања. Осим наведеног, Банка ће сарађивати са предузећима и у провођењу других облика реструктурирања, као и пружању финансијске подршке истим.

¹⁰⁸ Јун, 2006. године

Програм 9.2.1. Програм за реструктурирање предузећа

9.2.1.1. Активно учествовање у финансијском реструктурирању предузећа

9.2.1.2. Финансирање реструктурирања

9.2.1.3. Имплементација пројеката/грантова међународних организација

Мјера 9.3. Усмјеравање прихода од продаје

Приходе прикупљене у поступку приватизације Банка ће настојати користити на начин који ће обезбиједити даље јачање и развој предузећа и тржишта капитала те као коначан резултат увећање ових средстава. Ово подразумијева, прије свега, улагања у разне облике ХоВ, укључујући корпоративне, државне и муниципалне обвезнице те акције емитената из Републике Српске као и предузећа у поступку реструктурирања.

Програм 9.3.1. Програм за усмјеравање прихода од продаје

9.3.1.1. Идентификација потенцијалних могућности за инвестиције

Мјера 9.4. Контрола извршења обавеза из уговора о приватизацији

Редовним контролама, које се врше у годинама након приватизације у стратешким предузећима, настоји се осигурати да купци државног капитала извршавају уговором преузете обавезе. Ово се првенствено односи на контролу извршења обавезе инвестирања, задржавање претежне дјелатности, реализацију плана запошљавања те извршење других уговорених обавеза и предузимање предвиђених активности у случају неиспуњења истих.

Програм 9.4.1. Програм за праћење и контролу извршења обавеза

9.4.1.1. Праћење и контрола извршења уговорних обавеза

Очекивани резултати од реализације напријед наведених мјера, кроз дефинисане програме и активности су сљедећи:

- Успјешно реструктурирање неприватизованих предузећа;
- Повећање заинтересованости инвеститора за реструктурирана предузећа;
- Убрзавање процеса приватизације;
- Максимизација приватизационих прихода у билансу са циљевима развоја, запошљавања и инвестиција у процесу приватизације;
- Побољшање пословања предузећа која су реструктурирана ;
- Покретање стечајева (или ликвидације) код предузећа без перспективе.

Индикатори за мјерење успјешности у реализацији овог циља су:

- Број реструктурираних предузећа;
- Номинална вриједност дуга претвореног у акције процесу реструктурирања;
- Број приватизованих предузећа;
- Износ прихода од реализованих приватизација, укупно и по предузећима;
- Број уговорених циљева које су стратешки партнери преузели уговором о приватизацији (преглед вриједности или количине);
- Број испуњених циљева које су стратешки партнери преузели уговором о приватизацији (преглед вриједности или количине);
- Број потенцијалних купаца у току и након реструктурирања предузећа;
- Број покренутих стечајева.

8.10. Приоритетни циљ број 10.: Подршка инвестицијама

Подршка страним директним инвестицијама има за циљ повећање конкурентности домаћих предузећа (кроз трансфер технологије и know-how-a, модернизацију производње, пораст продуктивности), увезивање предузећа која су предмет СДИ у међународне производне ланце, освајање нових тржишта, повећање извоза, уплив дугорочног капитала, пораст запослености и побољшање међународне перцепције о сигурности домаће економије. Поред наведеног, СДИ имају значајну улогу у процесу приватизације и економске транзиције јер доводе до ублажавања негативних ефеката ових процеса, прије свега повећане незапослености проузроковане стечајним поступцима и ликвидацијама предузећа. Инострани капитал, инвестиран у предузећа у процесу приватизације, доприноси ревитализацији тих привредних субјеката и њиховом опстанку на тржишту.

За привлачење СДИ неопходно је континуирано радити на побољшању пословног амбијента те користити различите стимулативне методе за подстицање инвестиција. Квалификована радна снага, повољан географски положај те природни ресурси нису довољни за позитиван имиџ државе, већ је потребна и агресивна промоција конкурентних/компаративних предности Републике Српске.

Влада Републике Српске проводи¹⁰⁹ активну политику стварања повољних услова за привлачење СДИ. Координирани напори Владе Републике Српске и Банке, посебно у домену подстицаја приватизације великих предузећа, требали би резултовати у рекордном порасту прилива СДИ, што би могло да створи значајан инвестициони циклус репетитивног карактера. Конкретне мјере Банке у домену подршке инвестицијама, првенствено страним, приказане су у наставку.

Мјера 10.1. Развој финансијских инструмената за подршку инвестицијама у Републику Српску

Привлачење страних инвестиција је један од предуслова успјешне транзиције ка тржишној економији и покретања цјелокупне привредне активности. Упркос бројним иницијативама на нивоу Босне и Херцеговине/ Републике Српске за обезбјеђења адекватних услова за прилив страних инвестиција, њихов ниво и даље није задовољавајући. Банка ће, у том контексту, обезбједити финансијску подршку страним инвеститорима, са посебним акцентом на *greenfield* investicije.

Програм 10.1.1. Финансијски програм за инвеститоре у Републику Српску

10.1.1.1. (Ко) финансирање инвестиција у Републику Српску.

Мјера 10.2. Промоција компаративних предности локалитета у Републици Српској

Република Српска располаже бројним неискориштеним локалитетима погодним за отпочињање пословања. Локалитети, са једне стране, предствалају одређена географска подручја која услед компаративних предности (углавном природни ресурси) представља подручје атрактивно за улагање. Са друге стране, под локалитетима се у контексту ове мјере подразумјева се имовина предузећа која су била у државном власништу и која посједује адекватну инфраструктуру за формирање технолошких паркова, предузетничких инкубатора, покретање неке производње у близини ресурса и сл.

¹⁰⁹ Стимулативна стопа пореза на добит, гиљотина прописа итд.

Програм 10.2.1. Креирање базе података о локалитетима

10.2.1.1. Прикупљање и анализа података;

10.2.1.2. Успостављање и одржавање сарадње са релевантним институцијама

Програм 10.2.2. Финансијски програм за инвеститоре у Републику Српску

10.2.2.1. (Ко) Финансирање инвестиција у Републику Српску

Мјера 10.3. Промоција домаћих предузећа страним инвеститорима

Почетни кораци у освајању нових тржишта су, углавном, везани за идентификацију и закључивање пословног односа са локалним партнером. Избор адекватног партнера је, са аспекта иностраног инвеститора битан из више разлога: елиминисање културолошке баријере, познавање локалних прилика, успостављена мрежа пословних односа и смањен ниво потребних улагања. Домаћа предузећа су, са друге стране, заинтересоване за овакав вид пословних односа ради унапређења своје производње, трансфера технологије и know-how-a, обезбјеђења пласмана и сл.

Потенцијалним инвеститорима је од великог значаја да имају на располагању један, јединствен и ажуран пункт за добијање свих информација релевантних за доношење одлуке о инвестирању. Банка ће, у функцији подршке инвестицијама, посебно страним, дјеловати кроз доље наведени програм, односно активности.

Програм 10.3.1. Креирање базе података

10.3.1.1. Прикупљање и анализа података;

10.3.1.2. Успостављање и одржавање сарадње са релевантним институцијама

Програм 10.3.2. Креирање базе података

10.3.2.1. Прикупљање и анализа података;

10.3.2.2. Успостављање и одржавање сарадње са релевантним институцијама

Мјера 10.4. Сарадња са међународним организацијама и институцијама

Међународне организације и институције су одиграле значајну улогу у послеријатној обнови и стварању претпоставки за одрживи развој Босне и Херцеговине/Републике Српске. Актуелни процеси глобализације и, с тим у вези регионалне интеграције, намећу потребу сарадње са међународним организацијама и институцијама присутним у Републици Српској, што се првенствено односи на организације ЕУ, Свјетску банку и друге.

С тим у вези, Банка ће преко доље наведених програма дјеловати на успостављање, одржавање и проширивање сарадње на том нивоу, са посебним акцентом на наставак сарадње са Свјетском банком преко Фонда за развој и запошљавање те обезбјеђење додатних средстава кроз друге изворе.

Програм 10.4.1. Програм за имплементацију међународних развојних пројеката

10.4.1.1. Имплементација међународних развојних пројеката

Програм 10.4.2. Програм за обезбјеђење додатних средстава

10.4.2.1. Успостављање и одржавање сарадње са међународним организацијама и институцијама

Очекивани резултати од реализације напријед наведених мјера, кроз дефинисане програме и активности су сљедећи:

- Подизање нивоа могућности информисања о економским кретањима у земљи, расположивим ресурсима и домаћим предузећима;
- Боља информисаност страних инвеститора;
- Пораст страних инвестиција;
- Пораст броја и вриједности пројеката и грантова финансираних од стране међународних организација и институција;

Индикатори за мјерење успјешности у реализацији овог циља су:

- Креиране базе података;
- Број пружених информација страним инвеститорима;
- Број прегледа базе података на сајту Банке;
- Број и вриједност нових пројеката и грантова.

8.11. Приоритетни циљ број 11.: Заштита животне средине

Квалитет човјековог живота дефинише низ фактора, а међу најважнијима су: природни услови, материјална егзистенција, образовање, здравство, спектар културног и друштвеног живота. Веома је битно наћи равнотежу између очувања животне средине и кориштења природних ресурса за развој економије. У развијеним земљама постоји релативно разрађено законодавство које има за циљ заштиту животне средине. Банка је препознала важност овог циља и, с тим у вези подржаће пројекте који имају позитивне ефекте на заштиту животне средине. Банка ће на овај циљ дејловати преко сљедећих мјера:

Мјера 11.1. Развој финансијских инструмената за подршку еколошки подобним пројектима

Проблеми проширене озонске рупе, загађења воде и ваздуха, збрињавања чврстог отпада и сл. те њихов неповољан утицај на живот и опстанак људске врсте чине да је брига о заштити животне средине постала интегрални дио ставрности. Императив савременог пословања је обезбјеђење услова неопходних за спречавање неповољног утицаја на животну средину. Увођење стандарда квалитета у производњи крупан је корак ка успостављању еколошки подобног процеса производње и производа који не садрже материје штетне за здравље људи или животно окружење. Поред наведеног, Република Српска посједује потенцијале за производњу енергије из обновљивих извора те ће у том циљу Банка дјеловати кроз доље наведени програм.

Програм 11.1.1. Финансијска подршка за еколошки подобне пројекте

- 11.1.1.1. Финансирање еколошки подобних пројеката;
- 11.1.1.2. Финансирање увођења стандарда квалитета;
- 11.1.1.3. Финансирање пројеката обновљивих извора енергије.

Мјера 11.2. Промовисање заштите животне средине

С обзиром да одрживи развој подразумјева кориштење постојећих ресурса на начин да се и будућим генерацијама омогући кориштење истих у постојећем или чак проширеном обиму, Банка ће кроз своје активности и пројекте проактивно дјеловати на успостављање и примјену стандарда квалитета и стимулисати само еколошки подобне пројекте.

С тим у вези, Банка ће реализовати сљедећи програм и односне активности:

Програм 11.2.1. Техничка подршка заштити животне средине

10. Промовисање заштите животне средине

Очекивани резултати од реализације напријед наведених мјера, кроз дефинисане програме и активности су сљедећи:

- Развој инфраструктуре која позитивно дјелује на заштиту животне средине;
- Повећан број предузећа која се баве рециклирањем отпада и другим еколошки прихватљивим процесима;
- Подизање друштвене свијести о питању заштите животне средине.

Индикатори за мјерење успјешности у реализацији овог циља су сљедећи:

- Број и вриједност поднесених захтјева;
- Број и вриједност одбијених захтјева и анализа разлога за одбијање (да би се идентификовао проблем и реаговало у правом смјеру);
- Број и вриједност финансираних пројеката који имају позитивне ефекте на заштиту животне средине.

9. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА И КОНТРОЛА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ СТРАТЕГИЈЕ

Имплементација Стратегије вршиће се у складу са расположивим ресурсима и капацитетима Банке, а у функцији очувања реалне вриједности капитала Банке и фондова чијим средствима управља Банка. Стратегија је основа за израду оперативног програма у коме ће бити идентификовани и дефинисани конкретни производи Банке конципирани на начин да допринесу остварењу приоритетних и стратешких циљева дефинисаних у овом документу.

У реализацији активности дефинисаних у Стратегији, Банка ће користити постојећу мрежу финансијских и других институција које ће вршити пласман средстава или пружати услуге на начин и под условима дефинисаним од стране Банке.

Контрола имплементације Стратегије укључује процес прикупљања и обраде информација у вези са кориштењем производа Банке за остварење приоритетних и стратешких циљева. Посебан акценат биће на контроли пласмана средстава и пружању техничке подршке одређеним пројектима, са циљем процјене да ли појединачни пројекти прате претходно дефинисани курс у смислу остваривања циљева и поштовања рокова као и постизања очекиваних развојних ефеката. Овај процес подразумијева систематско и непрекидно прикупљање, анализу и кориштење информација у сврху управљања и доношења одлука.

Циљеви активности који се односе на контролу корисника средстава су :

- Да потврди да се средства користе у сврху за коју су одобрена и у складу са финансијским и нефинансијским условима;
- Да проведе мјере које осигуравају да се средства користе намјенски и ефикасно;
- Да обезбиједи редовне повратне информације, које су неопходне сектору за макроекономску анализу у одјелу за стратешко планирање о оствареним ефектима, а у циљу кориговања појединачних програма и увида у проблеме који су уочени током имплементације;
- Да се на основу историјских података у бази омогући предлагање корективних активности у циљу постизања приоритетних циљева Банке.

Контрола клијената – корисника средстава вршиће се кроз активно прикупљање података, контролу документације и праћење намјене употребе средстава кроз детаљно прописане процедуре.

Контрола и мјерење ефеката и резултата појединачних пројеката за потребе стратешког планирања вршиће се кроз прикупљање и анализу података о индикаторима везаним за остварење резултата сваког од њих.

Број _____
Датум ____ . ____ . 2007.године
Бањалука

Предсједник скупштине

Милорад Додик

11. Прилог бр.1.

Приоритетни циљ бр.1.: Унапређење пољопривредне производње					
Мјера		Програм		Активност	
1.1.	Развој финансијских инструмената за подршку пољопривреди	1.1.1.	Финансијски програм за пољопривредну дјелатност	1.1.1.1.	Финансирање сточарства и рибарства
				1.1.1.2.	Финансирање ратарства
				1.1.1.3.	Финансирање вишегодишњих засада
				1.1.1.4.	Финансирање микро-бизниса у пољопривреди
				1.1.1.5.	Финансијска подршка за пласман пољопривредних производа
1.2.	Подршка кластерима у пољопривреди	1.2.1.	Финансијски програм за кластеризацију у пољопривреди	1.2.1.1.	Финансирање набавке пољопривредне механизације
				1.2.1.2.	Финансирање набавке сјемена, садница, стоке, и сл.
		1.2.2.	Техничка подршка кластер. У пољопривреди	1.2.2.1.	Промовисање кластеризације у пољопривреди
Приоритетни циљ бр.2.: Подршка малом и средњем предузетништву					
Мјера		Програм		Активност	
2.1.	Развој финансијских инструмената за подршку МСП	2.1.1.	Финансијски програм за МСП	2.1.1.1.	Финансирање набавке основних и обртних средстава
				2.1.1.2.	Финансирање увођења стандарда квалитета
				2.1.1.3.	Финансирање start – up предузећа
2.2.	Подршка кластерима МСП	2.2.1.	Финансијски програм за кластеризацију МСП	2.2.1.1.	Финансирање набавке основних и обртних средстава
				2.2.1.2.	Финансирање истраживања и развоја
				2.2.1.3.	Финансирање увођења стандарда квалитета
		2.2.2.	Техничка подршка кластер. МСП	2.2.2.1.	Промовисање кластеризације МСП

Приоритетни циљ бр.3.: Стамбено-пословна изградња							
<i>Мјера</i>		<i>Програм</i>		<i>Активност</i>			
3.1.	Развој финансијских инструмената за стамбено збрињавање посебних група становништва	3.1.1.	Финансијски програм за стамбено збрињавање	3.1.1.1.	Финансирање куповине стамбених јединица		
				3.1.1.2.	Финансирање изградње стамб.јед.(за властите потребе)		
				3.1.1.3.	Финансирање сан. И рекон. Стамб.јединица (за власт.пот.)		
				3.1.1.4.	Изнајмљивање ст.јед. са опцијом преласка у власништво		
3.2.	Инвестиције у изградњу стамбено-пословних објеката	3.2.1.	Програм изградње стамбено-послов. Објеката	3.2.1.1.	(Ко) Финансирање изградње стамбено – пословних објеката		
Приоритетни циљ бр.4.: Изградња инфраструктурних објеката							
<i>Мјера</i>		<i>Програм</i>		<i>Активност</i>			
4.1.	Подршка изградњи и реконструкцији инфраструктурних објеката	4.1.1.	Финансијски програм за изгра., модер. И рекон.инф.	4.1.1.1.	(Ко) Финансирање изградње, модернизације и реконструкције инфраструктуре		
				4.1.2.	Програм техничке помоћи у повезивању са страним инвеститорима	4.1.2.1.	Успостављање и одржавање контаката са (потенцијалним) страним инвеститорима
						4.1.2.2.	Промовисање инвестирања у изградњу инфраструктуре путем јавно-приватног партнерства
4.2.	Подршка јединицама локалне самоуправе у изградњи и реконструкцији инфраструктуре	4.2.1.	Финансијски програм за изградњу, модернизацију и реконструкцију лок.инф.	4.2.1.1.	(Ко) Финансирање изградње, модернизације и реконструкције локалне инфраструктуре		
				4.2.2.	Програм техничке помоћи у повезивању са страним инвеститорима	4.2.2.1.	Успостављање и одржавање контаката са (потенцијалним) страним инвеститорима
		4.2.2.2.	Промовисање инвестирања у изградњу инфраструктуре путем јавно-приватног партнерства				
		4.2.2.3.	Имплементација развојних пројеката међ.организација				

Приоритетни циљ бр.5.: Повећање запослености

<i>Мјера</i>		<i>Програм</i>		<i>Активност</i>	
5.1.	Развој финансијских инструмената за подршку запошљавању	5.1.1.	Финансијска подршка послодавцима	5.1.1.1.	Финансирање запошљавања незапослених лица
				5.1.1.2.	Имплементација развојних пројеката међ.организација
		5.1.2.	Финансијски програм за самозапошљавање	5.1.2.1.	Финансирање самозапошљавања у пољопривреди
				5.1.2.2.	Финансирање самозапошљавања у предузетништву
				5.1.2.3.	Финансирање микро-бизниса
				5.1.2.4.	Имплементација развојних пројеката међ.организација

Приоритетни циљ бр.6.: Подршка производњи за смањење спољно-трговинског дефицита

<i>Мјера</i>		<i>Програм</i>		<i>Активност</i>	
6.1.	Развој финансијских инструмената за подршку пројектима за унапређење конкурентности домаћих предузећа	6.1.1.	Финансијски програм за смањење спољнотрговинског дефицита	6.1.1.1.	Финансирање пројеката за повећање извоза
				6.1.1.2.	Финансирање технолошки пропульзивних пројеката
				6.1.1.3.	Финансирање увођења стандарда квалитета
				6.1.1.4.	Финансирање кластеризације
6.2.	Промоција сектора са конкурентним предностима у РС	6.2.1.	Креирање базе података	6.2.1.1.	Прикупљање и анализа података
		6.2.2.	Техничка подршка у повезивању са страним партнерима	6.2.2.1.	Активности на успостав.контаката са пот.инвеститорима
				6.2.2.2.	Активности на успостав.контаката са релев.институц.

Приоритетни циљ бр.7.: Равномјеран регионални развој

<i>Мјера</i>		<i>Програм</i>		<i>Активност</i>	
7.1.	Развој финансијских инструмената за подршку развоју неразвијених подручја	7.1.1.	Финансијски програм за изразито неразвијене и неразвијене општине	7.1.1.1.	Финансирање развоја локалних заједница (директно)
				7.1.1.2.	Финансирање пројеката у складу са страт. Лок.ек.разв.
				7.1.1.3.	Имплементација развојних пројеката међ.организација
		7.1.2.	Финансијски програм за источни дио РС	7.1.2.1.	Финансирање развоја локалних заједница (директно)
				7.1.2.2.	Финансирање пројеката у складу са страт. Лок.ек.разв.
				7.1.2.3.	Имплементација развојних пројеката међ.организација
7.2.	Промоција сектора са компаративним предностима у неразвијеним подручјима	7.2.1.	Креирање базе података	7.2.1.1.	Прикупљање и анализа података
		7.2.2.	Техничка подршка у повезивању са инвеститорима	7.2.2.1.	Активности на успостав.контаката са пот.инвеститорима
				7.2.2.2.	Активности на успостав.контаката са релев.институциј.

Приоритетни циљ бр.8.: Унапређење корпоративног управљања и тржишта капитала

<i>Мјера</i>		<i>Програм</i>		<i>Активност</i>	
8.1.	Јачање управљачких и менаџерских капацитета	8.1.1.	Програм за јачање управљачких и менаџерских капацитета	8.1.1.1.	Учешће у управљању одабраним предузећима
				8.1.1.2.	Промовисање примјене стандарда корп. Управљања
8.2.	Активно учешће на тржишту капитала	8.2.1.	Програм за управљање портфељом фондова којима управља Банка	8.2.1.1.	Продаја ХоВ из портфеља фондова којима управља Банка
				8.2.1.2.	Куповина ХоВ
				8.2.1.3.	Емитовање хартија од вриједности фондова
8.3.	Подстицање развоја тржишта капитала	8.3.1.	Програм за подстицање развоја тржишта капитала	8.3.1.1.	Савјетодавна подршка емисијама ХоВ
				8.3.1.2.	Промовисање емитовања ХоВ као начина обезбјеђења средстава

Приоритетни циљ бр.9.: Ефикасан процес спровођења приватизације и реструктурирање предузећа у контексту приватизације

<i>Мјера</i>		<i>Програм</i>		<i>Активност</i>	
9.1.	Продаја капитала у поступку приватизације	9.1.1.	Програм за дефинисање и реализацију плана приват.	9.1.1.1.	Дефинисање плана приватизације
				9.1.1.2.	Реализација плана приватизације
		9.1.2.	Програм за рјешавање статуса предузећа у којима није могућа приватизација	9.1.2.1.	Идентификација пред.у којима није могућа приватиз.
				9.1.2.2.	Иницирање покретања стечаја (или ликвидације)
9.2.	Реструктурирање предузећа оптерећених дуговима	9.2.1.	Програм за реструктурирање предузећа	9.2.1.1.	Активно учешће у финансијском реструкт. Предузећа
				9.2.1.2.	Финансирање реструктурирања
				9.2.1.3.	Имплементација пројеката/грантова међ.организација
9.3.	Усмјеравање прихода од продаје	9.3.1.	Програм за усмјеравање прихода од продаје	9.3.1.1.	Идентификација потенцијалних могућности за инв.
9.4.	Контрола извршења обавеза из угов. О приват.	9.4.1.	Програм за праћење и контролу извршења обавеза	9.4.1.1.	Праћење и контрола извршења уговорних обавеза

Приоритетни циљ бр.10.: Подршка инвестицијама					
<i>Мјера</i>		<i>Програм</i>		<i>Активност</i>	
10.1.	Развој финансијских инструмената за подршку инвестицијама у Републику Српску	10.1.1.	Финансијски програм за инвеститоре у Републику Српску	10.1.1.1.	(Ко) Финансирање инверстиција у Републику Српску
10.2.	Промоција компаративних предности локал. У РС	10.2.1.	Креирање базе података о локалитетима	10.2.1.1.	Прикупљање и анализа података
				10.2.1.2.	Успостављање и одржавање сарадње са релев.инстит.
10.3.	Промоција домаћих предузећа страним инвеститорима	10.3.1.	Креирање базе података	10.3.1.1.	Прикупљање и анализа података
				10.3.1.2.	Успостављање и одржавање сарадње са релев.инстит.
10.4.	Сарадња са међународним организацијама и институцијама	10.4.1.	Програм за имплементацију	10.4.1.1	Имплементација развојних пројеката и грантова
		10.4.2.	Програм за обезбјеђење додатних средстава	10.4.2.1.	Успостављање и одржавање сарадње са међународним организацијама и институцијама
Приоритетни циљ бр.11.: Заштита животне средине					
<i>Мјера</i>		<i>Програм</i>		<i>Активност</i>	
11.1.	Развој финансијских инструмената за подршку еколошки подобним пројектима	11.1.1.	Финансијска подршка за еколошки подобне пројекте	11.1.1.1.	Финансирање еколошки подобних пројеката
				11.1.1.2.	Финансирање увођења стандарда квалитета
				11.1.1.3.	Финансирање прој. обновљивих извора енергије
11.2.	Промовисање заштите животне средине	11.2.1.	Техничка подршка заштити животне средине	11.2.1.1.	Промовисање заштите животне средине

11. ЛИТЕРАТУРА

1. Albert, K.. The Strategic Management Handbook, New York: McGraw-Hill
2. Анкета о радној снази - спровођена од стране Завода за статистику РС, Федералног завода за статистику и Агенције за статистику БиХ
3. Blanchard, Olivier. Macroeconomics. New Jersey: Prentice Hall. 2006.
4. Влада РС: Буџет за 2007. годину
5. Влада РС: Економска политика за 2006. годину, Бањалука, 2007Закон о Инвестиционој – Развојној Банци РС
6. Влада РС: Правилник о условима и начину остваривања новчаних подстицаја у пољопривреди
7. Влада РС: Стратегија развоја малих и средњих предузећа у РС за период 2006-2010, Бањалука 2006.
8. ЕРРУ: Средњорочна развојна стратегија БИХ 2004-2007, Сарајево 2006.
9. Економска политика за 2007. годину, Влада Републике Српске
10. Економски трендови I-IX мјесец 2006. године, Јединица за економско планирање Савјета министара БиХ
11. Ерић, Дејан. Финансијска тржишта и инструменти. Београд: Чигоја штампа, 2003.
12. Завод за запошљавање РС: Истраживање тржишта рада у РС, Источно Сарајево, 2006.
13. Закон о Акцијском фонду РС
14. Закон о Инвестиционој – развојној банци РС
15. Закон о концесијама РС
16. Закон о научно – истраживачкој дјелатности
17. Закон о подстицању развоја МСП
18. Закон о порезу на добит
19. Закон о порезу на доходак
20. Закон о приватизацији државног капитала
21. Закон о Фонду за развој и запошљавање РС
22. Закон о Фонду за реституцију РС
23. Закон о Фонду за управљање некретнинама и потраживањима у власништву Републике Српске
24. Закон о Фонду за развој источног дијела Републике Српске
25. Закон о Фонду становања Републике Српске
26. Закон о Фонду за заштиту животне средине
27. Извјештај о раду за 2006. годину, Фонд за развој и запошљавање, фебруар 2007.
28. Извјештај о тржишту рада, БиХ, документ Свјетске банке, децембар 2005.
29. ЈСА: Analiza konkurentnosti BiH, Sarajevo 2006. Фонд становања РС,; Извјештај за 2006. годину
30. Монографија: Десет година Српских шума, 1993-2002
31. NDI: Приручник за студенте стажисте у НСРС, USAID, 2005.
32. OECD: Emerging risks in the 21st century
33. Производно - финансијски план за 2007. годину, ЈПШ Шуме Републике Српске Соколац, децембар 2006. године
34. Републички завод за статистику,; Мјесечни статистички преглед, децембар 2006.
35. Свјетска банка: Транзиција – првих десет година
36. Годоровић, Ј., Ђуричин, Д., Јаношевић, С.. Стратегијски менаџмент. Београд: Институт за тржишна истраживања, 1998.
37. Transparency International BiH. Студија перцепције корупције, 2004.
38. Transparency International BiH. Студија система националног интегритета, 2007.
39. FIPA: Construction industry – profile report, Sarajevo 2002.
40. FIPA: Agriculture and food processing industry, Sarajevo 2005.

41. Фонд становања РС: Програм рада и финансијски план пословања за 2007. годину, Бањалука 2007.
42. Human capital formation and foreign direct investment in developing countries, OECD Developing Centre, Working paper No.211, July 2003

12. ИЗВОРИ

1	http://www.agenrbh.gov.ba	Агенција за рад и запошљавање БиХ
2	http://www.blberza.com	Бањалучка берза
3	http://www.buyusa.gov	Министарство трговине САД-а
4	http://www.cbbh.ba	Централна банка Босне и Херцеговине
5	http://www.cepr.org	Centre for Economic Policy Research
6	http://www.cia.gov	СИА
7	http://www.cra.ba	Регулаторна агенција за комуникације
8	http://www.komorars.ba	Привредна комора Републике Српске
9	http://www.koncesije-rs.org	Комисија за концесије Републике Српске
10	http://www.mladi.gov.ba	Комисија за координацију питања младих
11	http://www.narodnaskupstinars.net	Народна Скупштина Републике Српске
12	http://www.oecd.ba/dataoecd/47/293782900.pdf	ОЕСД
13	http://www.poreskaupravar.org	Пореска управа Републике Српске
14	http://www.rars-msp.org	Републичке агенције за развој малих и средњих предузећа
15	http://www.rzs.rs.ba	Републички завод за статистику
16	http://www.sigov.si	Влада Републике Словеније
17	http://www.srbija.sr.gov.yu	Влада Републике Србије
18	http://www.sumers.org	ЈПШ Шуме Републике Српске
19	http://www.ti-bih.org	Transparency International BiH
20	http://www.vlada.hr	Влада Републике Хрватске
21	http://www.vladars.net	Влада Републике Српске
22	http://www.worldbank.org	Свјетска банка
23	http://www.zzrs.org	Завод за запошљавање Републике Српске

На основу члана 43. Став 7. Закона о Влади Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број: 118/08), а након разматрања Приједлога допуне Стратегије Инвестиционо-развојне банке Републике Српске, Влада Републике, на 170. сједници одржаној 23.04.2010. године, д о н о с и

ЗАКЉУЧАК

1. Влада Републике Српске усваја допуну Стратегије Инвестиционо-развојне банке Републике Српске а.д. Бања Лука.
2. Закључак ступа на снагу даном доношења

ПРЕДСЈЕДНИК ВЛАДЕ

Милорад Додик

Број: 04/1-012-2-754/10
Датум: 23.04.2010

ДОПУНА СТРАТЕГИЈЕ

ИНВЕСТИЦИОНО-РАЗВОЈНЕ БАНКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ А.Д. БАЊА ЛУКА

У Стратегији Инвестиционо-развојне банке Републике Српске, иза тачке 8.11. додаје се нова тачка 8.12. и гласи:

„Приоритетни циљ 12: Подршка финансијском сектору

Стабилност финансијског сектора је кључна за одржавање макроекономске стабилности и дугорочног обезбјеђења финансијских средстава привредним субјектима и грађанима. Поремећаји на финансијском тржишту воде ка отежаној кредитној активности комерцијалних банака као и активности других финансијских институција, што представља узрок стварања економских потешкоћа у реалном сектору економије. Банка ће у сврху очувања стабилности и функционисања финансијског сектора, а у складу са релевантним актима Владе Републике Српске, предузимати сљедеће мјере:

12.1. Мјера – Пружање финансијске подршке банкама

С обзиром да Банка своје кредитне пласмане обавља преко комерцијалних банака од изузетне важности је да се осигура њихово несметано пословање, посебно у смислу обезбјеђења њихове дугорочне стабилности. Банка ће у овом смислу пружати финансијску подршку комерцијалним банкама и то кроз сљедеће програме:

Програм 12.1.1. Одобравање субординираних зајмова

Програм 12.1.1. Куповина хартија од вриједности

12.2. Мјера – Пружање подршке осигуравајућим друштвима

Осигуравајућа друштва су битан елемент осигурања од ризика и заштите имовине и лица. Такође, она су важан фактор на финансијском тржишту. Како би осигурала финансијску стабилност осигуравајућих друштава, Банка ће им пружати подршку путем сљедећег програма:

Програм 12.2.1. Куповина хартија од вриједности

Очекивани резултати од реализације напријед наведених мјера, кроз дефинисане програме су сљедећи:

- Пружена подршка комерцијалним банкама и друштвима осигурања у циљу одржавања адекватног нивоа капитала;
- Створени предуслови за континуирану кредитну активност банака и услуга осигурања од стране друштава за осигурање;
- Унапређена стабилности финансијског u1089 система;
- Осигуран приступ кредитним пласманима и услугама осигурања за правна и физичка лица у Републици Српској.

Индикатори за мјерење успјешности у реализацији овог циља су сљедећи:

- Број и вриједност одобрених субординираних зајмова комерцијалним банкама и друштвима за осигурање;
- Број и вриједност извршених куповина хартија од вриједности чији су емитенти комерцијалне банке и друштва за осигурање;
- Број комерцијалних банака и друштава за осигурање које су задржале и посједују дозволу за рад;
- Вриједност одобрених кредита и пружених услуга осигурања на кварталном и годишњем нивоу од стране банака и друштава за осигурање из Републике Српске.“